

**R. P. Ioannis Præpositi Atrebatis, E Societate Iesv, S.
Theologiæ Doctoris, & quondam in Vniuersitate
Louaniensi ac Duacensi Professoris, Commentaria In
Tertiam Partem S. Thomæ De Incarnatione Verbi ...**

LePrévost, Jean

Dvaci, 1629

Qvæstio VII. De impedimentis matrimonium dirimentibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94249](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-94249)

quibus patet responsio ad priorem confirmationem. Ad posteriorem dico hos actus quantum est ex conditione status posse ad eius finem referri, quod sufficit, ut possint excusari à culpâ mortali.

192.
Coroll.

Ex dictis etiam colligi potest, quod talibus non valentibus actum carnale completum exercere sint liciti predicti actus ad sedandam in se, vel comparte carnis tentationem. 2. quod non peccet mortaliter pars, quae ex carnali voluptate se tangit; nam actus non ideo ordinatur ad copulam illicitam eò quod is, qui se tangit, non possit licitam exercere. 3. quod nō peccet mortaliter coniux, quae absente coniuge ex voluptate se tangit. 4. quod non peccet mortaliter is, qui propter aborsus, vel grauioris morbi periculum non valens vxorem cognoscere, eam osculatur, amplexatur, &c. voluntatis causâ.

Caiet.
Vasq.
Leff.

Occurrit
objection.

Denique ex dictis colligi potest, quod coniux non peccet mortaliter, sese oblectans veneret de actu carnali cogitato, dum abest compars, vel dum actum exercere non potest. ita varijs Caiet. in summa, verbo *delectatio morsa* num. 8. Vasquez suprà cap. 2. Lessius lib. 4. cap. 3. dubitat. 15. num. 121. & alij. ratio patet ex dictis, quod eiusmodi delectationes per statum coniugibus sint licita.

Nec obstat, quod hæc delectatio sit inchoata quædam commixtio cum comparte, cum coniux per illam carnalem delectationem feratur in praesenti in comparte; quia huiusmodi commixtio interior, & phantastica non idcirco est illicita, quod exterior sit prohibita vel haberet non possit, quia tamen hec voluptas partis inferioris percepta ex actu coniugali cogitato magnam vim habet ad pollutionem excitandam, omnino est dissuadenda.

193.

Obseruandum etiam huiusmodi delectationem solum esse licitam respectu compartis, non vero respectu alterius, quod est diligenter notandum, unde mulier quæ secundas nuptias inicit, non potest se carnaliter oblectare de copula cum priori mari habita, nec potest in actu coniugali illum sibi representare, & de eo carnaliter delectari: si enim ita se gereret, quamvis actus materialiter esset cum suo, formaliter tamen esset cum alieno, & proinde formaliter adulterium.

Conclus. 4.

Dico 4. quando actus coniugalis est illicitus ratione voti castitatis, illiciti etiam sunt actus subordinati, iuxta modum, quo votum potest obligare, & mandari executioni. unde cum saltum obliget ad non petendum debitum, ex consequenti coniux obligatus se vel compartem non tangere per modum petitionis debiti: quia vero coniux voto castitatis adstrictus tenetur reddere debitum coniugale comparti potenti, potest per modum redditionis se, vel compartem tangere, & in quantum est necessarium ad reddendum debitum. si ex aliquo capite excusetur, ita ut absque iniuristi possit debitum negare, non potest se, vel compartem ex affectu carnali tangere, osculari &c. quia votum omnibus illis modis seruari potest. unde non potest absente comparte sese carnaliter oblectare, similiter non potest eandem voluptatem querere, vel admittere quando debitum coniugale non tenetur reddere. quorum omnium ratio est, quod votum castitatis absolutè emissum obliget ad abstinentiam ab omnibus venereis quantum ius alterius patitur.

Confir. 1. votum castitatis emissum à solutis eos obligat non solum abstinere ab actu fornicario, sed etiam à venereis adspectibus, tactibus, colloquis, item ab omni delectatione venere, igitur

Votum ca-
stitatis ab-
solutè emis-
sum obli-
gat ad ab-
stinentiam
ab omni-
bus vene-
reis.

etiam censendum est obligare ad hæc coniugantes, quantum saluo raro alterius fieri potest.

Confir. 2. si is, qui votum emitat etiam constante matrimonio, superiuuat comparti, teneret etiam vi voti ab omnibus ipsis abstineat, ergo etiam tenetur abstinerere in statu matrimoniali, quantum fas est saluo iure compartis. consequentia probatur, ideo factus sui iuris tenetur ab omnibus abstinerere: quia votum ad illa omnia se extendit, igitur stante matrimonio se se ad eadem extendebat, & obligabat, ut mandaretur executione, quantum illæso iure alterius fieri poterat.

Ex quibus patet esse omnino improbatum *Caroli Do-*
opinionem quorundam, quos citat Sanchez lib. 9. *disput.* 44. num. 20. afferentum coniugibus, qui *ducenti m-*
etiam communis consensu castitatem vixerunt, *probabili-*
litas fe-
tis quatuor-
actu carna-
li cogitato.

QVÆSTIO VII.

De impedimentis matrimo- nium dirimentibus.

D V B I V M I.

Vtrum Ecclesia possit constituere impedimenta matrimonium dirimentia?

R E s se posse. est de fide, definitum in Trident. less. 24. can. 4. patet ex ipsa *Trident.* Ecclesiæ praxi à multis sæculis vissata, ratio est, quod matrimonium non tantum sit Sacramentum, sed etiam civilis contractus, immo ratio civilis contractus in matrimonio est antiquior ratione Sacramenti, eiusque fundamentum; contractus autem, ut sit & censeatur legitimus, subest dispositioni reipublica, ut patet in omnibus alius contractibus, potestque reipublica varias conditiones exigere, sine quibus contractus non censeatur, vel sit legitimus, potest, inquam, exigere vel ex parte materia, vel ex parte consensu, vel ex parte vtriusque. Ergo Ecclesia potest certas conditiones exigere, sine quibus matrimonialis contractus non sit validus, & proinde potest instituere impedimenta matrimonium dirimentia. Neque id Ecclesiæ competit ex priuilegio, sed ex connaturali potestate, nam eo ipso qui est res publica quædam legitimè constituta, habet eam facultatem respectu suorum subditorum, immo, nisi Ecclesia id se reuocasset, præcipes sæculares id possent: quia tamen matrimonium baptizatorum est Sacramentum, & proinde res sacra, Ecclesia conuenienter hanc potestatem sibi reseruavit, & proinde præcipes sæculares fideles nequeunt de facto constitutre impedimenta dirimentia matrimoniis Christianorum sibi subditorum, immo, nisi Episcopi id possunt, eà potestate Pontificibus, & Conciliis generalibus referuata, ut pote maxime conducente ad vniuersale bonum Ecclesiæ, & que sit de re maximi momenti.

Dixi principem sæculares non posse constitutre impedimenta dirimentia matrimonium Christianorum sibi subditorum; quia si habeat subditos nondum baptizatos, potest respectu eorum iusta de causâ impedimenta dirimentia constitutre: quemadmodum princeps ethnicus potest respectu eorum.

2. *corundem. immo iuxta quosdam potest eadem constitutre respectu fidelium politice sibi subiectorum, cum Ecclesia non videatur posse restringere eius potestatem, quippe qui non sit Ecclesiæ subiectus, sed non est improbabile, quod fideles politice subditi principi infideli eius legibus hac in parte adstringi non possint, Ecclesia in favorem fidei, & Sacramenti illos subducente potestat principis.*

Neque ex dictis sequitur Ecclesiam, vel principem secularem posse mutare materiam, vel formam huius Sacramenti, nam materia huius Sacramenti est vel legitima traditum corporum, vel ipsa corpora habilia: forma vero est legitimus consensus, quod nunquam mutare potest, nec potest facere, ut vir & femina habiles in te inuicem legitimè consentiant, seu per legitimum consensus sibi inuicem tradant dominium corporum in ordine ad generationem, & non ponatur Sacramentum matrimonij: quemadmodum nullus potest efficere, ut non ponatur Sacramentum baptismi, si puer sufficienter laetetur aqua naturali sub legitimâ formâ, & debitâ intentione. Ecclesia ergo non potest propriè mutare materiam, vel formam Sacramenti matrimonij, sed solum potest aliqua disponere circa id, quod materialiter potest esse materia, & forma, ex quo sequatur, quod vel non sit legitimus consensus, vel materia habilis ad contrahendum: atque adeo potest aliquid remordere, & indirecte circa materiam, & formam Sacramenti, & per consequens circa ipsum Sacramentum. simile quid videmus in Confirmatione, cuius materia, scilicet christina, iure diuina requirit benedictionem Episcopalem ut sit legitima, cuius benedictionis modus relictus est dispositioni Ecclesiæ, unde fit, ut benedictione vno tempore legitima, alio tempore non censeatur legitima, & proinde Ecclesia circa materiam Confirmationis potest aliquid indirecte. simile quid etiam cernitur in Sacramento penitentia, in quo Ecclesia potest efficere, ut faderos, qui validè absoluerebant, non absoluat imposterum validè, tollendo scilicet ab eo iurisdictionem.

3. *Impedimenta matrimonij dirimentia alia iuris naturæ, alia iuris Ecclesiæ.*

Impedimenta matrimonij dirimentia sunt varia, quorum aliqua sunt iuris naturæ, aliqua iuris Ecclesiastici, alia secundum quodam iuris diuini, secundum alios vero iuris Ecclesiastici, de quo in sequentibus, hac matrimonio attentatum redunt irritum & iniquidum: comprehenduntur autem his verbis:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vnu, ordo, ligamen, honestas, Si s̄s affinis, si foris corde nequibus.

Quibus accedit impedimentum consensus praestiti absque presentia parochi, & duorum testium vbi Trident. est receperum, de quo sufficienter dictum est in superioribus.

D V B I V M II.

Vtrum error personæ matrimonium dirimat?

4. *V. g. vnu aliquis accipere Mariam in uxorem, felse illi offert Catharina, quam putat esse Mariam, ideoque cum illa contrahit, petitur an matrimonium sit validum?*

Resp. negat. quia deest consensus in eam, quæ illi s̄sstitut, cūm non consentiat in Catharina, sed in Mariam, vnde fit, ut desit voluntarium

5. *circa materiam contractus, quod contractum reddit irritum, quod etiam verum est, quamvis error. Licet error solum sit concomitans, ut si quis contrahat cum s̄t tantum certa putans esse aliam, cūm quā vellet contrahere, concomitans.*

si id notaret: quia hæc voluntas concomitans non influit in hunc contractum, atque adeo eā non obstante non innenit voluntarium in actu, neque re ipsa præbetur actualis, vel virtualis consensus respectu personæ, quæ offertur, sed omnia peraguntur ex apprehensione personæ, quam quis animo concepit, in quam proinde fertur voluntas contrahentis. Quod intelligitur, si res fiat iuxta communem rationem procedendi, si quis enim simul cum errore concomitante habeat voluntatem conditionatam, quā velit contractum inire cūm Catharinā, si ea, quæ illi s̄sstitut, non sit Maria, sed Catharina, matrimonium subsistet: quia inuenitur re ipsa sufficiens voluntarium, & consensus in Catharinam.

Ex discursu factō constat errorem personæ iure naturæ matrimonium irritare, quod communissime tenent Theologi, atque adeo fieri non posse, ut contractus sit validus, si error versetur circa personam, cum quā inicuit.

Nec dictis obstat, quod alia Sacraenta validè ministrantur, quantumvis eretur circa subiectum cui conferuntur: quia in iis non inicuit contractus cum personā, cui ministrantur, nec interest ministri, cui Sacraenta aplacet: in matrimonio vero inicuit contractus, & proinde quod contractus irritos reddit, irritat etiam matrimonium, potestque contrahens intentionem suam sine peccato ad certam personam restringere.

Notandum in contractu matrimoniali inter Error conditum incidere errorem conditionis personæ, ut ditionis quod ea putetur virgo, nobilis, diuina, cum quā personæ matrimonium contrahitur. huiusmodi error non irritat matrimonium, etiam si daret causam contractui (excepto errore conditionis seruiliis, de quo postea) quia non obstante tali errore, & per consequens involuntario circa accidentia personæ, cum quā contrahitur, inuenitur sufficiens notitia, & consensus circa personam, & circa materiam contractus, solumque est error circa qualitatem, nisi quis sit adhæreat conditioni, ut nolit consentire in hanc personam, nisi ut affectam tali conditione, & nisi iuxta intentionem contrahentis conditione transeat in conditionem personæ. nam si quis vel ducere primogenitam Regis Franciæ, & illi offeratur alia ignota tanquam primogenita, non subsistet matrimonium propter errorem circa personam, non enim fertur in personam oblatam, nisi tanquam in primogenitam, in quam solam consentit, & non in aliam.

Quandoна error conditionis transeat in errorem personæ, satis difficulter cognoscitur. Placat quod docet Sanchez lib. 7. de matrimonio dis- put. 18. num. 26. & 27. scilicet quoties qualitas, in quā erratur, non determinat individuam personam, non esse errorem personæ, sed qualitatis, ut si quis singat se primogenitum Regis, non determinando cuius sit primogenitus, femina ex tali errore eum ducens dicitur solū errare circa qualitatem: si vero qualitas designet individuam personam, tunc error censetur ipsius personæ, seu redundat in errorem personæ, & matrimonium dirimit, ut si quā nubat ei, quem putat primogenitum Regis Franciæ, cūm non sit, nam femina mediā illā qualitate apprehendit individuam personam, in quam vult tendere, & cum quā vult contra.

contraactum intire. Si persona, cui falsò assingitur certa qualitas, sit nota illi, cum quā vult contrahere, matrimonium non dirimitur: quia in eā circumstantiā error non versatur circa personam, sed sicut in qualitate: similiter non videtur matrimonium dirimi si cui proponatur primogenitus certi Regis, v. g. Franciæ, qui antequam matrimonium ineat, obit, & postmodum traditur parti is, qui erat secundo genitus, quia pars videtur spectare primogenituram, & personam ut affectum illā qualitate, ita ut eius intentio non videtur restringi ad eam, quæ tempore, quo ei proponebatur, erat primogenita, sed feratur vagè in eam, quæ tempore contractus est primogenita.

D V B I V M III.

Vtrum conditio seruili dirimat matrimonium?

9.

Resp. affir.

Cap. proposuit.

Res p. dirimere, si liber contrahat ignoranter cum aliquà seruā. patet ex cap. vltimo de coniugio seruorum, & potest colligi ex cap. proposuit, eodem titulo, quod etiam videtur dicendum, quamvis ignorantia conditionis seruili sit crassissima.

Dixi, se liber &c, quia matrimonia seruorum inter se non irritantur, ut pater ex cap. 1. titulo citato, vbi decernitur matrimonia inter seruos non debere vllatum prohiberi, & si contradicentibus dominis, & iuris contracta fuerint, nullā ratione propter hoc esse dissoluenda.

Dixi, etiam ignorantia, quia si liber ducat in vxorem ancillam, cuius conditionem seruilem nouit, subsistit matrimonium, ut patet ex cap. vltimo citato.

Confir. cap. proposuit, citato decernitur, quod si vir qui seruam in vxorem acceperat, illam carnaliter cognoscat, postquam audiuit esse ancillam, debeat eam retinere tanquam vxorem, ergo idem erit dicendum, si à principio nouerit conditionem seruilem, cum notitia conditionis superueniens contractui non possit maiorem vim habere ad contraactum præteritum firmandum, quām notitia contractum antecedens ad illum validum constitutum, simò matrimonium videtur subsistere, si quis dubitans de conditione seruili comparatis eam nihilominus accipiat in vxorem: quia talis non potest dici ignorantia seruam ducere, licet enim dubium non omnino tollat ignorantiam, nec adserat notitiam rei, de quā dubitatur: tamen in ordine ad mores non potest dici fieri ignorantia, quod cum dubio sit. Similiter subsistit matrimonium, si dominus tradat ancillam in uxorem alicui seruitus conditionem ignorantis, quia eo ipso, quo tradit ignorantia, manumittit. Idem dicendum si seruus ineat matrimonium cum liberā ignorā conditionis seruili, & dominus conscius matrimonij dolosè taceat. Idem etiam dicendum, si dominus ancillæ dōtem constitutat, quia omnibus illis casibus mancipium donatur libertate, ut ex iure ciuili constat. Quod si manumittat post contractum celebratum, non propterea validatur contractus: quia non efficit, ut tempore contractus non esset ancilla, & ut non duceretur ancilla, cuius conditio ignorabatur. immò non validatur, quantumvis factam liberam ignorantia cognoscat, cum talis copula exerceatur ex vi prioris contractus reipsa inualidi.

Non potest
dici fieri
ignorantia,
quod cum dubio
sit.Certs casibus
mancipiū
donatur
liberata.

Capitulo, proposuit, citato decernitur quod si quis, postquam audiuit ancillam esse eam, quam in vxorem acceperat, eandem carnaliter cognovit, compellendus sit eam, sicut in uxorem, maritali affectione prætractare, vbi indicatur matrimonium per talē copulam conualescere, quod fundatur in aliis iuribus, quia nimis presumitur, quod accessit affectu maritali, per quem accessum matrimonium iniri potest: si tamen recipia non accessit affectu maritali, non validatur. Similiter non validatur per huiusmodi congressum, vbi Trid. receptum est, si conditio seruili erat pluribus nota, ita ut præcedens contractus non posset in foro Ecclesiæ censeri legitimus, sed eo casu opus esset rursum contrahere coram parocho, & duobus testibus.

Petes 1. vtrum conualescat matrimonium, si dubitans de conditione partis, eidem debitum reddat?

Resp. negatiuè, si id solūm faciat, ne comparem possestorem bonæ fidei suo iure defraudeat, quod facere censetur, nisi eliciat expressiōnem aliquem actum voluntatis, quo de noto consentiat in comparem.

Petes 2. an conualescat, si perat? Valsquez 1. 2. Peñis, tomo 1. disp. 6. cap. 5. num. 2. affirmat, sed videtur verius non conualecere, & si post præmissum examen adhuc remaneat dubium, posse debitum pertere, quia potest uti matrimonio vi prioris contractus bonā fidei initio, & exercere actum coniugalem sine præiudicio, & nolendo ius comparti maius tribuere, quām acquisierit per priorē contractum, ut ergo matrimonium per copulam conualescat, opus est ut pars, quæ est libera, intendat comparem cognoscere independenter à priori contractu, quod censetur facere, quando nouit conditionem eius seruilem, vel ut velit tanquam uxorem habere, licet fortè non esset libera.

Dices, ut matrimonium conualescat, sufficit si cognoscat comparem, postquam audiuit illam esse ancillam, ut patet cap. proposuit, citato cùm tam auditio non parat certitudinem.

Resp. si exauditione solūm oriatur dubium, in foro conscientiæ matrimonium non conualescat, quamvis in foro externo præsumetur pro matrimonio, & ita potest explicari cap. citatum, vel dici potest Pontificem non intelligere de quocumque rumore, sed de eo, ex quo prudenter potest iudicari illam, quam quis in uxorem acceperat, fuisse ancillam.

Petes 3. an ancilla resciens contractum fuisse nullum, teneat volente libero in matrimonium consentire?

Resp. non teneri.

Petes 4. quo iure error conditionis seruili irritet matrimonium? varijs censent iure naturæ, sed verius est, quod solo iure Ecclesiastico: quia non videtur iure naturæ magis irritare seruitus ignorantia, quam cognita, cum incommoda, quæ militant, quando ignoratur seruitus, etiam militent, quando est nota, ut facile patet consideranti, quando autem nota est conditio seruitus, matrimonium est validum, ut patet ex cap. 1. cap. proposuit, cap. vlt. de coniugio seruorum. Item matrimonium inter seruos initum est validum, ergo matrimonium liberi cum ancillâ, cuius conditio ignorantia, iure naturæ subsistit.

Dices, nullibi appetet ex iure constitutio, quæ hoc impedimentum ab Ecclesiæ sit inductum, ergo referendum est in ius naturæ.

Resp. neg. consequentiam, quia possumus dicere.

17. cere vel ius scriptum lapsu temporis perisse, vel
saltēm consuetudine Ecclesiast. & hoc impedimentum
fuisse introductum.

Pessio 5. Petes 5. an dominus possit prohibere, ne seruus
cuius matrimonium ineat?

Resp. Resp. sepolitus extrinsecis circumstantiis, non
posse patet ex cap. 1. titulo citato: non tenetur tam
men consentire, ne sibi præjudicium creat, vbi

Notandum quod cum consenserit in matrimonio
sui mancipij, teneatur sepius illi permittere
vsum matrimonii, & cohabitationem cum parte,
quantum ad prædictum vsum requiritur, nec vi
deatur posse vendere in partes remotores; si non
consenserit, potest ex causâ vendere; quamvis sit
consentaneum exequitati ut sine causa non vendat,
præsertim in locis remotis. videri potest Nauar.
cap. 22. num. 33. & 34. nam quamvis comparsa vi
deatur sepe illi periculo expoluisse: dominus tam
men videtur teneri non causare libero notabile
graumen, nisi circumstantia aliud suadent.

D V B I V M. IV.

18. Vtrum votum castitatis dirimat matri
monium in eundum?

Conclus. 1. Dico 1. votum solemne castitatis per profes
sionem in religione approbatam emissum di
rim matrimonium contrahendum, similiter vot
um solemne castitatis annexum suceptioi ordinis
sacri. est de fide definitum in Trident. sess. 24.
can. 9. patet etiam ex cap. vnicō de voto in 6. Ex
quo capitulo patet hanc vim competere etiam ta
cita professione.

20. Copsis. 2. Dico 2. votum simplex castitatis, quo aliquis in
societate Iesu sit religiosus, dirimit matrimonium
contrahendum, decernitur à Gregorio 13. in bullâ,
Ascendente Domino, data anno 1584.

Dico 3. reliqua vota castitatis simplicia non ir
ritant matrimonium contrahendum. patet ex cap.
vnicō de voto citato.

Aduertere religiosum, moniale, clericum in fa
cias constitutum, matrimonium contrahentem ip
so facto incurre excommunicationem. Clem
entina vnicā de consanguinitate, & affinitate, quam
etiam incurrit is, qui scienter contrahit cum mo
niali. Clem. citata vbi

Notandum 1. ad hanc excommunicationem in
currendam non sufficere ignorantiam crassam, vel
supinam concubentis cum moniali, sed requiri
scientiam, vel saltēm ignoratiā affectatam quod
sit monialis: immo requiri scientiam, vel saltēm
ignoratiā affectatam quod non licet contrahere
cum moniali. 2. feminam, qui scienter con
trahit cum religioso, vel clericō in sacris cōstituto,
non incurrit prædictam excommunicationem.
quia Clem. solum disponit de contrahente cum
moniali. 3. probabilitate requiri, ut quantum est ex
aliis capitibus, matrimonium possit subsistere:
quia ius videtur solam velle punire matrimonia
inutilia precise ex parte professionis, vnde con
trahatur clandestine vbi Trident. receptum est,
non incurrit excommunicatione, item si vel una
pars fidei consentiat, si pubes cum impubere con
trahat. ita varij Doctores.

Notandum 2. hanc excommunicationem non
incurrit considente, fauore præstante, mandante,
matrimonio assistente, parocho solemnizante
matrimonium.

Petes, an eam incurrit is, qui post emissā vota
simplicia in Societate, quibus sit religiosus, matrim
onium contrahit?

21. Resp. videri incurre; quia Clem. indefinitè
dicit religiosos, volens excommunicare omnem
religiosum, qui non potest matrimonium validè
contrahere, si antiqui explicit de professo, mirum
non est, quia iure antiquo per solam solemnem
professionem status religiosus capesciebatur.

D V B I V M. V.

Quo iure professio solemnis in religione
dirimat matrimonium?

T R E S sunt hac de re sententiae.

Prima afferit solemnem professionem id
habere vi suā, seu ex ipsā rei naturā dirimere sub
sequens matrimonium. ita D. Tho. dist. 38. qu. 1.
art. 3. quæst. 3. in corpore, Durand. quæst. 1. Cate
tomo 1. opusculorum tract. 27. quæst. vnicā: §.
videris autem mīhi Petrus Ledeſma quæst. 53. art. 2.
dub. vnicō, conclus. vnicā, & alij.

Secunda docet eam vim competere iure diuino.
Scotus dist. 38. citata quæst. 2. art. 2. §. & ut clari
tatis causa, Henriquez lib. 12. cap. 5. nu. 3. & alij.

Tertia confer competitere solo iure Ecclesiast.
20. Scotus dist. 38. quæst. vnicā sub fine, Rich
art. 7. quæst. 4. solutione ad 2. in fine, Paludan.
quæst. 4. art. 4. conclus. 11. Angelus verbo mat
rimonium 3. impedimento 5. Lessius lib. 2. deciūtia,
cap. 41. dubit. 8. num. 68. Rebelliūs lib. 1. quæst. 4.
sect. 1. num. 5. Malderus tract. 10. de iustitia cap. 5.
dubio 3. Sanchez lib. 7. disp. 2. num. 24. & disp.
2. num. 4. Resp. &

Dico 1. longe verius est professionem solemnem
castitatis in religione approbatā non irritare sub
sequens matrimonium ipso iure naturæ.

Probatur, si eo iure irritaret, oriretur ex eo quod
per eam homo sepe tradaret Deo, & religioni, vel
ex eo quod statim sublimiōtem capesceret; neu
trum autem potest facere, ut intra limites iuris na
ture irritaret matrimonium. Non prius, quia ser
vus, qui est res alterius, validè potest matrim
onium inire; ergo non repugnat iuri naturæ perso
nam alicui traditam alio genere traditionis, quam
matrimoniali, inire validum matrimonium; sed
ergo traditio alterius ratione non facit, ut persona
fit incapax matrimonij contrahendi.

Conf. servitus, per quam vnu debet alteri opera
manualia, videtur magis obstat facultati in eundi
matrimonium, quam traditio facta religioni.

2. Constat per vota simplicia post biennium in
Societate emissā aliquem fieri verē, & propriè re
ligiosum, ut patet ex bullā Gregorij 13. præcedenti
dubio citata, & ex alia eiusdem, quæ incipit, Quæ
sto fructus, data anno 1582. arque adeo per hu
iūmodi vota aliquem se mancipare Deo, & tra
dere religioni, constat etiam illa vota non irritare
matrimonium subsequens ex rei naturā, cum ante
prædictam constitutionem, Ascendente Domino, non
irritaretur matrimonium eius, qui in societate per
illā vota factus fuerat verus religiosus: satis enim
patet ex ipsā bullā Gregorij 13. ius nouum con
dere. Ex quo sequitur quod votum, per quod ali
quis traditio religioni, cuius membrum constitu
tur, non irritet ex rei naturā matrimonium sub
sequens: non potest autem adferri peculiaris ratio,
ob quam traditio facta per professionem illud ir
riter.

3. Tra di

3. *Traditio per matrimonium, & professionem*
simil possunt inueniri in eo, qui matrimonio con-
summato presiteretur in religione approbatâ casi-
bus à iure concessis viâ comparte: constat enim
hunc & validè presiteri, & tamen non dissolui
matrimonium, ergo non est, quod asseratur prece-
denter professionem iure natura irritare matri-
monium, eo quod sit traditio sui alteri facta.

Reijcitske
replica.

Nec potest solidè dici professionem superuenientem non dissoluere quidem matrimonium prius consummatum, ditinere tamen ineundum, cùm argumentum videatur contrarium ostendere, scilicet nullam suppetere rationem afferendi obstatre professionem antecedentem, si superuentis non tollat traditionem per matrimonium factam, cùm ex eo quòd traditio facta per subsequentem professionem non tollat priorem traditionem per matrimonium, manifeste sequatur, quòd se compatiatur iure naturæ, & quidem vterius contritus præcedat.

Ex quibus pater professionem non irritare subsequens matrimonium è quod per illam homo alteri se tradat, quibus adde 4. quod solemnis professio possit considerari, prout respicit Deum, & prout respicit religionem; si priori modo consideretur, non differt natura sua à voto simplici castitatis etiam emissio in seculo, igitur ex rei natura vnu non potius dirimit matrimonium, quām aliud, nec potius censendum est continere traditionem, quām aliud. Assumptum probatur, per votum castitatis homo solum promittit Deo abstinenre à veneris, nec censetur se aliter ei consecrare; id autem totum etiam præstat per votum simplex castitatis: differentia vero, qua cernitur per respectum ad religionem, non facit vt professio natura sua matrimonium irritet, vt patet in simili in voto simplici, quo quis se tradit religioni, quod tamen natura sua non dirimit matrimonium. ratio est, quod non repugnet, quod aliquis se tradat religio, vt à superiori gubernetur, & se tradat compatri ad actum coniugalem.

24. Secunda pars argumenti, quod scilicet professio ex rei natura non irritet matrimonium futurum

ex eo quod per illam status sublimior capessatur, Probatur 1. quia per vota simplicia in societate capessitur status sublimior, cum tamen ea non irritent matrimonium iure naturae, ut patet ex dictis. 2. quia etiam capessitur status sublimior per suffictionem sacerdotij, quod similiter non irritat naturam suam matrimonium. 3. etiam capessitur per vota etiam in manibus Episcopi emissam, qua matrimonium non irritant.

Obiectio 1. Obiicitur 1. canon citatus Concilij Trident. vbi damnantur qui asserunt clericos in sacris ordinibus constitutos vel regulares castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse non obstante lege Ecclesiastica, vel voto, quā loquendi forma indicat votum solemne dirimere ex rei naturā matrimonium contrahendum.

Resp. neg. id significari. pro quo
Notandum controversiam esse inter Doctores.

14. Rolandus controversum ita inter Doctos, quomodo facer ordo matrimonium dirimat, an ratione voti, cui lege Ecclesiastica hoc impedimentum annexitur, an verò ex sola lege Ecclesiastica præciso voto, similiter esse controversum quomodo votum solleme castitatis in religione matrimonium dirimat, à quibus questionibus absinet Concilium definitis matrimonium clericorum constitutorum in sacris ordinibus & religiis.

forūm solem̄iter professorū esse irritū, sive id
fiat vi voti, sive ex lege Ecclesiasticā, de quo nihil
in alterutram partem decernit.

Obicitur 2. cap. cum ad monasterium, de statu
monachorum, in fine, dicitur: *Abdicatio proprietatis, Obicitio
sicut et custodia castitatis ad eum est annexa regula mona- ex Cas-
chali, ut contra eam non summis Ponitex post licentiam
indulgere, ergo professio castitatis in religione ma- ad Men-
trimonium ex rei natura dirimit.*

Resp. neg. consequentiam, 1. quia custodia castitatis non minus est annexa statui religioli, qui per vota simplicia initur in societate, quam sit in aliis religionibus, & tamen votum simplex castitatis matrimonium in ea non dirimit iure naturae, 2. quia ex argumento solam sequitur monachum manentem monachum non posse licet veneris vacare, & Pontificem non posse in eo dispensare, non vero sequitur matrimonium illicitum a monacho contractum iure naturae, si inutilidum: quemadmodum enim fieri potest, ut remanente obligatione voti simplicis matrimonium validè ineatur ab eo, qui voulit castitatem, ita spectata re natura idem videtur dicendum de solemniter professo in religione.

Obicitur 3. votum simplex castitatis dirimit subsequentia sponsalia, ergo & solemne, matrimonium.

Resp. neg. consequentiam, ratio discriminis est, quod quando duas promissiones ita sunt successivæ, ut posterior sine peccato nequeat mandari executioni, si non obliget; ita autem dici potest rem se habere in eo, qui post votum casitatis sponsalia contrahit: matrimonium vero continetur in traditionem in ordine ad generationem, quia traditio potest subsistere, quamvis fiat illicite contra prius votum.

Plura alia congerit Ledesnia supra, qua partim
ex dictis manent soluta, partim solū ostendunt
professionem castitatis iure diuino dirimere ma-
trimonium, de quibus iam dicendum, itaque

Dico 2. verius est quod solemnis professio causitatis in religione approbatā non dirimat matrimonium iure diuino, sed tantum Ecclesiastico.

Probabatur, hic effectus optimè potest referri in constitutionem Ecclesiasticam, quia in favorem status religiosi, & quia homo perfidè se tradit religione, hoc impedimentum annexum voto castitatis, & de cetero non appetet de iure diuino, seu de priuilegio hoc iure diuino cōcesso professioni religiosæ, ergo longè probabilius est professionem solo iure Ecclesiastico matrimonium dirimere.

Minor probatur, neque appetit ex scriptura, neque ex Ecclesiſ sensu hoc priuilegium iure diuino profesiōni esse concessum, neque ratio aliqua sufficit, ut id afferamus, quia ex solā ratione, seu congruentia, quæ ostendit quidēm potuisse ita fieri, non tamē ostendit factū, non possumus in alterutram partem quidquam concludere, quando agitur de factō pendente à diuinā voluntate, sed ex aliis principiis id est colligendam, scilicet ex scriptura, traditione, sensu Ecclesiſ.

Confr. priuilegium hoc secundum elet concilium profisioni religiosz, quia per eam afflumitur status perfectionis, vel quia continet sui traditio-
nem: neutrum autem sufficit, quia etiam per vota
simplicia in societatis per suscepitionem ordinis sacri, per emissionem votorum in manibus Episcopi
status perfectionis afflumitur, cum tamen nihil
istorum iure diuino matrimonium dirimant, vota
etiam simplicia, quibus homo in societate fit reli-
gioiosus, continent traditionem.

Prob. 2. Votis solemnitas sola Ecclesiæ constitutio est inuenta. 28. Varia solutiones huius argumentum reiij- cuntur, prima.

Probatur 2. ex cap. vno de voto, in 6. ex quo patet voti solemnitatem sola Ecclesiæ constitutione inuentam, que tamen est ratio, cur professo dirimat matrimonium; igitur ratio, propter quod votum dirimit matrimonium prouenit ex constitutione Ecclesiæ, & proinde ex eadem constitutione est, quod votum solemnne matrimonium dirimat, varia ad hoc argumentum adferuntur solutiones, ut patet ex loco citato Ledesmæ, responsione ad 1.

Vna est Pontificem loqui de solemnitate accidentalis voti, v.g. de consecratione, & benedictione exteriori. sed ea nullo modo est admittenda, quia in professione tacitâ huiusmodi benedictio non inuenitur, cum tamen de ea etiam intelligatur, quod illius solemnitas ex constitutione Ecclesiastica si inuenta. 2. in Societate Iesu, nulla benedictio exterior adhibetur in professione, cum tamen etiam in ea habeat locum decisio cap. citati.

Confir. ex constitutione Gregorij 13. Ascendente domino, citata, in qua docemur solemnitatem professionis etiam in Societate esse ex Ecclesiastica constitutione.

Alia solutio est Pontificem solum loqui de solemnitate voti clericalis, que est iurius humani. sed hec expostio aperte refellitur ex predicta constitutione. Ascendente, in qua Gregorius decernit per vota simplicia aliquem in Societate fieri religiosum, etiam si non sint solemnia, quia solemnitas voti ex sola Ecclesiæ constitutione inuenta est, vbi supponit in cap. vno citato agi de solemnitate voti religionis.

Confir. alias discursus Pontificis est vicius, & fundamentum infirmum, quomodo enim potest decerni aliquos sine solemnni professione verè constituti religiosos, eò quod solemnitas sit ex constitutione Ecclesiastica, si dictum illud intelligatur solum de solemnitate voti clericalis?

Tertia solutio est Pontificem agere quidem de solemnitate substantiali etiam voti religionis, sed solum velle, quod Ecclesia sola reperit votum solemnne religionis dirimere matrimonium nondum consummatum. sed nec hec expostio potest subsistere, quia Pontifex non dicit solemnitatem inuenta ab Ecclesiâ, sed ex constitutione Ecclesiæ, quâ loquendi forma satis patet, quod velit docere Ecclesiæm confituisse solemnitatem voti, ita ut non fuerit iure diuino constituta.

Probatur, non potest prudenter dici septem sacramenta esse sola constitutione Ecclesiæ inuenta: cum tamen Ecclesia à Deo edicta reperit illa à Deo esse instituta.

Quarta solutio est Pontificem nolle solemnitatem ipsam inuentam ex Ecclesiæ constitutione, sed tantum modum solemnitatis. verum id repugnat textui, quia eodem modo loquitur de solemnitate voti in religione, & de solemnitate voti in susceptione ordinis sancti; hæc autem etiam alios fatentibus est ex Ecclesiæ constitutione, & non tantum aliquis eis modus.

Confir. ex eo quod modus benedictionis Christianis sit à Christo relietus dispositioni Ecclesiæ, non potest dici benedictionem ad Sacramentum Confirmationis necessariam esse ex sola constitutione Ecclesiæ inuentam.

Quinta est, quod optimè consistat solemnitatem institutam ab Ecclesiâ, & tamen votum solemnne naturâ suâ, vel iure diuino matrimonium contrahendum dirimere: quemadmodum

consecratio calicis ab Ecclesiâ est inuenta, eaque est ratio, cur calix non possit in profanos vlos conuerti durante consecratione. Sed id non dicitur consequenter, si votum neque ex rei naturâ, neque ex iure diuino vllam habeat solemnitatem.

Confir. eadem ratione dici possit votum solemnne in susceptione Ordinis sacri dirimere matrimonium contrahendum ex rei naturâ, vel iure diuino, quod tamen etiam ab alijs negatur.

Ad id quod adfertur de calice dico prouenire ex constitutione Ecclesiæ, quod calix vlsibus profanis applicari nequeat, licet conuenienter naturis rerum id sit statutum.

Obijcitur 1. non inuenitur initium constitutionis Ecclesiastica, quod votum solemnne in religione dirimere matrimonium contrahendum.

Resp. id tantum concludere hoc impedimentum iam ab initio Ecclesiæ introductum, ab ipsis scilicet Apostolis authoritate Ecclesiastica, vnde dicimus cum quibusdam hoc impedimentum videri descendere ex Apostolicâ constitutione.

Obijcitur 2. canon si quis sacram, 27. quæst. 1. vbi citatur epistola Syriæ Papæ cap. 6. de rebus Deo, confessoribus nubentibus, in qua dicitur: unde & verbo Domini & canonice auctoritate in hac sanctâ synodo præcipimus, ut omnino separantur & iuramento colligantur, ut ultius non sub uno cobi- sent recto, vbi Pontifex decernit contrahentes matrimonium post votum solemnne verbo Domini separandos, igitur tale matrimonium iure diuino est inuidendum.

Resp. neg. Pontificem id dicere: solum enim præcipit, ut separantur, potestate à Deo accepta: quemadmodum Pontifices solent dicere in nomine Dei, in Dei auctoritate præcipimus &c. qui bus formis loquendi non volunt omne id, quod sanciunt, iam antea diuino iure esse sancitum, sed solum se auctoritate à Deo acceptâ id sancire.

De impedimento, quod contrahit is qui ordinem sacram recipit, dictum est tract. de Sacramento ordinis dub. 19.

D V B I V M VI.

De impedimento cognitionis spiri- tualis.

C O G N A T I O spiritualis est necessitudo qua- rumdam personarum ex aliquibus Sacra- mentis ortam, scilicet baptismo, & Confirmatio- ne, hæc dirimit matrimonium postea contrahendum iure Ecclesiastico, indicatur can. si quis filia- brum, 30. quæst. 1. & clarius pater can. de eo, eadem quæst. & cap. oenicens, de cognitione spirituali, cap. 1. eodem titulo in 6. Trid. fest. 24. cap. 2. de re- formatione matrimonij.

Oritur verò ex collatione baptismi inter con- ferentem & suscipientem, eisque parentes. Item ut hoc inter suscipientem aliquem de sacro fonte, & sus- ceptum, eiusque parentes, & iure antiquo inter suscep- tum & vxorem suscipientis antea carna- lier cognitionem, similius eiusdem suscipientis filios.

Præterea inter parentes baptizati & vxorem suscipientis antea cognitionem. Itaque paternitas spiritualis orta ex baptismo vel Confirmatione dirimit matrimonium postea incedendum.

item

compa-

32.

Obiectio 1.

Resp.

33.

Obiectio 2. ex Can. si quis sacram.

Resp.

34.

Cognatio spiritualis quid.

Can. si quis filia brum.

Can. Deo.

Trident.

35.

Vnde otia- inter suscipientem aliquem de sacro fonte, & sus- ceptum, eiusque parentes, & iure antiquo inter suscep- tum & vxorem suscipientis antea carna- lier cognitionem, similius eiusdem suscipientis filios.

Quarta solutio.

31.

Quinta solutio.

32.

33.

34.

35.

PER ALPOSI
DE
SACRA
D

998 Quæst. 7. De Impedimentis dirimentiibus.

Dub. 6.

- Et unde non. compateritas, iure antiquo confraternitas, circa quæ.
- Nonandum 1. impedimentum hoc non oriri ex alijs Sacramentis, vt patet ex cap. vlt. tit. citato, neque oriri etiam in baptismio vel Confirmatione ex alijs actibus, verbi gratia, ex catechismo, vt patet ex cap. per catechismum, de cognatione spirituali in 6. unde non oritur ex supplemento ceremoniarum baptismi, vt si ceremonia in aliquo baptismi omisla postmodum adhibeantur, nullum ex earum supplicatione oritur impedimentum.
36. Non oritur etiam ex baptismi inutilido, vt si quis rebaptizet, sicut baptizet &c. Idem dicendum de Confirmatione: oritur tamen ex baptismi valido etiam minus solemnis, unde si quis minus solemniter aliquam baptizet, non potest eam, vel eius matrem in uxorem accipere. Idem iuxta Nauar. cap. 22. num. 40. & quosdam alios dicendum de fidei in tali baptismi, quamus alij non improbabiliter in hoc casu contrarium sentiant.
- Hoc impedimentum oritur quantumvis ignoretur: nam lex irritans legitimè promulgata vim suam obtinet, etiam si ignoretur, idque verum est, etiam si necessitate cogente aliquis baptismum contulerit. hinc si quis cogente necessitate proprium filium ex fornicatione suscepit baptizaret, non potest postmodum eius matrem in uxorem accipere. Idem dicendum de tenente invincibiliter ignorante legem irritantem.
37. Quari potest, an hoc impedimentum incurrit, quando baptizans non est baptizatus? videatur enim non contrahi, cum lex Ecclesiastica non possit eum respicere. & ita tenent multi, quos citat & sequitur Sanchez lib. 7. disput. 60. num. 7. quorum sententia est probabilis, quamus etiam sit probabile contrahi, quia lex nullam facit exceptionem, neque ea aliunde colligi potest. & quamus Ecclesia non possit directè infidelem respicere; potest tamen ex consequenti, impediendo fidelem, ne cum illo contrahat, postquam infidelis baptismum suscepit, & inutilando matrimonium attentum. satis etiam patet aliquem posse contrahere impedimenta varia inducta ab Ecclesia propter actum in infidelitate exercitum. & ita tenet *Glossa can. in baptismate*, de consecratione, distinct. 4. Henriquez lib. 12. cap. 11. num. 2.
38. Notandum 2. vt aliqui tanquam patrini contrahant hoc impedimentum, requiri vt teneant puerum, & tangant, dum baptismus quoad substantialia celebratur, vel statim de sacro fonte suscipiant, vel leuent, quia canones his vocibus vntinentur, vt patet ex pluribus can. 30. quæst. 1. & ex cap. Martinus, & cap. veniens, de cognatione spirituali, cap. 1. & vltimo eodem titulo, in 6. ex Trident. cap. 2. cito.
- Cap. Martinus, & cap. veniens. Idem patet ex responsis Cardinalium. unde qui solum assistunt baptismio etiam adulti non tangentes, hanc cognationem non contrahunt: quamus sa verbo, matrimonij impedimenta dirimenti, n. 3. & quidam alij contrarium teneant quia canones requirunt tensionem, tactum, susceptionem, que dicunt aliquid physicum. non tamen est necessarium, vt carnem immediate teneant, vel tangant, sed sufficit, si contingent vestimenta eius qui baptizatur, quia etiam hac ratione dicimus alium tangere, tenere, sufficit etiam tenere in quodam linteo, vel disco &c.
- Quæ si is, qui accipit ut in patrinum, non te-
- neat, vel tangat, dum perficiuntur essentialia baptismi, requirunt ut immediate leuent, vel suscipiant de sacro fonte. quod indicant canones citati, unde non sufficit dari ab alio; qui prius leuauerit, vt si concurrant vir, & mulier, ad hoc vt mulier sit, & censeatur suscepitrix, non sufficit ut vir suscipiat puerum baptismum, & eum tradat mulieri: sed requirunt, vt ipsamet immediate suscipiat saltem de manibus baptizantis, vt patet ex quadam resolutione Cardinalium circa cap. 2. Concilij Trid. ex quæ patet susceptionem, cuius meminerunt antiqui canones, ita intelligendam, atque adeo non aliter contrahi hanc cognitionem, etiam vbi Trid. non est receptum.
- Requirunt ut etiam, ut non solum materialiter teneant, vel leuent, sed vt faciant ex confusa falem intentione exercendi ceremoniam ab Ecclesiæ prescriptam, quod si hoc modo se habeant, hanc cognitionem contrahunt, quamus nihil responderint in prævio catechismo, vel non fidei in eam verbo: fatus enim fidei in facto, ponendo acum ab Ecclesiæ prescriptum, & iuxta ipsius Ecclesiæ intentionem.
- Aduerte licet sit conformius antiquis canonibus, vt unus vel una puerum de sacro fonte suscipiat: tamen vbi Trid. non est receptum, si plures res ipsæ teneant puerum dum baptizatur, vel suscipiant de baptismi, omnes contrahunt hanc cognitionem, vt patet ex cap. vltimo de cognatione spirituali, in 6.
- Dicta de baptismi sunt intelligenda etiam de Confirmatione, vt patet ex cap. citato, & alibi itaque ut hæc cognatio spiritualis contrahatur ratione Confirmationis, requirunt ut patrinus alium teneat, dum confirmatur, vel immediate suscipiat à confirmante.
- Petes 1. an, vt susceptor contrahat hanc cognitionem, requiratur, vt in baptismi sit baptizatus, & in Confirmatione sit confirmatus? Aliqui negant.
- Alij censem non contrahi, quando suscipiens non est baptizatus, contrahi vero in Confirmatione, quamus susceptor non sit confirmatus.
- Alij vero censem etiam in Confirmatione requiri, vt susceptor sit confirmatus. Henriquez num. 2. citato, Vlt. in summâ num. 51. Suarez quæst. 71. art. 10. in commentatorio, Sanchez disp. citata num. 2. potestque probabilitate colligi ex can. in baptismate, de consecratione, dist. 4. vbi dicitur: in baptismate, vel in christinatæ non potest diversus suscipere in filium, qui non est ipse baptizatus, vel confirmatus. vbi videtur intinueri ad hanc cognitionem contrahendam requiri respectu baptismi, vel Confirmationis, videri potest *Glossa ibidem*.
- Dices, religiosus suscipiens contrahit cognitionem, ergo etiam non baptizatus, vel non confirmatus.
- Resp. neg. consequentiam, quia licet religiosus resp. potest: tamen eius actus non irritatur, sicut videtur irritari actus non baptizati, vel non confirmati.
- Petes 2. an suscipiens nomine alterius hanc cognitionem contrahat?
- Resp. negat: contrahit enim is, cuius nomine suscipit, vt declarauit congregatio in cap. 2. citato, quæ declaratio non solum habet locum, vbi Trid. receptum est, sed etiam alibi, cum per eam videatur doceri iuxta morem Ecclesiæ vnum pro alio posse hoc munus obire, quod etiam declarat praxis principum, qui solent esse parvini per procuratores, neque eâ in rependente ali-

Quæst. 7. De Impedimentis dirimentibus.

Dub. 6.

999

quo modo ex vsu, magnopere vrgere possunt verba, suscipere, tangere, &c. quia commodè possunt explicari per se, vel per alium ad id deputatum.

Sed quid si mandans intermedio tempore mandatum reuocet? Sanchez disput. 59. censet retenitam nostram sententiam in eo casu non contrahere. ita n. 8. quæ sententia est probabilis.

Notandum iure antiquo hanc cognitionem fuisse extenam ad compartem suscipientis ab eo carnaliter cognitam, vnde secundum illud ius non tantum suscipiens est cognatus spiritualis suscepiti, vel parentum eius, sed etiam illius vxor antea carnaliter cognita, patet cap. *Martini*, de cognitione spirituali, vbi agitur de compartitatem, & cap. 1. eodem titulo, in 6. vbi agitur tam de compartitatem, quam de maternitate, quam contrahit cum suscepito. Dico, antea carnaliter cognitam, quia id expressè requirit cap. 1. citato, & insinuat cap. *Martini*, citato, vnde si non fuerit cognita, non contrahit hoc impedimentum, eo quod eius maritus alterius filium suscepit.

Idem dico si solum postea fuerit cognita, quia textus requirit ut antea fuerit cognita. Addo cognitam fornicariæ non contrahere hoc impedimentum, quia textus solum agunt de vxore, quæ scilicet post legitimum matrimonium carnaliter cognita, antequam vir eius alium de sacro fonte suscepit, vide Henriquez suprà qui plures citat littera P.

Eadem cognitio contrahitur inter suscepitum, & proles suscipientis, ut patet cap. ultimo citato, & varijs can. 10. quæst. 3. quod intelligitur de prolibus naturaliter descenditibus: non verò de adoptiis, ut notat *Nauar.* cap. 22. num. 36. intelligitur verò etiam de illegitimis, quia textus generaliter loquitur, & similiter de natis post alterum suscepitum, quod patet ex cap. 1. citato: tum quia indistinctè loquitur, tum quia de vxore expressius carnaliter ante susceptionem cognitam, ex quâ diuersitate loquendi satis patet ad hoc, ut inter baptizatum, & proles suscipientis contrahatur spiritualis cognitio, non requiri ut ex natâ sint ante susceptionem alterius de sacro fonte. Idem manifestè patet ex can. super quibus, qui est *Urbani*, & can. post suscepitum, qui est *Paschalis*, quæst. 3. citata.

Nec obstat cap. 10. quæst. 3. de cognitione spirituali; quia ibi quidem respondet ad speciem facti propositum; ius tamen non restringitur ad illam, cùm aliunde contrarium colligatur.

Contrahitur insuper hæc cognitio inter baptizatum, & proles baptizantis, ut patet ex cap. ultimo de cognitione spirituali.

Ex quibus patet inter quas personas iure antiquo matrimonium reddatur inualidum ratione cognitionis spiritualis, atque etiam nunc redditur vbi Trid. non est receptum. Trid. verò cap. 2. citato hoc impedimentum ad pauciores personas restrinxit tollens omnem fraternitatem spirituali, 2. eam compartitatem, quæ intercedit inter parentem suscepiti & vxorem suscipientis, 3. filiationem, quam contrahit baptizatus cum uxore suscipiens antea cognita, & ita vbi Trid. receptum est, cognitio spiritualis solum contrahitur inter baptizantem ex viâ parte, & baptizatum, eiusque parentes ex alia, 2. inter patrimum, & suscepitum, eiusque parentes vbi.

Notandum 4. Concil. cap. citato quædam statuere ad præsens institutum pertinentia. 1. ut in ba-

ptismo ad summum vnu, & vna baptizatum suscipiant, & vt parochus, antequam accedat ad baptismum conferendum, diligenter sciicitur ab eis, ad quos spectat, quem, vel quos clérgerint, vt baptizatum de sacro fonte suscipiant, eosque tantum admittat. 2. si alij vltra designatos baptizatum tetigerint, cognitionem spirituali non contrahunt. 3. si secus culpâ, vel negligentia parochi factum fuerit, arbitrio Ordinarij puniatur, & parochus non mina patrinatorum in libro scribat, eosque doceat, quia cognitionem contrarierint.

Petes 1. quid dicendum, si plures designantur à parochio?

Resp. omnes contrahere hanc cognitionem, ita *Nauar.* cap. 22. num. 39. Sa suprà num. 5. Sanchez disput. 57. num. 14. & plures alij, patet ex Trid. diligente: quod si alij vltra designatos baptizatum tetigerint, cognitionem spirituali nullo pacto contrahunt, vbi implicitè vult designatos contrahere.

Confir. Concil. solum statuit puniendum parochum, cuius culpâ, vel negligentia plures, quam vnu, & vna baptizatum leuent: non verò decernit eo casu cognitionem non contrahiri.

Petes 2. quinam contrahant hanc cognitionem, si pastor alios designet, quam designant parentes?

Resp. omnes contrahere si tangant, vel leuent: nam quamvis parochus ipse debeat voluntati parentum se conformare, ut bene, & prudenter faciat: si tamen secus faciat, actus videtur validus. Sanchez tamen num. 16. censet solos designatos à parentibus contrahere, quod etiam est probable.

Petes 3. quinam contrahant, si parochus non admisit designatos à parentibus, qui tamen tangant?

Resp. si legitime excluderit, ut quia sunt excommunicati, heretici, &c. exclusi à parochio non contrahent cognitionem: si verò non subfuerit legitima causa, contrahent, quia tetigerunt designati, quod per Trid. solum videtur requiri.

Petes 4. an contrahatur cognitio, quando nullus designatur.

Resp. contrahi, & quidem omnes tenentes, contrahere iuxta moderationem paulò post ponendum: ita *Nauar.* & Sa suprà, Henriquez lib. 12. cap. 10. num. 3. *Rebellius* 2. parte lib. 3. quæst. 6. num. 5. & plures alij.

Probatur iure antiquo omnes contrahebant, & eo casu per Trid. non statuit contrarium.

Confir. Concilium solum irritat contactum in ordine ad hanc cognitionem: quoad eos, qui vltra designatos baptizatum tetigerint, ut ergo aliqui tenentes non contrahant, requirit, ut aliqui sint designati. & ita respondit Congregatio circa cap. 2. citato. n. ex quâ.

Aduerte ut plures tangentes hoc impedimentum contrahant, scilicet eo casu, quo plures designantur, quam vnu, & vna, vel nullus omnino designatur, requiri ut simul tangant: ita factum ut non possit notari quis prius tetigerit, iuxta quam moderationem intelligenda responsio ad primam petitionem. itaque licet plures tangant, si constet quis prior tetigerit, vel quis, & quæ tetigerit, si soli hanc cognitionem contrahunt.

Dices, in casu quartæ petitionis nullus designatur, cùm tamen Concil. requirat designari, ut validè suscipiant & hanc cognitionem contrahant.

49. Pet. 1.

50. Pet. 2.

51. Pet. 3.

52. Pet. 4.

53. Obiectio.

Dub. 5. Sanchez sententia probabilis.

45.

Nauar.

Can. super quibus.
Can. post suscepitum.
Recepta ex Cap. Tua non.

47.

Quid Trident. in cognitione spirituali videntur.

48.

Quædam statuta Trident.

	hant. ita Sanchez disp. 57. num. 12. qui censet cum quibusdam aliis nullum eo casu contrahere impedimentum.	alias pater, aliis proauus, abauus &c.
Resp.	Resp. neg. Concil. ita requirere designationem omni casu, ut nullo eventu cognatio absque ea incurritur: id enim solum habet locum, quando non designati concurrunt cum designatis, ut videtur pater ex textu.	Linea triplex est: ascendentium, descendenter, collateralium. duæ priores vocantur linea recta, tertia dicitur transuersa.
54.	Dices. Concil. in fine cap. citati ait: omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omnino sublati.	Hæc triplex linea sumitur ex habitudine variâ, quam personæ sanguine iunctæ habent inter se, quæ enim respiciunt alias tanquam sua principia, & ut ab ijs descendentes, conficiuntque lineam descendenter, alia respiciunt personas tanquam principiatum, & à se procedentes, quæ ratione pater respicit filium, nepotem &c. constituturque linea descendenter, 3. alia respiciunt se mutuò tanquam procedentes à communis aliquo principio, ex quibus exurgit linea collateralium.
Replica.	Rep. hoc non referri ad singula puncta toto capite enumerata, sed per ea tantum reuocari impedimentum fraternitatis iure antiquo inductum, item aliquâ ex parte compaternitatis: immo verisimile est prædictam sententiam solum referri ad Confirmationem, cum enim Concil. in superioribus egisset de baptismâ, & statuerit inter quas personas propter illum contraheretur spiritualis cognatio, in fine ait: ea quoque cognatio quæ ex confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum illiusque patrem & matrem, ac tenentem non egredi, ut omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omnino sublati.	Gradus est distantia personarum sanguine funtarum in linea, quia vero saltum in linea collaterali consanguinitatis non dirimit matrimonium in infinitum, sed fistitur in aliquo: immo & variorum opinione in linea recta, regulæ quædam prodigiis gradibus tradi solent.
55.	Confirm. respns.	Prima; quæ sunt personæ in linea recta, tot sunt gradus, vñà persona demptâ, ut filius & pater se mutuò in primo gradu contingunt, filius & auus in secundo, filius & proauus in tertio, & ita de alijs: & è contra pater contingit filium in primo gradu &c. & quoad hoc non est discrimen inter suppurationem canoniam & ciuilem, est vero in suppuratione graduum collateralium: nam secundum ijs ciuile tot censemter est gradus in linea collaterali, quæ sunt personæ collaterales, vnde secundum Iuris consultos duo fratres sunt consanguinei in secundo gradu, filij fratrum in quarto, patruus & nepos in tertio. videri potest canon ad Can. 35, 35. quæst. 5. secundum vero ius canonicum aliter initur suppuratione, vnde sit
Sanchez.	Replica altera.	Secunda regula, in linea transuersa personæ, qualiter distantes ab eodem stipite, ex gradu inter se distant, quo distant à communis stipite, hinc duo fratres contingentes communem stipitem in primo gradu, sunt inter se consanguinei in primo gradu, filij eorum sunt consanguinei in secundo.
56.	Rep. optimè occurtere: si enim exactè serventur quæ statuit, pauci hanc cognationem contrahent.	Tertia, cum aliqui distant inæqualiter à communis stipite, censemter eo gradu inter se distare, quo gradu distat remotior à communis principio: ut patruus, & nepos sunt consanguinei in secundo gradu, quia nepos duobus gradibus distat à communis principio, scilicet aucto ratio regula est quod cum sint sibi consanguinei ratione convenientie cum communis principio, non possint sibi inuicem esse propinquiores quam sint principio: immo quam remotor cum eodem principio conueniat, ita decernitur cap. quid dicitur, & cap. vlt. de consanguinitate, & affinitate, & hæc suppuratione causis matrimonialibus est seruanda.
Quid consanguinitas.	D u b i u m VII.	D u b i u m VIII.
57.	De impedimento consanguinitatis, & primo quid sit consanguinitas, linea, & gradus consanguinitatis?	Vtrum in linea recta aliquis gradus iure naturæ matrimonium dirimatur?
Linea quid.	Q uia necessarium est scire, quid sit consanguinitas, quid & quoruplex in ea sit linea, quid consanguinitatis gradus, idcirco præfens dubium est præmittendum, ut cognoscatur hoc impedimentum.	R e s p. communis sensu primus gradus iure naturæ matrimonium dirimere, atque adeo non valere matrimonium, quod pater tentat inire cum filia, mater cum filio.
	Comuniter autem hoc vel simili modo consanguinitas solet describi: quod sit propinquitas sanguinis personarum ab eodem stipite carnali propagatione descendenter, vel quarum vna ab altera descendit, ita ut virtus stipitis in genitis perseveret.	Probatur, matrimonium ex sua ratione est contractus, per quem traditur dominium corporis alteri coniugi in ordine ad generationem, & actum coniugii.
	Ex quo obiter facile patet, cur ex hoc capite Adam, & Eva non fuerint prohibiti matrimonium inter se contrahere, cum enim Eva non descendenter ex Adamo carnali propagatione, seu per veram generationem, constat non fuisse illi consanguineam.	Principio tentio, tertio gradus.
	In consanguinitate varia linea distinguntur, similiter & gradus.	
	Est vero linea series ordinata personarum sanguine iunctarum; ut series, quæ vñus dicitur filius,	

coniugalem; filium autem compesceri carnaliter matri, vel filiam patri est omnino illicitum. quod patet non solum ex naturali instinctu omnium gentium, sed etiam quorundam animalium, quæ à tali concubitu abhorrent, ergo illicitum est patrem, & filiam sibi obligari in ordine ad talem concubitum, & proinde contractus, per quem huiusmodi obligatio induceretur, iure naturæ est nullus, & inualidus: cùm nemo sese possit obligare & tradere dominum corporis ad id, quod ex rei naturæ est illicitum.

Pro cuius rei declaratione

Notandum parentibus tanquam nostris principijs secundum Deum, à quibus ipsum esse, & vitam accepimus, maximum quendam honorem, & reverentiam deberi, qui honor conuenienter non compatitur secum familiaritatem filiorum cum parentibus; in actu autem coniugali summa familiaritas inuenitur: vnius ad alterum, inuenitur etiam turpitudine quendam verenda, quæ naturaliter repugnat reverentia parenti debito. quod satjs declaratur Leuit. 18. *turpitudinem patris tui & turpitudinem maris tue non dis cooperes, mater tua est, & non renelab turpitudinem eius.* ex quo scripturæ loco, similiter ex naturali iudicio constat in actu coniugali inueniri turpitudinem quendam coniunctam cum irreuerentia compartis. Ex his autem conficitur hunc actum non aptè confistere cum honore, & reverentia parentibus debita, & proinde parentem, & filiam propriæ auctoritate non posse sibi mutuò tradere dominum corporum in ordine ad huiusmodi actum.

Confir. iura coniugalem sunt paria in ordine ad actu coniugalem; id autem videtur repugnare prædicto honori parenti debito.

Ex his & alijs à posteriori colligitur Dominum Deum, qui haber immediatum dominum corporis hominis, non concessisse eidem facultatem vt validè illud tradiceret alteri in ordine ad generationem.

Petres, an Deus in hoc impedimento dispensare possit?

Resp. posse tanquam supremum Dominum omnis iuris paterni: quamvis enim honor parenti debitus obstat, quod minus parens, & filia propriæ auctoritate possint dominum corporum sibi inuenire tradere in ordine ad generationem, cùm parens propriæ auctoritate non possit cedere illo iure, quod habet vt filia eius turpitudinem non dis cooperiat: porro tamen Deus iuri paterno prædicare, & reliquæ obligatione in ceteris patrem honorandi, in ordine ad actu coniugalem filiam patri æqualem reddere.

Ex dictis patet 1. etiam inter gentiles irrita esse matrimonia patris cum filia, & filij cum matre.

Patet 2. Pontificem non posse dispensare, vel concedere, vt matrimoniū in eo gradu contrahatur, cùm non possit dispensare in præceptis iuris naturæ, nec possit suæ concessione circumstantiam addere, vel tollere, vnde sequatur huiusmodi matrimoniū non esse irritum.

Cùm apud omnes Theologos & Iurisconsultos certum sit primum gradum in linea recta matrimoniū iure naturæ dirimenti: inter eos tamen controvenerit num eodem iure vltiores dirimenti, in quâ difficultate duæ sunt in genere sententiae.

Prior negat, cuius sententiae authores maxime sunt diuisi in assignando gradu, ad quem

vsque sese extendat impedimentum.

Alii censem non exceedere gradum vigesimum.

Alij censem extendi vsque ad septimum, ita tamen vt ultra quartum Pontifex dispensare possit: quæ sententia non loquitur consequenter, cùm Pontifex in impedimentis iuris naturæ dispensare nequeat.

Alij censem protendi vsque ad quartum. ita Angelus verbo *matrimonium, 3. impedimento 6.* Henricus lib. 12. cap. 9. num. 3. qui censem Pontificem ex commissione Christi posse dispensare in secundo, & tertio gradu, quod videtur voluntariè dictum: cùm de hac commissione nullo modo constet.

Alij censem solum extendi vsque ad secundum gradum. ita Sotus distinct. 40. quæst. vniuersit. 3. S. viraque vero opinio, Valent. disput. 10. quæst. 5. puncto 3. s. virum in hacre.

Denique alijs censem hoc impedimentum iure naturæ nō exceedere primum gradum, tenet Caiet. 2. 2. quæst. 15. art. 9. circa solutionem, ad 3. in quam videatur propendere D. Thom. ibidem, citatur etiam in 4. dist. 40. quæst. vniuersit. art. 3. in corpore, Ruardus art. 20. ante paragraphum, ex quibus matrimonium est. Sa de impedimentis dirimentibus matrimonium num. 4. Sanchez lib. 7. disp. 51. num. 19.

Ex quæ sententia sequitur valere matrimonium aut cum nepte per filium, vel filiam ex eo descendente apud ethnicos inuitum, nisi lex positiua, vel consuetudo apud eos repugnet, & tale matrimonium non debere dissolui illis ad fidem consuersis.

Posterior sententia principalis, eaquæ communior censem hoc impedimentum extendi ad quemcumque gradum inter ascendentem, & descendentes. tenet Scotus dist. 40. quæst. vniuersit. art. 2. Rich.

art. vniuersit. 4. Durand. quæst. vniuersit. art. 2. Paul. quæst. vniuersit. art. 3. conclus. 1. Estius §. 5. Victor. in summa num. 195. Bellar. lib. de matrimonio cap. 2. 8. Toletus lib. 7. cap. 5. in fine, & plures, quos fuisse citat Sanchez super num. 12.

Hæc sententia videatur omniuo verior, quia rationes factæ videntur etiam respectu ascendentium, quod scilicet in actu coniugali inueniuntur quædam familiaritas, & turpitudine repugnans reverentia debitis ascendentibus.

Confir. recta ratio dicitat indecens esse, quod filia possit dñs, & esse nouerca patris sui, cùm pater maximam reverentiam naturali ei deberet, quod non satis coheret, cùm illa reverentia, quam ipsa met filia patris suo deberet.

Ex his patet solutio ad rationem Caietani, quod auus & alijs ascendentem non sint principium per se nepotum, sed solum per accidentem, cùm filius possit esse sine auo: quamvis enim auus hoc sensu sit principium, sine quo nepos esse possit, id tamen non obstat, quod minus illi personæ summa reverentia naturaliter debeatur, fundata in illa naturali coniunctione, quæ est inter auum, & nepotem: cùm etiam is, qui dicitur filius, possit esse sine patre, qui tamen si simul existant cum dependentia vnius ab altero, filius summam reverentiam patri debet.

Dices, S. Thom. loco citato ad 3. censem hoc impedimentum restringi ad primum gradum.

Resp. neg. assumptum, quia S. Thom. non opponit parentes alijs ascendentibus, vt pater

Non loquitur consequenter.

Angel.

Hemiq.

Sotus.

Valent.

6. Coroll.

Ruard.

Sanchez.

66.

Coroll.

67.

Posterior

sentent.

Scot.

Richard.

Durand.

Palud.

Estius.

Bellar.

Tolet.

Posterior

sustinetur

vt verior.

68.

Obiectio

ex D. Tho.

69.

ex fine responsionis, sed collateralibus, & eius dil-
cūrīus est intelligendus iuxta membra opposita,
neque vult exacte recensere eos omnes, inter quos
solos iure naturæ est indecens carnalis commix-
tio, sed solū ponit exemplum certissimum, vt
ostendat incestum peculiarem deformitatem con-
tinere, cuius contrarium in argūmento 3. su-
mēbatur. Idem dicendum ad locum 4. sententia-
rum.

70.
Obiectio
altera.

Dices: saltem in remotioribus gradibus hoc im-
pedimentum non videtur induci, quia alioquin
lex canonica malè restrinxisset impedimenta ad 4.
gradum.

Resp.

Resp. neg. assumptum, ad cuius probationem
dico impedimenta per ius canonicum inducta
non respicere gradus lineæ rectæ, sed solū trans-
uerse, quamvis à fortiori intra illos quatuor gra-
dus lineæ rectæ in omni opinione matrimonium
reip̄sā inualidē contrahatur.

D V B I V M IX.

Vtrum in linea transuersâ aliqui gra-
dus matrimonium dirimant iure
naturæ?

71.
Prior qua-
stio.

D V P L E X h̄c quæstio est agitanda: Prior,
num in linea transuersâ aliqui gradus iure
naturæ matrimonium dirimant? Posterior, num
plures, an primus? vbi peculiariter videndum, num
omnes gradus in Leuit. prohibiti cap. 18. ipso iure
naturæ matrimonium dirimant.

Sententia
varia de
priori qua-
stione.S. Thom.
Scot.

Ruard.

Hieron.
Clem. Ale-
xand.72.
Durand.
Sot.Elius.
Victor.
Bellarm.
Sanchez.73.
Postrema
hæc place;
& prob. 1.
Genes. 12.

De priori quæstione varia sunt Doctorum
sententiae, quidam asserunt ne primum quidem
gradum iure naturæ matrimonium dirimere. vi-
detur sentire S. Thom. 2.2. quæst. 154. art. 9. ad 3.
vbi expressè Caïet. citatur Scotus dist. 40. quæst.
vñicā art. 2. sed potius tener contrarium. tenet
plures antiquiores, quibus accedit Ruardus art.
20. ante §. ex quibus matrimonium est, & plures recenti-
ores, quam sententia, censent probabilem Sanchez dis-
put. 62. num. 10. Henriquez lib. 12. cap. 9.
num. 4. cūque videntur fauere Patres, Hieron.
quæst. Hebraicis in Genesim, Clemens Alexan-
drinus lib. 2. Stromatum, versus finem, docen-
tes Saram fuisse verè sororem Abrahæ, seu eum
contiguisse in primo consanguinitatis gradu.

Alia sententia docet primum gradum in linea
transuersâ matrimonium iure naturæ dirimere.
in quam propendet Scotus suprà, tenet Durand.
eadem distinet, questione vñicā art. 2. Sotus
quæst. vñicā art. 4. conclusi. Elius §. 5. Victor. in
summā num. 295. Bellarm. de matrimonio cap. 28. &
plures alii, quos citat, & sequitur Sanchez disp. ci-
tatā num. 11.

Hæc sententia videtur verior.

Probatur 1. ex Gen. 12. ex quo videtur patre
matrimonium fratris cum sorore iure naturæ esse
nullum: non enim potuit Abraham suadere Sa-
ra, vt diceret se eius sororem ad hoc, vt non ha-
beretur eius vxor, nisi quia compertum esset in-
ter fratrem, & sororem matrimonium iniuste non
posse, cūque esse communem opinionem, que
non potuit aliunde procedere, quām quid ex ipso
lumine naturæ matrimonium huiusmodi censem-
tur nullum, cū nondum illa lex positiva hac de-
re esset lata.

Confir. ex eo quid Sara dicta esset soror Abra-

hæ, Pharao existigauit non esse vxorem, confimi-
lia habentur cap. 20.

Probatur 2. ex August. lib. 15. de ciuitate Dei,
cap. 16. qui postquam ostendit matrimonium
fratris, & sororis in initio mundi fuisse necessa-
rium ad generis humani propagationem, dicit:
quod profecto, quid est antiquius, compellente necessi-
tate, tam pœta factum est dannabilis religione proba-
bente. & infra: fieri ergo debuit, quando patet, ut ex-
istente copiâ inde ducerentur: sorores, quæ non erant iam
sorores, & non solū istud ut fieri, nulla necessitas
erit, verum si fieret, nefas esset.

Idem docet lib. 22. contra Faustum cap. 35. ex
quo loco patet fratrem, & sororem ex altero tan-
tum parente se contingentes iure naturæ non pos-
se inter se coniungi.

Probatur 3. telle eodem Aug. cap. citato de Ci-
uitate gentes, quæ fraterna coniugia permisérunt,
fuerunt grauitate reprehensæ, meliore felicitate
conuentu exhortante licentiam, quod etiam reprehendit Theodoretus lib. de legibus
sub medium. Huius rei ratio nō ita commode vi-
detur adferri posse; nihilominus non videtur con-
temnenda ea moralis ratio, quod ex ipso lumine
naturæ conseruit fratrem, & sororem maximam sibi
inuicem reuerentiam debere, cui repugnat nimia
familiaritas quæ in actu coniugali cernitur, & tur-
pitudine coniuncta cum irreuerentia respectu eius,
qui carnaliter cognoscitur.

Quod tamen superiori dubio diximus, ex di-
uinâ dispensatione posse subsistere matrimonium
filii cum patre, vel filii cum matre, longe potiori
iure dicendum ex eadem posse subsistere matri-
monium sororis cum fratre.

Obijicitur 1. quid 2. Regum cap. 13. Amnon
volenti opprimere Thamar sororem suam, ea di-
xerit: noli frater mi, noli me opprimere &c. quin potius
loquere ad Regem, & non negabis me tibi, ergo exi-
mavit matrimonium posse subsistere inter se, &
fratrem, & per consequens tale matrimonium
non esse iure naturæ irritum.

Resp. non sequi non esse irritum, eo quid puer-
la, præsertim perturbata ita senserit: quænamodo
enim potuit errare contra ius diuinum, quo
Leuit. 18. huiusmodi commissio prohibetur, ita
errare potuit contra ius naturæ, præsertim non ita
evidens.

Addo quid non cogamus dicere eam existimasse
matrimonium inter se, & fratrem posse subsi-
stere, quia dici potest ita eis cuius fratre, vt eius
vivum facilius amoliretur, & tantum nefas à se aver-
teret, quamvis interius non existimaret fieri posse,
quod dicebat.

Obijicitur 2. quid Hieron. & Clemens ci-
tati existimauerint tale matrimonium esse lici-
tum.

Resp. longè verius esse Saram non fuisse soror
Abrahæ, seu in primo gradu ei coniunctam,
sæ neptem, filiam Aran fratris Abrahæ, non fuisse
sororem tradit August. loc. citato contra Faus-
tum Cœcens, id quod Gen. 20. dicit Abraham: vñ
soror mea est, dictum more scriptura, in quæ con-
sanguinei etiam in gradibus remotioribus dicuntur
fratres, & sorores, quæ ratione Gen. 13. Abraham
dixit Loth: fratres enim sumus: cū consol. ex cap.
11. Loth fuisse nepotem Abrahæ, filium Aran, ies & filio-
fratris Abrahæ. Tobit 8. Tobias junior vocat
Annam sororem suam, cū tamen ex cap. 6. con-
suet fuisse consanguineos in gradu remotiori,
eadem ratione Math. 12. consanguinei Christi
vocantur.

Patet 2. matrimonia ethnicorum contracta in secundo gradu etiam inæquali, iure natura esse valida, & nisi lex vel consuetudo illorum ea irritet, non esse dissoluenda cum coniuges ad fidem conuertuntur.

Patet 3. Pontificem posse dispensare in omnibus gradibus collateralibus consanguinitatis præter primum; immo probabili variorum sententiæ etiam in primo, cum sit probabile, quod etiam primus gradus collateralis matrimonium iure naturæ non dirimat.

Adde etiam aliquorum sententiæ (quæ non videtur omnino improbabilis) posse dispensare in omni gradu linea recta præter primum.

D V B I V M X.

Quotus consanguinitatis gradus iure Ecclesiastico matrimonium dirimat?

Hæretici nostri temporis, ut videre est apud Bell. lib. de matrimonio cap. 25. varie insurgunt contra prohibitionem Ecclesiasticam, verum supposita potestate leges condendi, quam competere Ecclesiæ alibi fusi contra hæreticos probari solet, supposito etiam, quod contractus matrimonialis varijs modis per humanam potestatem reddi possit inuidius, ut ostendimus dub. 1. huius questionis, non est quod negetur Ecclesiæ potestas quosdam consanguinitatis gradus constitueri, intra quos matrimonia non possint validè iniri, quod est definitum in Trid. sess. 24. can. 4. quod & prudenter fecit, cum huiusmodi prohibitio faciat ad dilatandam amicitiam in genere humano, dum homines matrimonia ineunt, & coniunguntur his, qui nullo naturalis necessitudinis vinculo sibi sunt copulati.

Adde etiam coniugalem valde detrahere reuertentia, quam consanguinei sibi inuicem debent.

Propter has, & similes causas Ecclesia irritauit matrimonia inter consanguineos usque ad certum gradum, & quidem olim irritabantur usque ad septimum gradum. **C**an. Nulla. **C**an. de consanguinitate. **C**an. nulli, ex Concil. Lugdunensi, eadem questione: postmodum tamen Innocentius 3. in Conc. Lateranensi hæc prohibitione restrinxit ad quartum gradum, intra quem matrimonium non potest validè contrahi: in vterioribus vero potest: quia, ut ait Pontifex, prohibitio in vterioribus gradibus non poterat absque graui dispendio generaliter obseruari.

Adde quod in vterioribus gradibus consanguinitatis vix perduret amicitia. Gradus vero intelligitur iuxta canoniam suppurationem. Item constitutio intelligitur, quamvis consanguinei solum ex parte vni parentis se contingant, ut si descendant ex fratribus solum vterinis &c.

Ex his deducitur, quod si duo ita communem stipitem respiciant, ut vni in secundo gradu, alter in quinto eum contingat, ij inter se matrimonium validè inire possint, cum iuxta regulam cap. vltimi de consanguinitate, solum sint consanguinei in quinto gradu.

D V B I V M XI.

Quid sit affinitas, & utrum aliqua iure naturæ matrimonium dirimat?

Quod ad prius Resp. affinitatem esse propinquitatem personarum ex copula ortam, vel iuxta varios, ex iure ad copulam per matrimonium ratum. Cum enim duo se mutuo carnaliter cognoscunt, sunt vna caro, & consanguinei vnius trahuntur ad fines alterius, seu sunt ei affines, ut frater eius, qui Mariam carnaliter cognovit, et eidem Maria affinis, similiter frater Mariae et affinis ei, qui illam cognovit. Dicitur ex copula, sub quâ comprehenditur etiam illicita: nam ex fornicatione, adulterio, oritur etiam affinitas inter eum, qui aliam fornicariæ cognovit, & consanguineos cognitæ, & inter cognitam, & consanguineos eius, qui cognovit.

Porro copula debet esse apta ad generationem, unde ex commixtione duorum in vase non naturali non oritur affinitas, similiter non oritur, si vir non seminet, cum semen saltum virile requiratur, ut copula sit, & censematur apta ad generationem.

Confir. alioquin persona non censentur fieri vna caro: immo non est improbabile requiri emulsum fœminei seminis, de quo quæst. 5. dub. 9. & hoc diligenter notandum pro ijs, quæ in sequentibus dicuntur: si quis enim contraherit sponsaliam cum aliquâ, cuius sororem postmodum contrahatur cognoscat, non impeditur, quod minus validè cum sponsâ matrimonium contrahat, similiter non impeditur, si vas naturale penetrauerit quidem, non tamen in eo seminauerit: immo non improbabili sententiâ, si mulier non seminauerit, ex quibus sit verisimile, quod is, qui ita cognovit consanguineam vxoris suæ, ut non seminauerit intra vas eius naturale, vel etiam ea non seminauerit, non prohibeatur debitum coniugale ab uxore petere.

Dixi, vel iuxta varios, ex iure ad copulam per matrimonium ratum: nam dubitantes Doctores, utrum oriantur affinitas, si matrimonium nondum sit consummatum, quibuldam negantibus, affirmantibus rebus alijs, quorum sententia magis placet. quamvis enim vir, & femina ante consummationem matrimonij non sint vna caro per commixtione fænuginis: possunt tamen dici vna caro, et quod vnu habeat dominium corporis alterius in ordine ad generationem. præterea etiam ante consummationem matrimonij consanguinei vnius coniugis volunt alterum affinem, 3. ratione contractus matrimonialis legitimi apud gentiles oritur quædam necessitudo inter consanguineos vnius coniugis & alterum coniugem, ut etiam docet Sánchez in libro 6. capitulo 6. & plures alij, quæ necesse est non potest esse publica honestatis, quia ea sit introducita lege Ecclesiastica. 4. Doctores, qui censem iure naturæ priuignum non posse recipere nouercam in vxorem, loquuntur in genere, & intelligunt etiam de cæ, quæ non sunt cognita, & in eo sensu quæstio agitur à Doctribus, ergo utrumque supponunt inter priuignum, & nouercam nondum cognitam oriri quandam propinquitatem iure naturæ; non est autem publica honestatis, cum, ut dictum est, illa introducita sit lege Ecclesiastica, nec potest esse alia, quam affinitatis. Neque cœtratum habetur.

Can. si quis
habetur can. si quis vxorem, & can. si quis depon-
uxorem. sicut, 27. quæst. 2. ut legenti patere potest.

Notandum in affinitate ex modo lineas, & gra-
duis constitui, quo constituuntur in consanguini-

89. tate, & consanguineos vius, verbi gratia vxo-
ris, vel eius, quæ fornicariæ est cognita, in eo gra-
du viro esse affines, in quo sunt consanguinei vxo-
ri, vnde qui illi sunt consanguinei in primo gra-
du linea rectæ, v. g. pater & mater, in eodem
sunt viro affines; iusus vero, qui in secundo gra-
du euidenter linea est consanguineus, eo gradu est
affinis viro.

Idem iudicium est de descendantibus: priu-
gatus enim est affinis in primo gradu vitrico, simi-
liter in linea transuersâ frater vel soror vxoris sunt
affines viro in primo gradu collaterali, & ita de
alios.

Varia sententia de secundâ parte varia sunt sen-
tentiae.

Aliqui assertunt etiam in primo gradu linea
transuersâ matrimonium iure naturæ dirimi in-
ter affines, v. g. iure naturæ in primo gradu inua-
lide matrimonium contrahi à viro, & muliere,

Palud. quæ ante illius fratri nupserat. ita Palud. dist. 41.
90. quæst. 1. art. 5. conclusi.

Verum certum est talem gradum non dirimere
matrimonium iure naturæ.

1. In antiquo testamento Jacob accepit duas
sorores in vxores Gen. 29. Thamar nurus Iudeæ
Patriarchæ matrimonio iuncta est duabus eius fi-
liis Gen. 38. quæ tamen non reprehenduntur à scri-
pturâ, nec indicatur id diuinâ dispensatione factu.

2. Leuit. 18. dicitur: *sororem tuorum in pelli-
catum non accipies, nec renelabis turpitudinem eius, ad-
huc illâ vivente, quibus postremis verbis indicatur
non fuisse illicitum in antiquo testamento acci-
pere in vxorem sororem coniugis defuncte.*

3. Cap. vlt. de diuicti Innocentius 1. per-
mittit, vt quæ in infidelitate contraxerunt cum
fratre mariti defuncti, in eo matrimonio perma-
neant, ergo tale matrimonium iure naturæ sub-
sistit, alioquin necessariò essent separandi, cum
Pontifex nequeat dispensare in impedimento iuris
nature.

Contra Pontificem cap. citato dicit: *ne tales fili
de cetero postquam ad fidem venerint, copulent, prohibi-
bentes.*

Resp. Pontificem nolle cum, qui in infidelitate
vxorem duxit, non posse illius sororem eâ mor-
tuâ ducere: sed quod non possit utramque succe-
sori accipere iam baptizatus, propter impedimen-
tum Ecclesiasticum.

4. Pontifices aliquoties dispensarunt, vt affines
in eo gradu matrimonium inter se contrahe-
rent.

Alexander 6. dispensauit cum Emanuele Rege
Lusitanæ, vt acciperet in vxorem sororem vxo-
ris defunctæ, Iulius 2. dispensauit cum Catharina
viduâ Regis Angliae, vt copularetur fratri
mariti defuncti omnibus pene orbis Christiani
academis, tale matrimonium approbantibus. vi-
deri potest Nauarr. cap. 22. num. 84. Clemens 8.
dispensauit cum Rege Poloniæ, vt acciperet in
vxorem sororem vxo-riæ defunctæ.

Denique licet inter huiusmodi personas sit fa-
tis arcta necessitudo, quæ reddat matrimonium
aliquo modo indecens, nisi sub sit causa: non tam-
men est tanta, vt illud irritet.

Dices 1. Matth. 14. Ioannes Baptista dice-
bat Herodi: *non licet tibi habere eam, scilicet He-*

todiademi, vxorem fratris sui, cùm tamen Herodes
gentilis legibus Iudaicis non adstringetur, &
proinde eius matrimonium debuerit esse irritum
iure naturæ.

Refl. fuisse verè irritum iure naturæ, quia acce-
perat eam in vxorem fratrem suo viuo, vt plures in
illum locum obseruant. vide Hieron. vel si dica-
mus cum quibusdam fratrem Herodis mortuum
fuisse, dicendum nihilominus non licuisse ei vxo-
rem fratris sui accipere in vxorem, cùm Herodes
proferetur legem Iudaicam, quæ prohibebat fra-
trem matrimonio copulari vxori fratris defuncti,
vt pater Leuit. 18. quando scilicet frater relique-
rat semen, vt hic contigit.

Dices 2. cap. citato Leuit. dicitur: *turpitudinem
vxoris fratris tu non reliqueris.*

Refl. hanc legem in novo testamento non
obligare. Adde intelligi, quando maritus defun-
ctus reliquerat semen, nam ex cap. 25. Deuter.
constat licuisse vxori coniungi fratri viri sui, qui
semen non reliquerat.

Dices, saltè quo casu proles reliqua est ex
priori matrimonio, vxor videtur iure naturæ pro-
hiberi, ne fratrem defuncti in matrimonio accipiat,
vt patet ex cap. vlt. citato, vbi Pontifex conce-
dens, vt i. qui cum reliqua fratris sui matrimonio
inserat, cum eâ remaneant, addit. fratribus
decedentibus sine prole.

Refl. Pontificem non velle eo solo casu rema-
nere, sed vel maximè posse eo casu.

Ex his patet nullum affinitatis gradum in li-
nea transuersâ matrimonium dirimere iure na-
turæ.

Difensio verò est inter autores, num aliquis
gradus dirimat in linea rectâ.

Quæstio verò potissimum de primo intelligi-
tur: nam parum probabilitatis habet, quod di-
cunt aliqui, etiam in affinitate iure naturæ impe-
dimentum dirimens in infinitum oriri in linea re-
ctâ, quæ sententiâ relectâ

Duplex est de primo gradu.

Prior assertit eum gradum iure naturæ matrimo-
nium dirimere. tenet Palud. suprà. Sotus dist.
41. quæst. vniq. art. 3. Bell. lib. de matrim. onio cap.
28. & plures alij.

Posterior conseruit hanc affinitatem non dirimere
matrimonium iure naturæ. tenet Caiet. 1. 2. quæst.
154. art. 9. ad 3. Ruardus art. 20. ante §. ex quibus
manifestum est, Nau. loco citato, Sanchez lib. 7. de
matrimonio disp. 66. num. 7. & plures alij.

Quæ sententiâ videtur probabilior, licet enim
parentes per matrimonium presertim consumma-
tum efficiatur una caro cum nouerçâ alii, ni-
hilominus priuignus nec ab eâ accepit esse, nec ita
illi coniungitur, vt coniungitur consanguineus in
primo gradu collaterali, vnde licet priuignus mag-
nam reverentiam nouerçâ debeat, non tamen
tantam, quæ iure naturali videtur obstat coniunc-
tione matrimoniali: sed solum quæ causet ali-
qualem indecentiam in tali coniunctione, si de-
sint cause.

Ex quo sequitur 1. si quis in infidelitate fuisse
copulatus matrimonio sua nouerçâ patre defun-
cto, validum fuisse matrimonium, nec esse dissol-
uendum cùm ad fidem conuerterentur.

Sequitur 2. idem longè potiori iure dicendum
si quis duceret in vxorem eam, quam parentes for-
nicariæ cognouit.

Confir. ex eo quod Pius 5. concesserit Henri-
co Cardinali Lusitanæ facultatem dispensandi in

94.

Obiectio 1.

Resp.

95.

Difensio
inter DD.

Prior sent.

Palud.

Sotus.

Bell. lib.

Posterior.

Caiet.

Ruard.

Nau.

Sanchez.

96.

Posterior

placit.

&

prob.

97.

Coroll.

98.

patet in hac cognatione suo modo inueniri lineam rectam & transuersam, & aliquam inueniri similitudinem cum consanguinitate, & affinitate, his prænotatis

109. *Conclus. 1.* Dico 1. adoptatus eiusque posteri usque ad quartum gradum non possunt matrimonium inire cum adoptante, & si attentetur, est inualidum. unde inualidum est matrimonium, quod filia adoptati conatur inire cum patre adoptivo patris sui. vbi

Notandum 1. hoc impedimentum à Doctribus dici perpetuum, quia non perit etiam solutâ adoptione, vel emancipato filio adoptivo.

Notandum 2. communiori Doctorum sententiâ hoc impedimentum inter adoptantem, & adoptatum, eiusque posteri usque ad quartum gradum oriri ex utraque adoptione, quamvis aliqui censeant solum oriri ex perfectâ, per quam scilicet adoptatus transfertur in potestatem adoptantis.

110. *Conclus. 2.* Dico 2. non potest similiter validè matrimonium inire cum filiâ naturali adoptantis, quamdiu vterque est sub patriâ potestate, quod additur, quia si alteruter non sit sub patriâ potestate, nec dirimir, nec impeditur matrimonium inter illos, vt patet canone per adoptionem, 30. quæst. 3. & cap. vnico de adoptione.

Dico 3. adoptatus non potest validè matrimonium inire cum filiâ naturali adoptantis, quamdiu vterque est sub patriâ potestate, quod additur, quia si alteruter non sit sub patriâ potestate, nec dirimir, nec impeditur matrimonium inter illos, vt patet canone per adoptionem, 30. quæst. 3. & cap. vnico de adoptione.

Dico, etiam, quia hoc impedimentum inter collaterales non egreditur primum gradum, unde adoptatus potest ducere in uxorem neptem adoptantis, scilicet filiam filiæ, similiter filia adoptantis potest nubere filio adoptui.

Dico, etiam, quia duo adoptui inter se nullum contrahunt impedimentum, quamvis uterque sit sub potestate adoptantis, quod satis colligitur can. per adoptionem, citato.

Ex dictis patet 1. impedimentum tertiae conclusionis solum oriri ex adoptione perfectâ, per quam adoptatus constitutus sub patriâ potestate.

Patet 2. non oriri inter adoptatum, & prolem illegitimam adoptantis, quia hæc non est sub patriâ potestate.

Atque hæc impedimenta legalis cognationis consuetudine Ecclesiæ recepta sunt.

D V B I V M X I V .

De impedimento publicæ honestatis?

111. **S**icut ex matrimonio oritur affinitas dirimens matrimonium inter certas personas, ita ex sponsalibus oritur impedimentum, quod vocatur iustitia publicæ honestatis (quamvis interdum publica honestas in canonibus latius sicut videatur vt etiam comprehendat affinitatem) vel impedimentum publicæ honestatis, id est iure Ecclesiastico dirimit matrimonium contrahendum.

Iure antiquo matrimonium dirimebat usque ad quartum gradum inter unum sponsum de futuro, & consanguineos alterius. unde sponsus de futuro secundum ius antiquum non potest validè contrahere cum cognata sua sponsa in quarto gradu, nec cum nepte ex ea descendente usque ad quartum gradum, quæ licet non ita videantur clা-

re haberi ex illo iure, vt patet ex cap. sponsam, de sponsalibus, & cap. vnico, eodem titulo, in 6. in *Coroll. 1.* quorum priore dicitur: sponsam alterius nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare, sibi solum in genere fit mentio consanguineorum, sicut & in posteriore. quamvis, inquam, in iure solum dicatur in genere, consanguineorum: communiter tamen Doctores censem intelligi usque ad quartum gradum, quorum explicatio ipso vnu Ecclesiæ videtur fuisse approbata.

Notandum 1. hoc impedimentum secundum ius antiquum oriri etiam ex sponsalibus quomodo non sint inualida ex defectu consensus. ita expressè decernitur cap. vnico citato.

Vnde si quis inualidè sponsalia contrahet cum aliquâ eâ quodd illum contingat in quarto consanguinitatis vel affinitatis gradu, contrahit hoc impedimentum publicæ honestatis cum omnibus consanguineis sponsi usque ad quartum gradum, & ita de quolibet alio capite, præterquam de defectu consensus, qui excipitur cap. vnico citato: si tamen contrahantur ante septennium, nullum parunt impedimentum publicæ honestatis, vt insinuat cap. litteras, de despousatione impuberum, & clare patet cap. vnico §. 3, eodem titulo, in 6.

Quæri potest, num si sponsalia metu graui ineantur, contrahatur hoc impedimentum iuxta sententiam, quam fecuti sumus quæst. 3. dub. 10. in fine, res non habet difficultatem, cum existimauerimus hæc sponsalia esse valida: dubitari tamen potest iuxta probabilem sententiam quorundam, qui censem hæc sponsalia esse irrita & nulla, secundum quam sententiam

112. *Corollaria.* Resp. probabiliter hoc impedimentum non oriri, quia dici potest deesse consensus, quando talis est, qui etiam cetera conditiones requisitas adessent non sufficeret ad valorem sponsalium.

Aduerte autem hæc sponsalia inualida parere impedimentum publicæ honestatis ad dirimentum sequentia sponsalia, non vero ad dissoluendum præcedentia. vnde si quis contrahisset legitimè sponsalia cum Maria, & postmodum contraheret sponsalia cum illius sorore, non impeditur matrimonium contrahere cum Mariâ sed vi priorum sponsalium, remanet obligatus ad contrahendum cum illâ, vt patet cap. vnico citato.

Notandum 2. vt hoc impedimentum etiam iuxta ius antiquum oriatur, requiri vt sint pura sponsalia, vt cap. vnico citato, in cuius paragrapho posteriori decernitur ex sponsalibus conditionatis non oriri hoc impedimentum ante euentum conditionis, & proinde si quis ante euentum conditionis contrahat matrimonium per verba de præsenti cum consanguineo sponsa, v. g. cum eius sorore, matrimonium ex hoc capite non redditur irritum.

Ex dictis sequitur 1. si tibi contrahentem sponsalia cum aliquâ posse validè matrimonio copulari cum eius consanguineo: quia propter defectum consensus per talia sponsalia non contrahit hoc impedimentum, idem dicendum si interueniat error personæ, quia talis error tollit consensum in personam.

Sequitur 2. non oriri impedimentum hoc, si quis pueræ matrimonium promiserit, quæ sepe vicissim non obligari: quia hæc promissio non sufficit ad sponsalia, sed ad ea requiritur promissio reciproca.

Sequi.

113. *Coroll. 1.*

114. *Coroll. 2.*

- Cord. 3.* Sequitur 3. hoc impedimentum non oriri eò quod aliquis eætui puerarum dicat: promitto me vnam ex vobis in vxorem accepturum, & illa vi- cissim promittant; quia huiusmodi promissio etiam reciproca non est contractus sponsalium, cùm hic requirat, ut sit vius determinati cum vna determinata.
- Difficultas.* Difficultas est, an hoc impedimentum oriatur ex contractu matrimoniali à parte rei inualido ex alio capite, quâni ex defectu consensus. Varij asserunt, quos citat & sequitur Sanchez disp. 70. num. 5.
- Resp.* Resp. non videri oriri: quia talis contractus non est verè sponsalitius, ergo in eo non inducitur impedimentum sponsalitij contractus, cùm ergo nihil iure disponatur de tali contractu, non est quod dicamus ex eo oriri impedimentum publicæ honestatis. excipe tamen contractum matrimoniale impuberum qui iuris dispositione fortitur rationem sponsalium sensu suprà explicato, & patit omnes effectus sponsalitij contractus.
- 120.* Et hæc dicta sunt secundum ius antiquum, quæ etiam nunc servari debent iis locis, in quibus Trident. non est receptum. illud verò cap. 3. de reformatione matrimonij aliqua circa hanc rem innotat. 1. restringit hoc impedimentum ad primum gradum. 2. vult illud solum locum habere, quando sponsalia sunt valida. itaque vbi Trident. receptum est, qui validè sponsalia cum aliquâ contraxit, potest validè matrimonium inire cum eius nepte, cognatâ germanâ, auia; solum enim dirimit matrimonium cum soro, filia, vel matre sponse. 3. si verò sponsalia fuerint inualida ex quocumque cap. id contingat, non prohibetur quod minus validè matrimonium contrahat cum illius matre, filia, vel soro.
- Petitio 1.* Petitur 1. an saltem prohibetur, quod minus licite contrahatur?
- Resp. neg.* Resp. negatiuè: quia sublato impedimento dirimente absolute tollitur prohibitio, cùm non sit duplex lex, quarum vna matrimonium solum prohibeat, altera dirimit, sed est vñica, quæ dirimendo prohibet iniri matrimonium, & proinde tota tollitur quoad inferiores gradus, dum matrimonium quoad eos non impeditur.
- Petitio 2.* Petitur 2. an hoc impedimentum oriatur: si sponsalia valida mutuo contrahentium confunduntur?
- Resp.* Resp. non oriri vbi Trident. receptum est, ita respondit Congregatio, quæ censuit esse inualida, quod videtur intelligendum ad hunc effectum, ut ex his hoc impedimentum non oriatur, & ita exstimo peculiarem esse dispositionem pro eo modo dissolutionis sponsalium. si enim dissoluuntur morte vius partis ante matrimonium contractum, vel iudicis sententia, nihilominus parunt hoc impedimentum cùm subsequens dissolutione non obster, quod minus fuerint valida.
- Petitio 3.* Petitur 3. an ex matrimonio clandestino, oriatur hoc impedimentum, vbi Trident. receptum est?
- Rebell.* Rebell. 2. parte de obligationibus post lib. 4. sect. 11. n. 102. ponit Congregationis declarationem in hæc verba: *præsupposita declaratione per constitutionem S. D. N. Pj. 5. super hoc decreto censuit Congregatio oriri hoc impedimentum iusti & publicæ honestatis ex sponsalibus per verba de presenti etiam nulliter contractis, omnifera formâ decreti Concil. Trident. cap. 1. huius sej.*
- Resp.* Resp. non videri oriri, & dico hanc declarationem non videri ita certam, quam etiam plures alij collectores non habent. certè si tale matrimonium ne quidem vim sponsalium de futuro fortatur, non potest ex hoc capite impedimentum oriri, non oritur etiam iure antiquo ex matrimonio inualido, cùm nullo canone vel etiam confutidine, de quâ constet, hoc impedimentum oriatur ex matrimonio inrrito, nec etiam oritur iure Trident. quia nullibi in Trident. exat huiusmodi constitutio.
- Dices, Pius 5.* videtur declarasse hoc impedimentum oriri ex matrimonio inualido, vt patet ex constitutione *ad Romanum*, editâ anno 1568. quæ refertur titulo 1. lib. 4. septimi decretalium cap. 2.
- Resp. neg.* solum enim in genere statuit & declarat dispositionem cap. 3. citata Concil. Trident. non intelligi de matrimonio nondum consummato, sed solum de sponsalibus de futuro: impedimentum verò ex matrimonio rato oriri iuxta dispositionem antiquorum canonum.
- Ex dictis patet hoc impedimentum publicæ honestatis non contrahi ab infidelibus, vnde si quis sponsalia in infidelitate cum aliquâ contrahisset, ea quæ obiisset ante matrimonium consummatum, conuersus posset eius sororem in vxorem accipere.

D V B I V M X V.

De impedimento criminis homicidij,
& adulterij.

Duo sunt crimina, propter quæ secundum ius antiquum matrimonium contrahendum certis casibus dirimitur, quibus novo iure Trident. accedit tertium, de quo dubio sequenti.

Primum est homicidium. Illud dirimit matrimonium, quando coniux conuenit cum tertio, vt comparatem occidat, vt postmodum matrimonium inter se contrahant, vt verbi gratia si Catharina vxor Petri conueniat cum Ioanne vt Petrum maritum suum occidat, vt postmodum matrimonium inter se contrahant, si re ipsa occidat vel saltem vñus altero instigante, non posunt validè matrimonium contrahere, ita decretum cap. *lud. abilem*, de conuersione infidelium.

Quod si vñus sine conspiratione alterius occiderit sive propriam comparatem, sive alterius, posunt superstites matrimonio validè copulari.

De occidente alterius comparatem expressè habetur cap. citato, de occidente propriam sine conspiratione patet, ex eo quod canon requirat, vt saltem vñus occidat ex machinatione alterius.

Ex quo deducitur 1. non oriri hoc impedimentum, quamvis pars, quæ superstes, factum alterius ratum habeat, vt si Catharina ratum habeat factum Ioannis se insciâ perpetratum: quia ad machinationem, & infidias (quæ requirit canon) requiritur preiua quædam conspiratione, & cursus saltem moralis, per quæ saltem mortaliter alicui tribuatur; per solam autem ratificationem aliquis non censetur influere in opus preteritum, neque ex eo solo capite aliquis potest dici causa mortis alterius. immo censio id verum esse, quamvis coniux sit conscientia prava voluntatis alterius, vel è contra: quia ratione scientia, quâ nouit aliquis Ioannem machinari mortem Petri, Ioannes non potest dici ex conspiratione, & machinatione alterius Petrum occidisse, neque ratio.

127.

Coroll. 2.

ratione solius scientiæ hic potest dici machinatus, seu factum ex eius machinatione, cum ratione solius scientiæ nemo possit dici præbere moralem influxum in aliquod factum.

Deducitur 2. hoc impedimentum non oriri, si tertius aliquis suadeat occisori. vnde neque hic, neque occisor prohibebitur, quod minus validè possit contrahere cum superstite. non confutor, quia cap. solum agit de occisore, quo nomine in canonibus non intelligitur mandans, confusus, &c. sed is, qui per se physicè occidit; non occisor, quia ex supposito non occidit ex machinatione vxoris occisi. Quod si illa machinaretur, & vteretur altero consultore tanquam suo instrumento, idque innotesceret occisor, occisor non posset validè cum illa contrahere.

128.

Coroll. 3.

Coroll. 4.

Deducitur 3. non sufficere voluntatem, & conatum occidendi, sed requiri realem occisionem.

Deducitur 4. quod sit verisimile non sufficere occisionem ex quavis intentione factam, etiam communis cōspiratione: sed requiri, vt fiat ex intentione matrimonij ineundi, nam cap. de tali machinatione videtur intelligendum, cum ea, de quibus ibi agitur, ita videantur machinatio mortem maritorum surorum, vnde si maritus aliquius occidatur à tertio, etiam ex consilio, & machinatione vxoris, quia est nimis scens vxori, quia alienis vxoribus commiscetur, occisor non propter ea impeditur, quod minus validè matrimonium cum vxore defuncti possit contrahere, & quamvis in foro exteriori præsumetur factum ex machinatione, & intentione futuri matrimonij, nisi vehementissima conjectura contrarium perfudeant: tamen in foro conscientia matrimonium subsister, si ex alia intentione homicidium sit perpetratum, ratio esse potest, quod videatur congruum illud solùm homicidium diuiri matrimonium, quod propter matrimonium attentatur, ve scilicet nemo audeat illud attentare, per quod videt se suo fine frustrandum. & hanc intentionem requirunt plures auctores contra Caietan. verbo matrimonium numero 13.

129.

Coroll. 5.

Deducitur 5. hoc impedimentum, licet solo iure Ecclesiastico inductum, contrahi, si vel altera pars sit Christiana, seu baptizata, quia cap. agit de Saracenis, qui dum essent in captiuitate viros Christianos ex eorum infideliis, & machinationibus occiderunt, & deciditur, quod conuersi ad fidem non possint cum vxoribus superstibus matrimonium validè inire.

130.

Nec obstat, quod infideles legibus Ecclesiasticis non substant, quia subest fidelis, cuius matrimonium potest ab Ecclesiastico irritari, si quod tentet inire cum conuerso, qui ex eius machinatione illius maritum occidit in infidelitate. non tamen contrahetur si vterque fuit infidelis, quia respectu eorum non fuit impedimentum, cum neuter legi Ecclesiastica subiaceret, quando crimen fuit perpetratum, & propter non potuerunt hoc impedimentum incurre cum homicidium committetur, neque postmodum incurrent, cum tale impedimentum non incurritur, nisi dum ponitur actio, cui annexitur.

Quid si lego vel confuetudine gentis tale matrimonium inter ethnicos sit etiam irritum?

Resp. 1. non validè contrahere in infidelitate, Resp. 2. si contrahant, postquam ad fidem sunt conuersi, matrimonium videtur validum. ratio est, quod tale matrimonium non irritetur propter impedimentum legis Ecclesiasticae, utpote quæ il-

los non ligauerit, cum crimen committeret, neque etiam irritetur propter impedimentum lege vel consuetudine ethnicorum inductum, quia per susceptionem baptismi istis legibus subducuntur, & proinde non amplius perdurat impedimentum, quod antea contraxerant, cum fuerit humanæ potestate inductum, & proinde non durer postquam aliquis subducatur est potestati, per quam oritur impedimentum. Dubio autem primo diximus esse probabile Christianos ethnicos principi ciuiliter subiectos non obligari eius legibus quoad matrimoniū.

Dirimitur 2. matrimonium propter homicidium coniunctum adulterio, quando scilicet adulterer, vel adultera occidit propriam, vel complices comparten: vt si Joannes adulter cum Catharina occidat maritum Catharinam, vel Catharina vxorem Joannis, non possunt validè inter se matrimonium inire, siue viuā comparte sibi mutuā fidem dederint, siue non. patet cap. super hoc, & cap. significasti, de eo qui duxit in matrimonium, quam poluit per adulterium, vbi

Aduerte hoc impedimentum non solùm oriri, quando adulterer occidit suam vxorem vel maritum adulterer, sed etiam si adultera fuerit machinata in vxorem eius, cum quo adulterium committit, quia id exprefse decernunt cap. super hoc, citato, immo verius est etiam oriri, quando adultera proprium maritum occidit, quod tenet Caietan. verbo matrimonium 12. Bellarm. libr. de matrimonio cap. 22. Henriquez lib. 12. cap. 14. num. 2. & plures, quos citat, & sequitur Sanchez lib. 7. disput. 78. num. 8. patetque ex can. si quis vivente, 31. quæst. 1. contrarium tenet Victor. num. 292. quoad posteriorem casum, cuius sententiam censet probabilem Henriquez suprà in commentario littera V.

Notandum 1. vt ex hoc capite oriatur impedimentum dirimens, non requiri conspirationem vtriusque, vt patet ex textibus citatis.

Notandum 2. non sufficere designationem homicidij etiam cum adulterio, sed requiri actualē occisionem: nam textus videntur requirere machinationem cum effectu.

Notandum 3. requiri, vt paulo ante diximus, vt occisio fiat ex intentione perueniendi ad matrimonium cum adulterer, vel adultero, propter rationem allatam, & tenent communiter Doctores, quamvis pauci contrarium sentiant. vnde si quis occidat maritum eius, cum quā adulterium commisit, quia ab eo graui contumeliam affectus est, non prohibetur eius vxorem superstitem ducere.

Notandum 4. non videri hoc impedimentum oriri quando alter solùm est Christianus, eò quod canones de eo non disponant, & de cetero lex penalis potius sit restringenda, quantum verba commode patiuntur, in præsenti autem commode possimus interpretari verba legis, quando vterque Ecclesiæ est subiectus.

Notandum 5. vt hoc impedimentum incurritur, quorundam sententia requiri adulterium vtrique notum: si enim libera commercium carnale habeat cum conjugato ignara status illius, isque propriam vxorem occidat, vt alteram possit accipere, cum quā commisit adulterium, censent non oriri impedimentum matrimonium dirimē: quia textus agentes de hoc impedimento videntur supponere adulterium vtrique notum, & ita sentit Sanchez. Sa. de impedimentis dirimentibus num. 7. Sanchez.

132.

Dirimitur etiam propter homicidium cōiunctum adulterio.

Cap. super hoc.
Cap. signifi-
casti.

133.

Caiet.
Bellarm.
Henrig.
Sanchez.
Can. si quis
vivente.
Victor.

134.

Corollaria.

135.

Adulterium
vtrique no-
tum secun-
dum quos-
dam.

136.

Videtur
congruum
illud solūm
homicidium
dumne
matrimo-
nium, quod
propter ma-
trimonium
attentatur.

129.

Coroll. 5.

130.

131.

Dubium.

Resp.

Probabilis
sufficit, no-
tum esse
machinanti
mortem.

disput. 78. num. 12. Verum probabile est sufficere adulterium esse notum machinanti mortem, & comprehendere occidi, vt matrimonium contrahatur cum ea, cum quæ copula carnalis est habita: quia eo casu vere inuenietur adulterium formale ex parte machinantis, & simul occasio, & quamvis in specie facti proposita in cap. videatur interuenisse utrumque notitia adulterij: Pontifices tamen in suis decisionibus non videntur ad illam attendisse, sed quod adulterio extentione ducenti in uxorem eam, quam cognovit, propriam uxorem occiderit, vel occidi curauerit, vt scilicet ex eo capite fru- straretur matrimonio, per quod ad matrimonium peruenire putabat.

Confir. ex
cap. venies.

Confirm. ex cap. venies, de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium, vbi coniugatus qui copulauerat sibi matrimonio aliquam ignoraram prioris matrimonij, non potest uxore mortuam illam in uxorem habere, si machinans est in mortem uxoris propria. & ita tenet Rebellius lib. 3. quæst. 8. num. 11.

Rebell.

Requiritur tamen homicidium veri coniugis alterutrius partis: unde si matrimonium alicuius fuerit invalidum, si que adhærens alteri occidat eam, quam putat esse uxorem suam, non impediatur, quod minus cognitæ veritate validè cum illa contrahat.

Alterius cri-
men pro-
pter quod
dirimitur
matrimo-
nium, est
adulterium.
Prima con-
ditio requi-
sita.

Alterum crimen propter quod matrimonium dirimitur inter certas personas, est adulterium. vt aures dirimat, certas conditions requirit.

1. est, vt sit notum vtricue, seu, vt verque sciat saltem alterutrum esse coniugatum. patet ex cap.

1. de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit &c. vbi decernitur eum qui viuâ uxore aliam huius rei insciam sibi copularat, non debere discedere ab illâ post mortem prioris, quod intelligentum si post mortem affectu maritali illi adhæserit. Idem indicatur cap. veniens citato. immo aliqui censem ignorantiam crassam, vel etiam supinam non obstat.

Secunda
conditio.

2. conditio est, vt vel matrimonium, quantum in se est, in eum viuâ comparte, vel saltem fidem sibi praestent de matrimonio ineundo post mortem compartis. patet ex cap. vlt. citato, item peculariter de fide datâ cap. ex litterarum, cap. 2. num. habebet, cap. significasti, eodem titulo: non requiritur tamen scientia prioris matrimonij, antequam fides praestetur vel matrimonium ineatur, sed sufficit, vt ha- beatur ante ipsam copulam.

138.
Petitio.

Petes, an sufficiat unum fidem praestare? Aliqui negant, ed quod videatur requiri consensus sufficiens ad sponsalia; hic autem debet esse reciprocus: item ex eo quod promissio matrimonij ab uno facta non accidente alterius mutuâ promissione non inducat obligationem, vt censem aliqui.

Respon-
sio.

Sed videtur omnino verius promissionem unius sufficiere, quia cap. vlt. dicitur, si quis uxore viuente fide datâ proprieferit aliam se ducturum &c. & infra dicitur: Tolerari non debet, si prius vel postea, dum vixerit uxor ipsius, illam adulterio polluisse. vbi ad matrimonium dirimentur suffici vel unius promissio ab alio acceptata, licet non vicissim remittente, accidente adulterio. & ita sentit Rebellius quæst. citata, num. 5. & alij. vnde ad prius in contrarium Resp. non requiri mutuum cōsensum in matrimonio, seu non requiri consensus sufficiens ad sponsalia, sed sufficere consensus ad sponsalia sufficiens, quantum est ex parte promittentis. Ad posterius dico promissionem hanc posse inducere obligationem, vt infra.

Rebell.
Soluuntur
argumenta
sentent.
contraria.

Aduerte hoc impedimentum induci, siue adulterium præcedat siue sequatur matrimonium vel promissionem matrimonij ineundi cum aliquâ, vt clarè constat ex cap. vlt. citato, intellige nisi fides sit remissa ante adulterium: unde sufficit etiam conditionata promissio, modò conditio impleatur ante remissam fidem, & non deficiat ante adulterium.

Peti potest, an sufficiat facta promissio: Afferunt aliqui. Sed non videtur improbable eam in con- scientia non sufficere: quia non est vera promissio, cùm ergo lex pœnalis potius sit refringenda, quantum verba patiuntur, non videtur exten- da ad facta promittentem.

Ex eo quod requiritur adulterium, efficitur quod non inducatur impedimentum, si soluta coniugatus eum, qui puratur coniugatus, verè tamen non est, quia matrimonium à parte rei fuit in invalidum, vt si Maria soluta cognoscatur Ioannem, quem putat coniugatum, cùm tamen propter affinitatem, vel consanguinitatem cum compare matrimoniū nullum sit, vel quacumque alia ex causa, poterit validè cum eo matrimonium inire: etiam si mutuò fidem dent de matrimonio post mortem uxoris illius ineundo. quia verè à parte rei non est adulterium.

D V B I V M XVI.

De impedimento raptus?

OLIM inter raptorem, & raptam non orieba-
tur impedimentum matrimonium dirimens, iuxta cap. vlt. de raptoribus, & proinde iis locis, quibus Trid. non est receptum, matrimonium ex eo capite non irritatur, si libero consensu ineatur.

Tridentinum vero s. 24. cap. 6. de reformatio-
ne matrimonij constituit raptum dirimere ma-
trimonium his verbis: Decernit sancta Synodus inter
raptorem & raptam quando ipfa in potestate rapti
manerit, nullem posse confidere matrimonium. vbi

Notandum 1. raptum requirere violentam ex-
tractionem ex domo libidinis causâ, vel ad mat-
rimonium ineundum: unde si quis violentè aliquam
opprimat in eodem loco, non erit raptus: sed fumu-
rum. & si ea liberè consentiat in matrimonio,
etiam antequam separetur ab eo qui vi oppres-
sibus, subliest matrimonium, si ex altera requita adint.
non erit etiam raptus, si nulla vis inferatur, vt si
puella precibus, vel siuationibus amissi inducta in-
sciis parentibus cum illo discedat, non erit etiam
raptus, si non extrahatur libidinis causâ, vel ad ma-
trimonium ineundum, vt si extrahatur vt vendatur,
vel in servitutem redigatur.

Notandum 2. raptum irritare matrimonium
non solum, quando virgo violentè abducitur, sed
etiam quando corrupta, siue ea sit vidua, siue non.

Petitio 1. Petes, an raptus dirimatur matrimonium, si fatus
soli libidinis causâ, non vero ad contrahendum
matrimonium?

Resp. non videri. ita Sanchez lib. 7. de mat-
rimonio disput. 13. num. 4. Lescius lib. 4. de virtutibus
cap. 3. dubit 9. num. 70. vnde si quis violentè
abducatur virginem ex domo paternâ, vt cùm
abutatur, eaque liberè consentiat in matrimo-
nium, antequam separetur, & subducatur potesta-
ti raptoris, matrimonium videatur subfistere, & que
videatur declarasse Congregatio dicens raptore
ob aliam causam, quam vt in uxores ducant, non
comprehendi à Concilio propter identitatem, vel

maio-

Congruum est cum locum raptum dirimere matrimonium, per quem matrimonium attentatur.

Petes 2. an matrimonium dirimatur, si vis inferatur solis parentibus, vel iis, quorum cura subest puella, si que soli repugnat abducenti, consentiente puerâ? Negat Lefsius suprà, quia consensus parentum non requiritur ad valorem matrimonij. Affirmant communis Doctores, qui post Trident. scripserunt. Toletus lib. 7. cap. 13. num. 3. Henriquez lib. 12. cap. 14. num. 4. Sa verbo matrimonij num. 9. Rebellius lib. 3. quæst. n. nu. 6. quæ sententia videtur vetior, ratio est, quod si sit proprius raptus, ut communiter Doctores, & patet ex L. vñica, Cod. de raptu, fiat quæ ex intentione matrimonij costrahendi, ut supponitur.

Confir. prædicta lege talis raptus irritabat matrimonium; lex autem canonica, siue cap. finali citato, siue in Concil. Trident. agit de raptu secundum acceptiōem legis civilis, ad quam viderur respicere, nec Trident. videtur solam irritare matrimonium propter vim allatam ei, cuius consensus ad matrimonium omnino requiritur, sed in detestacionem ipsius criminis, & ne quis per huiusmodi violentiam ad matrimonium perueniat.

Petes 3. an matrimonium dirimatur, si quis ducat in uxorem aliquam, quæ eo inscio rapta est eo fine, ut matrimonium incant: v. g. quicdā sciunt nobilem aliquem ad amare virginem, in quorum matrimonio parentes nolunt consenserit, illo inscio vi abducitur, ut matrimonium inter illos invenatur, an valeat matrimonium, si ante quam à raptore separatur, liberè consentiat?

Resp. affirmatiæ, quia tale matrimonium non initur inter raptorem, & raptam.

Confirm. ille non incurrit penas Concil. Trid. cum ergo inferantur omni raptori, inter quem, & raptam matrimonium nequit consistere, quamdiu hec sub illius potestate consistit, efficiunt, quod matrimonium subsistat. immo idem cœlio, quamvis prænoster eorum machinationem, & de cœ delectaretur, quia ibi si kendendo si nihil aliud faciat, seu si nullū concursum in opus externum prebeat, non potest dici raptor, vel incurtere penas raptorum.

Petes 4. an matrimonium dirimatur, si contrahatur inter raptam, & eum, qui mandavit rapi, quamvis ipse physice ad raptum non concurrat? videtur possit non dirimi, cum talis non videatur dici raptor, sed contrarium omnino dicendum, quia communis iudicio non solam dicitur raptor, qui physice rapt, sed etiam is, cuius imperio raptus peragit, quique per alios tanquam per sua instrumenta crimen exequitur.

Confirm. seopus Trident. fuit potissimum potentes per talem legem, & irritacionem coercere, qui minimè fuissent coegeriti, si tum solum matrimonium inuiditum cum raptâ contraheret, quando ipsi propriis manibus ferociam abriperent, cum nobiles rarissimè per se abripiant, sed id per suos loquent exequi, non videatur tamē sufficere, quod postquam aliqui inscio domino virginem rapuerint, is consentiat, vel etiam mandet, ut retineatur: cum talis non videatur dici raptor, nam raptus non consistit in illâ detentione, sed in abductione violentâ, & proinde censeo eo casu matrimonium posse subsistere, si raptus liberè in illud consentiat, similiter videtur subsistere, si puella voluntariè sit

abducta insciis parentibus, qui postmodum cognoscentes eam alicubi detineri, repugnat. quia, vt iam dictum est, eo casu non videtur raptus, cum non sit violenta abducentio. si tamen repugnat, dum adhuc abducitur, quamus in initio abducentis fuerint ignari, non subsistet matrimonium. quia eo casu est verus raptus, & violenta abducentio, si non in initio, saltem in progressu.

Petes 5. an vbi Trident. recepsum est, dirimatur matrimonium, si sponsa repugnantibus parentibus abducatur?

Resp. non videri. ita Lefsius suprà, Henriquez lib. 12. cap. 14. num. 4. Sa num. citato.

Probatur, cap. penultimo de raptoribus dicitur, raptum dici admitti, vbi nihil antè de nuptiis agitur, ergo iure communis non dicitur raptor, quando præcessit sponsalitus contractus: cum ergo decretem Concilij Trident. sic intelligendum conformatum iuri antiquo, matrimonium eo casu subsisteret, hoc verò intellige, si soli parentes repugnat, quia cap. citato de illis solis agitur; unde si abducatur sponsa repugnans, præfertim quando habet iustas causas non procedendi ad contractum matrimoniale, vel quando habet causas differendi, videtur committi raptus, & dirimi matrimonium, quamdiu illa est sub potestate raptoris. videri potest Azor 3. parte moralium lib. 3. cap. 14. quæst. 3. & 4.

Adde eum dici raptorem, qui sponsam inuitis parentibus abducit, ut cum illâ fornicetur. quia cap. citato solam videtur negare raptum committi quando sponsa abducitur in ordine ad legitimum matrimonium, quia per sponsalia acquiritur ius aliquid in sponsam, ut matrimonium legitimè perficiatur.

Petes 6. an subsistat matrimonium, si rapta liberè consentiat, ante quam loco tuto constituitur?

Affirmat Azor cap. citato quæst. 2. Sed verius est non subsistere, quod tenet Petrus Ledesma qu. 50. art. 1. §. est secunda difficultas, Henriquez numero citato, Lefsius dubit, citata num. 69. Sanchez disp. citata num. 2. Toletus lib. 7. cap. 13. num. 3. patet ex Trident. loco citato: Decurrit sancta synodus inter raptorem, & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse constitutuere matrimonium, quo loco Concilium reddit omnem consensum puerâ, vel cuiuscumque alterius raptæ inefficacem ad matrimonium cum raptore contrahendum ante actualem, & realem ab eo separationem.

Confirm. 1. ex sequentibus: Quod si raptâ à raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta illam in viuram habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat, quibus verbis indicat non posse consistere matrimonium, quamdiu rapta est sub potestate raptoris, & quibus illa consenserit, alias nulla fuisset raptæ id adiiciendi.

Confirm. 2. Concilium per hunc discursum intendit decernere aliquod discriberem in ordine ad valorem matrimonij inter consensum liberè præstatum à raptâ, dum est in potestate raptoris, & dum eiusdem potestatâ est subdulta; nullum autem discriberem a signaretur, si in utroque casu matrimonium posset perfici per liberum consensum raptæ.

Confirm. 3. Concil. vult irritare matrimonium etiam eo casu, quo secundum ius antiquum cap. vlt. de raptoribus, non irritabatur, ergo etiam eo casu, quo liber consensus præfetur à raptâ sub potestate raptoris constituta.

Confirm. 4. omnium iudicio Trident. inducit nouum impedimentum matrimonij dirimens;

Petitio 2.
Lefsi negat.
Affirmant
Tolet.
Henrig.
Sa.
Rebell.
Quibus
subscribitur.
Auctor.

Petitio 3.

Resp. affir.

Petitio 4.

Suadetur
negatiua.
Affirmatio
praefatur.

Raptus nō
consistit in
detentione,
sed in ab-
ductione
violentâ.

145.

Leffsi.
Henrig.
Sa.

Trident. in-
telligentu
conformi-
tati an-
tiquo.

Si abduca-
tur sponsa
repugnans,
videtur ra-
pus.

Azor.

Petitio 6.

Azor affir.
Resp. neg.
Ledesma.
Henrig.
Leff. Sanch.
Tolet.
Prob.

Confir. 2.

Confir. 3.

Confir. 4.

atqui secundum priorem sententiam non induceret, cum iuxta illam matrimonium inter raporem, & raptam solum irritaretur, quando consensus non praestaretur liberum, atque adeo solum irritaretur ratione merus, quod etiam iure antiquo matrimonium dirimit. Dicendum ergo Concilium dirimer matrimonium inter raporem, & raptam, quamdiu haec sub illius est potestate, ratione criminis ab eo perpetrata, & vt nullus attenter raptum matrimonij ineundi causam, cum per illum matrimonium inaldeatur, quantumvis raptam consentiat, cuius consensum Concilium reddit pro tempore inefficacem. Quod si loco tuto constituta liberum consensum praestet, validè contrahit, ut patet ex Trident. ex quo patet hoc impedimentum esse temporale. Quandonam censetur libertati sue restituta, seu in loco tuto, pendet à prudentis iudicio, in genere videtur dicendum requiri, ut tali loco sit constituta, ut nihil periculi amplius à raptore, eius famulis, vel asseclis illi immineat, atque adeo non sufficere realem separationem. Vnde si puerilla ad suos rediens in viâ consensum praestet in matrimonium, non subsistet si imineat ei aliquod à raptore periculum.

Petitio 7. an dicta de rapto sint intelligenda de raptrice viri? Afferit Henriquez supradic. Negat Rebellius quæst. citata num. 6. Sanchez lib. 7. disput. 13. num. 16. & lib. 4. in Decalogum cap. 4. num. 3. quod est verius. itaque si mulier iuuenem, vel alium rapiat per suos matrimonij ineundi causam, si que in matrimonium liberè consentiat, antequam separetur, omnino subsistet matrimonium; ratio est quod Trident. non videatur agere de fœminâ, ut pote que vix vnguam raptum soleat committere, sed solum de raptu, qui in ordine ad matrimonium à viris frequenter committi solet.

Confr. 1. nisi lex sufficienter exprimat, non solet comprehendere casus omnino rarò contingentes, sed est de communiter contingentibus.

Confr. 2. lex Ecclesiastica de raptu, & proinde lex Trident. videtur respicere ad legem ciuilem, & secundum illam intelligenda; atque lex vnicâ, Codice de raptu, non videtur intelligi de raptu per fœminam factâ.

Petitio 8. an quo casu matrimonium redditur nullum propter raptum, etiam irritentur sponsalia?

Resp. si verba Concilij spectemus, non videri irritari, quia solum agunt de matrimonio; ex quo, praefertim in dispositione penali, non ducitur legitimum argumentum ad sponsalia, potissimum cum haec legitimè contrafacta, solum possint, illud verò non possit: Azor tamen lib. cit. cap. 15. in fine refert responsum Cardinalium, qui censuerunt, quo casu matrimonium inter rapto, & raptam est nullum, inalida etiam est sponsalia inter eosdem iuxta, quod etiam docet Molina tract. 3. de iustitia, disput. 105. num. 22. quod notwithstanding, quia iuxta illam sententiam ex talibus sponsalibus, vbi Trident. receptum est, non oritur impedimentum publica honestatis.

Pro complemento huius dubij notandum praedicto loco Concilij Trident. varias penas raptui imponi. vnde præter ciuiles, de quibus L. vnicâ, Cod. de raptu, vbi Trident. receptum est, raptor, confinium, auxilium, fauorem præbentes, sunt ipsi iure excommunicati.

2. Sunt perpetuo infames omniumque dignitatum incapaces.

3. Si sint clerci, de proprio gradu decidunt.

4. Raptor tenetur dotare raptam, siue eam duxerit siue non, id quæ iudicis arbitrio, vbi

Aduerte 1. has penas non videri incurri, quando raptus perpetratur solius libidinis causâ, non verò ad matrimonium obtinendum: quia tota dispositio cap. 6 citata videtur intelligi de raptu perpetrato matrimonij causâ, & ita videtur expressè responsum à Cardinalibus quoad excommunicationem, & in genere quoad alias penas, immo probabile est quod sentit Sanchez disput. citata, s. Sanchez. 6. eum, qui proprio motu aliquam rapti, ut alius cum eâ matrimonium ineat, in has penas non incidere.

Aduerte 2. raptorem videri has penas incurrire, etiam si raptam validè in vxorem accipiat, quod videtur clarè patere ex Trident. & docet Leffius supradic. num. 69. Molina supradic. qui id optimè probat: quia penæ incurruunt etiam antequam matrimonium inibi possit, scilicet per raptum, antequam raptus subducatur potestati raptoris, & quidem incurruunt absoluti, nec est textus, qui declarat per matrimonium subsequens aboleri, videri etiam potest Sanchez dis. p. 13. num. 1.

Dices inde sequitur raptam debere nubere obicitam. ita Henriquez num. 3. citato tenens opus-positum.

Resp. id non sequi, cum possit à nuptiis absit-tere, si velit.

Aduerte 3. raptorem non teneri ante iudicis sententiam raptam in vxorem accipere, vel do-tare.

D V B I V M XVII.

Vtrum disparitas cultus dirimat matrimoniū contrahendum?

S E v. vtrum ij. qui sunt dispari cultus, & reli-gionis prohibeantur validè inter se matrimonio contrahere?

Dico 1. quando uterque contrahebitur est baptizatus, matrimonium non redditur irritum propter disparitatem cultus, ut si Catholicus contrahebit cum hæretico, Iudeo, vel pagano, qui baptismum suscepit, est communis, & certa.

Aduerte tamen huiusmodi matrimonia esse illicita nisi grauius aliqua circumstantia exulet, si que moralis spes occurrendi incommodes, que ex talibus matrimonio sequi solent.

1. quia est periculum peruersiōnis ipsius fidelis.

2. Est periculum, ne proles male educetur in fide.

3. Pax, & tranquillitas vix potest sperari in tali coniugio, cum dissensio in religione facili parat animorum alienationem, & perturbationem familiæ, vnde Concilia prohibent coniugia cum hæreticis, ut patet ex Concilio Chalcedonensi can. 13. & alius. Idem prohibent Patres Ambro. lib. 1. de Chalced. Abraham cap. 9. Cœe Christi gentili ann. Inde filiam tuam tradere, cœe gentilem, aut Indiam atque alienigenas, hoc est hæreticam, & omnem alienam a tua fide vxorem accersas tibi. Idem prohibet Apostolus iuxta variorum interpretationem cum 1. ad Corinthi. cap. 7. ait: Cui vult nubat, tantum in Domina.

Dixi, nisi grauius aliqua circumstantia exulet, quia id non videtur ita intrinsecè malum, ut nullo conve-nienti possit cohonestari, vnde si grauius causa vrgat, possit saltem ex Pontificis dispensatione ma-

trimonium iniri à Catholico cum hereticā, si mīter proponendo occurrere incommodis recensit. patet, matrimonium vel potest spectari, vt est contractus civilis, & non redditū illicitus, eō quōd ineatū cum heretico, cūm mūlti alij contractus licet possint iniri cum hereticis, vel spectari potest secundū rationem particularē, quōd scilicet si contractus, per quem ineatū perpetua vita societas, & neque hoc obstat quōd mīnus interdū līcē iniri possit, quia Iacob non videtur peccasse accipiendo in uxores filias Laban, quā videtur fuisse idololat̄, non videtur etiā peccasse Moyses accipiens in uxore filiam sacerdotis Madiān. vel 3. spectari potest tanquam Sacramētū in nouā lege, quōd ab heretico in mortali suscipiatur, & proinde peccet Catholicus per participationem cum peccato alterius. quā ratio etiam non facit, vt nullo vñquam euentu sit līcītū contrahere cum hereticis: cūm enim ratio Sacramētū fundetur, in ratione contractus civilis, si quis graui de causā moueatū ad ciuilem contractū incedūt, potest eum inire, quamvis compars peccet, & in eā circumstantiā non censetur eius peccato cooperari.

154. Dices, eo casū conferet Sacramētū indi-
gno.

Resp. id non referre, quia non est ita intrinsecē malum conferre Sacramētū indigo, vt nullo euentu līcēat, cūm ergo in dicto casū subīt graui causa contrahendi matrimonium, & proinde ministrandi Sacramētū compari, non peccat qui eo euentu ministrat Sacramētū indigo.

Confir. peccatum hoc consistet vel in coope-
ratione cum peccato alterius, vel in irreuerentiā, quā censetur irrogari Sacramētū, dispensando indigo; atqui ex neutro capite peccatum com-
mittitur, quia habens grauem cauam aliquid ho-
nestum faciēti non censetur cooperari peccato,
quod fortē aliis in eo committit, & graui cauā
facit, vt non censetur iniurias in Sacramētū,
qui illud ministrat ei, quem scit non recepturum
sine peccato, vt patet in ministrante Eucharistiam
occulto peccatori publicē petenti.

Dico 2. matrimonium baptizati cum non ba-
ptizato est irritum, est etiā communis, & certa
apud Catholicos. vnde si baptizatus contrahat
matrimonium etiā cum catechumeno, mat-
rimonium est nullum, huius rei non videtur extare
lex expressa Pontificia, vel Concilij generalis: est
tamen Ecclesiastica consuetudo vim legis obti-
nens. Ex quo patet matrimonium heretici, vel
alterius apostat, cum non baptizato esse irritum.

Difficilis est, hoc impedimentum sola con-
suetudine Ecclesiastica inducētum sit, an verō sit
iuris naturā, vel saltem diuini.

Pauci, quos citat Sanchez lib. 7. disp. 7. num.
6. censent esse iuris diuini, quorum sententiam
amplectitū Vasquez tomo 4. in 3. partem disp. 2.
cap. 4. num. 20.

Plurimi quos citat, & sequitur Sanchez dispe-
nit. num. 7. Rebello lib. 3. quæst. 9. num. 2. censent
sola Ecclesiastica consuetudine inducētum,
quā sententia communissima est omnino verior.
itaque

Dico 3. matrimonium fidelis cum infidelis etiā
non baptizato non est iure naturā inualidum.

Probatur ex eo quod paulo antē ostenderimus
aliquos fideles coniugia cum infidelibus celebra-
fse, qui tamen nūquam reprehenduntur, quasi fue-
rint in statu fornicationis, quod non tacuisse scri-

ptura, si hæc matrimonia fuisse inualida, neque
ea videntur ex peculiari Dei dispensatione cele-
brata: quia hæc dispensatio à nullo cognoscitur,
sed videntur fuisse legitima iuxta morem gentium,
inter quas verabantur. si Patriarcha Ioseph
gentilem duxit in uxorem, Esther nupta est Assue-
ro gentili &c.

Dices hæc ostendere valida fuisse similia matrimonia in Testamento veteri, non verō ostendere
esse valida in novo, de quibus potissimum quæstio
instituitur. quia iure naturā esse inualida proba-
tur: matrimonium in novo Testamento est Sacra-
mentum, nec potest à baptizato initi, nisi suscipiat
Sacramētū; Sacramētū autem suscipi ne-
quit nisi vterque sit baptizatus, ergo supposita in-
stitutione Sacramēti matrimonij, ex rei naturā
fieri nequit ut subsistat matrimonium contractum
à baptizato cum non baptizato.

Resp. neg. secundam partem maioris, quia
quidquid sit de cā quæstione, num ratio Sacra-
menti possit separari à contractu matrimoniali,
quando duo baptizati inter se contrahunt: proba-
bilis tamen est separandum in nostro casū, vt
quæst. 2. dubio 2. diximus.

Adde quōd si quis dicat Sacramētū futurū
ex parte baptizati, nullum in prefenti difficultate
futurū absurdum.

Dico 4. disparitas cultus non dirimit matrimo-
nium iure diuino.

Probatur 1. Paulus 5. in bullā, qua incipit, *Vt
animarum salutē, data anno 1616. 21. Iunij concessit
Episcopo Funaiensi in Iaponia, & Superioribus
Societatis in regno Chinarum, vt ad decennium
possent dispensare in impedimentois disparitatis
cultus, vt matrimonia essent legitima. quam bul-
lam mihi communicauit P. Nicolaus Trigault
Duaci 3. Martij anno 1617. ergo hoc impedimen-
tum non irritat matrimonium iure diuino, cūm
Pontifex in impedimentoo iuris diuini non possit
dispensare. Nec similiter dirimit iure naturā,
quod præcedenti conclusione diximus, quia Pon-
tifex nequit etiam in tali impedimentoo dispen-
sare.*

Probatur 2. non apparet ex scripturā, traditio-
ne, vel Ecclesiæ sensu de tali impedimentoo, sed
potius apparet contrarium ex eo quod Christus
non dederit illa præcepta marum, sed solum fidei,
& Sacramētorum, quod ea suscipienda.

Confir. Christus solum eleuauit matrimonium
ad esse sacramentale, de cætero quod necessaria
contractus legitimi illud relinquens legi naturā,
iuxta quam non irritatur matrimonium fidelis
cum infidelis.

Probatur 3. initio Ecclesiæ vix aliter potuerunt
fideles matrimonia inire, quācum cum infidelibus.

Confirm. ex eo quod S. Monica nupserit viro
infideli, vt restatur August. lib. 9. confessionum
cap. 9. cuius matrimonium non fuit iudicatum in-
ualidum, & ex eo quod S. Hieronymus lib. 1. ad-
uersus Iouinianum testetur suo tempore frequen-
tia matrimonia fidelis cum infidelis, que licet val-
de improbet, non tamen censetur inualida. simili-
ter & Augustin. lib. de fide & operibus cap. 19.
agens de matrimonii fidelis cum infideli ait: *Quia
nostris temporibus iam non putatur esse peccata,
quoniam reuera in novo Testamento nihil inde peccatum est.*

Ex quibus patet hoc impedimentum solo iure
Ecclesiastico non scripto introductum esse, recep-
ta scilicet consuetudine Ecclesiastica, & quidem

158.

Obiectio.

Ref.

159.

Conclus. 4.

Prob. 1.

Prob. 2.

Prob. 3.

Hieron.

Augus.

iam à multis sacerulis, quæ consuetudo licet non possit directè obligare non baptizatum: potest tamen baptizatum, interdicendo & irritando matrimonium, quod cum non baptizato inire tentuet.

D V B I V M XVIII.

De impedimento ligaminis.

160.

Ligamen
huc quid.

LIGAMEN vocari solet vinculum prioris matrimonij viuente utraque comparte, quod irritare subsequens matrimonium patet ex quæst. 7. dub. 7.

Ut cognoscatur quandonam is, qui prius coniugatus fuit, licet possit ad secundas nuptias transire.

161.

L. uxores.

L. uxor.

Authent.
Hodie.
Cap. in pra-
sentia.

Notandum, cum vni parti incidit dubium de morte compartis propter eius absentiam, iure ciuili praefixum, ut expectetur ad quinquennium, L. uxores, 6. ff. de diuortiis, quod tempus ad quadriennium redactum L. uxoris, 17. Cod. de repudiis: quæ tamen merito tum per ipsum ius ciuile, Authentica, bodie, Cod. cit. tum per ius canonicum cap. in presentia, de sponsalibus, correcta sunt, vbi decernitur ob nullam absentiam licere alteri coniugi aliud matrimonium inire, nisi aliqua mortis certitudo habeatur. itaque nullus potest licet secundum matrimonium inire propter quantumuis diuturnam compartis absentiam, quamvis non sciat illam viuere, sed requiratur, ut positiuè sciat mortuam, & qui dubitans de morte compartis init aliud matrimonium ablique prævio diligenter examine, quo rei veritatem valeat cognoscere, grauiter peccat, peccat etiam, qui post examen contrahit, remanens dubius, immo non possunt debitum petere, quia nenter est possessor bona fidei: cum per priorem legitimum contractum maneat sua comparti obligatus, & non possit licet alteri dominium sui corporis tradere, nisi sciat se liberum ab onere prioris coniugij, quod scire nequit, nisi sciat priorem coniugem obiisse, & proinde qui dubitans nullum præmittit examen ad rei veritatem cognoscendam, vel qui post examen adhuc remanet dubius, non potest licet aliud matrimonium inire, quod peculiariter decernitur de dubitante, cap. in presentia, citato.

162.

Quæstio.
Prior sent.

Sylvest.

Posterior.

Sot.

Covarr.

Sanchez.

163.

Posterior

defenditur.

Quæri potest qualis debeat esse hec notitia? Varij censent sufficere probabilem moralem. ita varij Canonistæ, Sylvest. verbo *matrimonium 8. quæst. 13. dicto 2. & 4.* Sa de impedimentis dirimentibus nu. ii. quod indicat probabile Sanchez lib. 2. de matrimonio disp. 46. num. 5.

Alij censent requiri certam, ita scilicet ut iudicio prudentis non videatur de morte dubitandum. tenet Sotus distinç. 37. quæst. vniç. artic. 5. §. de hac verò certitudine, & sequenti, Covarr. epitome 4. decretalium parte 2. cap. 7. §. 3. num. 3. & plures, quos sequitur Sanchez disp. citatæ num. 7.

Quæ sententia est verior, & conformior cap. in presentia, citato, vbi dicitur: *Non possunt ad aliorum conformatum canonice coniulare, nec auctoritate Ecclesiæ permittas contrahere, donec certum nuntium recipient de morte virorum.* Et quamvis non videatur præcisè requiri ut nuntius specialiter ad id mittatur: Pontefex tamen eà loquendi formâ satis indicat requiri notitiam, ratione cuius non possit mors prudenter in dubium reuocari, siue ea scientia comparetur ex testibus fide dignis, siue per nuntium siue per talia indicia, quæ, moraliter loquen-

do, omnem excludant formidinem. Ex quo patet non sufficere famam, nisi ea accedant argumenta, ex quibus non relinquatur prudentis iudicio dubitandi locus.

D V B I V M XIX.

Virum impotentia ad copulam carnalem dirimat matrimonium?

NOTANDVM impotentiam aliquando su-
peruenire matrimonio contracto, aliquando du-
verò illud præcedere: rursus aliquam esse solum
temporalem, aliam perpetuam: aliam esse absolu-
tam respectu omnium; aliam esse respectu ali-
orum tantum.

Suppono impotentiam superuenientem mat-
rimonio non dirimere iam ante legitimè contra-
ctum, ut si is, qui, dum esset potens, matrimonium su-
peruenire, post legitimè initium reddatur impo-
tentis, non idcirco vinculum dissoluetur. ratio est
quod per legitimum matrimonij contractum sit
translatum dominium corporis viuus coniugum
in alium sub vinculo indissolubili, quod domi-
nium amitti non debet propter superuenientem
impotentiam, siue illa à natura, siue aliunde con-
tingat. ut si aliquis ad valetudinem recuperadam,
vel aliorum malitia sectus sit.

Dico 1. impotentia temporalis præcedens non
irritat matrimonium. vnde substatit matrimo-
nium iuuenis alius natus annos sedecim, qui pro-
pter teneritudinem nondum aptus est ad copulam
exercendam, si accedente etate futurus sit potens:
similiter substatit matrimonium puella quatuor-
decim annorum, quæ propter corporis dispositio-
nem nondum potest parti virilem congrellum, si
suo tempore futura sit apta. Probatu ex cap. fra-
termitatis, de frigidis, ratio est, quod ex supposito
tales non possint dici absolute impotentes ad
actum coiugalem, igitur in ordine ad illum actum
possunt dominium sui corporis tradere, quæ ratio
non tantum ostendit matrimonium substatere,
quando hec naturalis impotenta nota est compa-
rti, sed etiam ea sit ignota, ut committere
Theologi.

Dico 2. impotentia perpetua præcedens diri-
mit matrimonium. patet ex cap. quod sedem, ex cap.
ex litteris, de frigidis, & maleficiatis, ratio est, quod
nullus possit se validè obligare ad id, quod sibi
est impossibile, ergo cui impossibili est actus
coniugalis, eidem est impossibile per contradictum
matrimoniale ad illum se obligare, & in ordine
ad illum tradere sui corporis dominium: quia deest
materia circa quam ipsius contractus, scilicet cor-
pus aptum generationi.

Obiicias, suprà, quæst. 3. dub. 1. diximus non
esse contra substantiam contractus matrimonialis
a posse conditionem, quæ non teneatur coniux
debitum comparti reddere, ergo impotentia etiam
perpetua non poterit obstatre valori matrimonij,
quod ratione illius non possit actus coniugalis
exerceri.

Consequentia probatur, non magis videatur ob-
statre valori matrimonij id, quod ex natura vel alius
causis extrinsecis prouenit, quam quod prouenit
ex communi consensu, & pacto.

Resp. neg. consequentiam, eiisque probatio-
nem, quia qui in contractu matrimoniali obligat
se ad

168.

Coroll. 1.

Coroll. 2.

164.

Impotens
dilectio.Impotens
matrimonii
molesta
mecon
tio iuste
venientia
diminu

Conclu.

169.

Henr. 4.

166.

Conclu.
Prob. et
frustra
dilectio.

167.

170.

Resp. 1.

171.

Coroll.

se ad non petendum debitum, remanet physicè potens ad actum, eumque poterit exercere, si à conditione recedatur, & proinde potest tradere dominum sui corporis in ordine ad generationem, quod non potest physicè impotens, defectu matritate circa quam ipsius contractus.

Ex dictis patet hoc impedimentum esse iuris naturæ, quia ex ipsa rei natura non valens actum coniugalem exercere non potest validè dominum sui corporis in ordine ad illum alteri tradere. Patet etiam hanc impotentiam non solum dirimere matrimonium, quando comparti est cognita, sed etiam quando est cognita: quod enim pars illam cognoscet, non facit, ut si possit validè dominum sui corporis tradere.

Confit. impotentia ignorata iuxta communem sententiam dicunt iure naturæ, hoc autem iure non potest dirimere ex alio capite, quam quia inveniuntur defectus conditionis substantialis in materia, & per consequens in tali contractu inveniuntur error in materia; atque quando adeat notitia impotentiae verè etiam inueniuntur defectus conditionis substantialis in materia, igitur etiam eo casu matrimonium dirimuntur.

Consequentia probatur, contractus non potest subsistere, nisi inveniatur eius materia, hoc non potest inveniiri, si deficiat conditio necessariò ad illum requisita, ergo contractus matrimonialis non potest subsistere, si in alterutro contrahentium deficit potentia ad actum coniugalem, quantumvis ea ab altero contrahente cognoscatur. Contrarium tenet Henrquez lib. 12. cap. 7. num. 4. & quidam alii, sed ex Bullâ Sixti 5. dub. sequenti citandâ facile patebit necessariò afferendum, quod dicens.

Hæc impotentia disimilat matrimonium respectu cuiuscumque partis si sit absoluta, ut si vir sit absolutè frigidus, si mulier ita sit arcta, ut à nullo viro cognosci possit. si solum sit respectu, solum dirimit matrimonium respectu eorum, respectu quorum est impotentia, non autem respectu aliorum.

D V B I V M X X.

Quandonam censetur quis impotens ad hoc, ut matrimonium dirimatur?

R E s p. 1. vir censetur impotens, si non possit seminare vel saltē non possit intra vas naturale feminæ.

Probatur quod priorem partem, ad generationem non solum requiritur instrumentum permanens, sed etiam fluidum, immò hoc proximius exigitur, ergo si aliquis non possit semen formare, & proinde non possit in eo inveniri instrumentum fluidum generationis, non potest validè tradere dominum corporis sui in ordine ad generationem.

Probatur quod posteriorem partem, ad generationem requiri, ut semen recipiat intra vas naturale feminæ, ergo qui non potest semen in illud immittere, non potest legitimè matrimonium contrahere, siue id contingat ex defectu viri, siue ex defectu feminæ, siue defectus sit à natura, siue aliunde.

Ex quo patet ad valorem matrimonij non sufficere ut vir vas naturale feminæ possit penetrare, sed requiri ut in eodem valeat seminare, quod communissime tenent Doctores. hinc frigidus non

possunt validè matrimonium contrahere, quia seminare non possunt.

Ex quo potest colligi quid dicendum de matrimonio Eunuchorum, de quo variè fuerunt olim sententiae, quibusdam afferentibus etiam eunuchos, utroque testiculo carentes posse validè matrimonium contrahere, alijs id concedentibus, quando illa conditio est nota comparti. 3. alijs dicentibus valere matrimonium, si possint aliquale semen emittere, quamvis ineptum ad generationem.

Verum iam nullus remanet dubitandi locus, cum Sextus 5. constitutione editâ anno 1587. declarauerit illos ad matrimonium ineundum inhabiles in hec verba: *Commitimus fraternitati tuae, & mandamus ut coniuga per dictos & alios quoscumque eunuchos & sordides utroque teste carentes cum quibuslibet mulieribus, defectum predictum siue ignorantis siue scientibus, contrahere prohibeas, eosque ad matrimonium contrahenda inhabiles autoritate nostrâ declarare, & tandem Ordinarijs, ne huiusmodi consummationes ex altero fieri quoquo modo permittant, interdicas, quam eos, qui sic de facto contraheris, separari cures, & matrimonia ipsa siue de facto contraheta, nulla, & irrita, & invalida esse decernas.*

Ex quâ bullâ patet 1. talium matrimonium absolute esse irritum, siue compars scierit defectum, siue ignorari.

Patet 2. esse irritum iure naturæ, quia postrema verba bullæ declarant etiam matrimonia ante illam constitutionem inita esse irrita, & invalida: cum tamen nulla sit peculiaris præcedens hac de re constitutio.

Ex dictis etiam sequitur non subsistere matrimonium eius, cui membrum virile est abscessum, vel attritum, vel ita affectum ut impedit seminationem intra vas naturale feminæ.

Sequitur præterea non subsistere matrimonium viri, qui præ nimio calore semen intra vas naturale feminæ immittere non potest, si defectus nullâ arte curari possit. Quod si commotio non impedit quò minus aliquid intra vas naturale possit immittere, subsistet matrimonium, quamvis plurimum extra vas effundat, quia potens est ad copulam aptam generationi.

Colligi etiam potest matrimonium non reddi inuidium propter senectatem, quod & vsus Ecclesiæ comprobat: quia senes possunt actum coniugalem exercere, & intra vas naturale feminæ seminare. Quod verum est, nisi quis sit adeò exhaustus, ut iudicio prudentum medicorum sit ineptus ad copulam, ita ut arte ad illam iuuari nequeat.

Resp. 2. feminæ censetur impotens, quæ est ita arcta, ut viri congressum, & copulam pati non possit, eiusque semen intra vas naturale recipere. vbi

Notandum 1. hanc impotentiam tunc censeri perpetuam, quando arte, vel humana ope non potest tolli abique peccato, vel magno periculo gravioris alicuius morbi. vnde si aliqua contraxerit cum tali impedimento, matrimonium nullum est, & si postmodum miraculo, vel ope dæmonis, vel ingentibus cruciatis, quos pertulit, curetur, ac reddatur apta ad copulam, non tenetur adhucere ei, cum quo contraxerat: immò non potest, nisi renouet contractum, quia præcedens contractus fuit inuidius propter impedimentum secundum conditionem naturæ perpetuum. contrarium in hoc casu sentit Etius dist. 34. §. 3. quæst. 3. & in fine paragaphi 5. Quod si nolit contractum renouare, potest tam illa, quam vir, cum quo contraxerat, ad

Varia olim
sententiae
de matrim.
Eunucho-
rum.

172.
Eunuchi
nō possunt
validè ma-
trimonium
contrahere

173.

Coroll. 1.

Coroll. 2.

174.

Resp. 2.

Etius sen-

tit contrar.

Qqqq 4 alias

alias nuptias transire. Si impedimentum arte medicorum tolli possit absque grauibus tormentis, impotentia non censetur perpetua, neque matrimonium ex eo capite potest censeri irritum, quantumvis mulier mediocres cruciatus pati nolit: quos tamen tenet sustinere propter ius mariti: quemadmodum propter illud idem ius non potest debitum coniugale marito negare, eò quod vel in congressu, vel in partu mediocres dolores sustineat.

175. **Fœmina** arcta tenetur sustinere mediocres dolores propter ius mariti. **Coroll.** Notandum 2. fœminam posse esse arctam vel respectu omnium, vel respectu aliquorum tantum. si sit arcta respectu omnium, non potest cum vlo valide contrahere: si vero tantum respectu aliquorum sit inhabilis, potest cum alijs validè contrahere, ad quorum congressum apta est, vel humanâ arte potest aptari sine grauibus tormentis. vnde mulier qua contraxit cum minus potente (quando perpetua est vis illa minor, quod addo propter eos, qui in adolescentiâ sunt minus potentes, facti per aetatem valentiores ad copulam) à quo non potest carnaliter cognosci, si ab eodem separatur, & postmodum cognoscatur ab alio valentiore, & ita aptetur ad prioris congressum, non idcirco debet priori restitui. quia non ideo effecta est humana apta ad prioris congressum, quod à valentiore fuerit cognita, neque ideo iudicandum est impedimentum respectu prioris fuisse solum temporale. Quod si fuerit cognita à non valentiore, quam sit prior, debet huic restitui. nam ex tali euentu appetit impotentiam respectu prioris non fuisse perpetuam. videri potest cap. *fraternitatis*, de frigidis.

176. Notandum 3. non idcirco mulierem censeri impotentem, quod nonnisi cum maximo ægritudinis periculo congressum virilem pati possit, si hæc ægritudo, & difficultas non proueniat ex arctitudine, sed aliunde, cum sit sufficienter laxa, vt ipsam copulam patiatur. Idem dicendum, si semen virile receptum non possit retinere, quia eo non obstante potest exercere actum, quantum est de se, & suâ ratione aptum ad generationem, & per talem actum potest fieri commixtio duorum, quod probat vñus Ecclesiæ, quæ matrimonia steriliū non dissoluit, propter quam rationem subsistit matrimonium, quamvis mulier non possit parere sine evidenti mortis periculo, in primo tamen, & tertio casu non tenetur debitum reddere, vt alibi notauimus.

177. **Obiectio.** Vtrum autem ea dici debeat impoⁿs, quæ seminare non potest, pendet ex eâ quæstione, num semen fœminæ ad generationem sit necessarium, in qua plurim sententiâ dicendum non censeri impotentem, quamvis contrarium non sit improbabile.

Resp. Contra id, quod diximus ad valorem matrimonij requiri, vt vir possit penetrare vas naturale fœminæ, potest obiecti, quod matrimonium illud debeat iudicari validum, quod potest consummari; potest autem consummari sine penetratione vas naturalis, vt tenent varijs, & dicitur experientia confitare, nimis matrice fœminæ suâ virtute naturali attrahente semen virile.

Confi. **Resp.** neg. maiorem vniuersaliter veram, & dicco id solum verum esse, quando consummatio fit medio à naturâ instituto, quod est actus coniugalis per penetrationem vasis naturalis ipsius fœminæ: non vero, quando sit casu fortuito & omnino raro.

Confi. si semen non immittatur in vas fœminæ

ab ipso viro saltem coagente virtuti attractiæ matris, debet fieri media pollutione ipsius viri, quæ minimū est peccatum materiale, & quidem ex parte ipsius modi agendi; nemo autem potest tradere dominium sui corporis ad actum qui ex se, & modo operandi non potest exerceri absque peccato.

Dicendum ergo est licet vic posse feminare, si tamen id non possit facere immediate in vase naturali fœminæ, enī non posse validè matrimonium contrahere: vt si sit fœtus, atritus &c. vel non posse contrahere cum aliqua, si eis vas penetrare non possit, nec ea ad eius congressum possit aptari arte humana sine vita, vel gravioris morbi periculo, quamvis illa possit semen extra emissum intra matrem attrahere.

D V B I V. M. XXI.

An impotentia surgens ex maleficio matrimonium dirimat?

178. **C**ONSTAT experientia hominem interdum maleficio impediri à copula exercendâ, & communiter testantur Doctores, immo id in iure supponit, dum ponitur titulus de frigidis, & maleficiis, quod impedimentum non solum patitur viri, sed etiam fœminæ: quamvis, vt varijs refert, viri frequentius.

Impedimentum autem hoc interdum est respectu omnium, interdum & quidem frequentius respectu aliquarum, item quandoque est perpetuum, quandoque temporale, diabolo solum ad tempus copulam impidente.

Porrò varijs, modis hominem impedi potest operâ diaboli plures tradunt, & in his Deliro lib., disquisitionum magicarum parte 1. quæst. 4. fœt. 8.

179. Si maleficiū sit temporale ex dictis pater matrimonium non dirimi. esse autem temporale potest dignosci à posteriori ex quod fœmina, qua ab aliquo non poterat cognosci, postea ab eodem cognoscatur, cum non fuerit ab alio potenter aptata, neque etiam remedio periculo, vel operatione diaboli, vel miraculo.

180. De impedimento perpetuo est difficultas. Glosfa in can. vlt. 33, quæst. 1. verbo, nequib[us], censet impotentiam perpetuam ortam ex maleficio non dirimere subsequens matrimonium, quam sententiam pauci alij amplectuntur. Verum communissima Theologorum, & Canonistarum sententia tenet contrarium. itaque Resp.

181. Dico, impotentia perpetua orta ex maleficio dirimit matrimonium subsequens, pater ex prædicto Ecclesiæ, si enim sufficienter probetur maleficiū, & impedimentum ex eo ortum, quod confiteretur experimento non tolli, partes separantur iuxta can. vlt. citatum, qui licet sit Archiepiscopi Rhenensis, vñus tamen per totam Ecclesiæ receptus est. Idem potest colligi ex cap. vlt. de frigidis, vbi videatur agi de maleficiato, cum is, de quo ibi est fermo, afferat se potuisse alias cognoscere præter vxorem, ratio est, quod non magis possit tradere dominium corporis sui in ordine ad generationem, & ad actum coniugalem is, qui impeditur per maleficiū, quam is, qui impeditur per naturam.

Ex quo patet quod quando maleficiū est perpetuum respectu omnium, cum nullâ validè matrimonium ineat.

182. Maleficiū censetur perpetuum, quando tolli nequit

182. censetur ut
perpetuū.

182. Petiti.

182. Resp.

178.

183. Difficultas.

184. Sensus ab-
bici.

185. Conclu-
sion.

186. Coroll.

187. Maleficiū
quodam.

nequit absque peccato, vel miraculo, ut passim
Doctores: scilicet si possit tolli per exorcismos Ec-
clesie, vel per preces, ieiunia, & similia que inter-
dum impetrant vel sanitatem, vel sublationem
maleficij, & quidem sine miraculo.

Potes, quid dicendum, quando non potest con-
stare, an maleficium sit temporale, an perpetuum?

Resp. si partes per triennium tentauerint copu-
lam, nec eam potuerint exercere, censendum perpe-
tuum, & matrimonium dissoluendum, ut patet ex
cap. vlt. de frigidis. vbi

Adverte cùm, maleficium communiter sit so-
lùm respectu alicuius in particulari, coniuges se-
paratos non ideo debere coniungi, quod vir cùm
alijs possit carnaliter misceri; cùm ex commixtio-
ne cum alijs non possit præsumi sublatum malefi-
cium respectu prioris: si vero experientia doceat
sine nouo maleficio, vel miraculo aliquem cognoscere
eam, respectu cuius erat maleficatus, poterit
dignosei maleficium non fuisse perpetuum, & pro-
inde matrimonium ex eo capite non fuisse inua-
lidum.

Maleficium interdum infertur per sola verba,
vel per actionem, que statim transit, nec quidquam
post se relinquit, interdum per certa signa, vt ligatu-
ram, & similia que perdurant, & tamdiu durat
maleficium, quamdiu remanent huiusmodi signa,
quando priori modo infertur, impedimentum cen-
setur perpetuum.

Difficultas vero est, num maleficium secundo
modo illatum debeat dici perpetuum, & ita ut si
hæc signorum positio præcesserit matrimonium,
illud irrite, quod intelligitur de matrimonio con-
tracto, dum ea signa remanebant; si enim auferan-
tur vel licet, vel illicet, matrimonium postmodum
contractum subsisteret. Difficultas hæc pendet
ex resolutione questionis, num ea signa absque
peccato, tolli possint: si enim possint tolli absque
peccato maleficium, & impedimentum non est
censendum perpetuum, erit autem censendum
perpetuum & matrimonium dirimens, si nequeant
tolliri absque peccato, vel miraculo, ita que

D V B I V M XXII.

An liceat signa maleficij destruere?

NOTANDVM. non posse merito dubita-
ri, quin liceat signa maleficij destruere, &
abolere in contemptum, & detestationem magicae
superstitutionis, & ipsius diaboli, in præsenti queri-
tur, num eadem signa liceat destruere, vel amouere
hac spe vt nocumentum cesseat, & demon noce-
re definit?

Notandum 2. inter maleficum, & diabolum in-
terdum duo pæcta concurrere, interdum vnum:
nam maleficium aliquando pacificatur, vt demon te-
neatur nocere, quamdiu signum perdurat, vel quam-
diu certo loco consistit, adiiciens vt teneatur desi-
stere à nocimento, ubi signum fuerit sublatum:
aliq[ue] adhibet vacuum pæctum, quo simpliciter
conuenit, vt demon teneatur nocere permane-
nente signo, ad nihil vterius obligando.

Confitit quod quando duo pæcta interueniunt,
neque maleficium neque alius quispiam possit ab-
lique peccato auferre, vel destruere signa, intenden-
do obligare dæmonem ad non nocendum: id enim
est velle pæctum seruare, estque confirmatio, & ap-
probatio prioris pæcti, virtute cuius speratur salus,
vel amotio impedimenti.

Quæstio est, num liceat simpliciter hæc signa
collere ex spe quod dæmon nocere definit?

Ioannes Hæsels, alia s[ic] Louanio, vt refert Del-
Negantio lib. 6. disquisitionum magicarum cap. 2. quæst. 3. sent. 1. docuit id nullo modo licere, quem sequi-
tur Estius eius discipulus, dist. 34. §. 8.

185.

Ef[fractio]ns.

Communissima Theologorum sententia tenet
licere, ita Henricus quodlibet 5. quæst. 33. qui ex-
prese de nostro calu loquitur. Scotus dist. 34. quæst.
vnica, dicens esse meritorum, Caiet, verbo
maleficium, num. 5. & tomo 2. opusculo 12. Sotus Henricus.
dist. 34. quæst. vnica, art. 3. circa hoc autem, in fi-
ne, Nauarr. cap. 11. numer. 19. Petrus Ledesma
quæst. 8. de matrimonio art. 1. in fine, Henriquez
libr. 12. cap. 8. in fine, Suarez tomo 1. de religione
tract. 3. libr. 2. cap. 17. num. 9. Rebellius 2. parte
de obligationibus iustitiae libr. 3. quæst. 16. sent. 4.
Lefsius libr. 2. de iustitia cap. 44. dub. 6. & plu-
rimi alij, quos citant, & sequuntur Sanchez libr.
7. de matrimonio disp. 96. numer. 3. & Deltio
sent. 1. cit.

186.

Affirmativa
deffodit. Prob.

Hæc sententia est omnino verior.
Probatur, hujusmodi destrucción, & ablatio si-
gnorum nō potest ex alio capite dici illicita, quām
quod pæctum cum dæmonē contineat, vt etiam
fateri debent anchoræ contraria sententia, cūm
ipsa ablatio, vel destrucción secundum se spectata
non sit mala, similiter sanitas, quæ per eam queri-
tur, non sit mala, vnde sequitur, quod solutio si-
gnorum magicorum non possit contrahere mali-
tiam ex spe, & desiderio sanitatis; arqui in tali
amotione, vel destructione nullum pæctum cum
dæmonē intercedit.

Probatur, non intercedit explicitum, vt patet:
non intercedere implicitum ostenditur, qui nouit
signa magica certo loco posita, & diabolum tam-
diu nocitum, quamdiu ea permanent, potest vtr
illæ scientiæ ablique commercio cum dæmonē:
quod enim commercium necessariò intercedit, si
quis cognoscens diabolum non diutius nocitum,
quām signa permaneant, vtatur eā scientiæ,
& auferat signa, etiam ex spe cessationis nocu-
menti?

Confirm. 1. qui ita se habet, nec petit effectum
à diabolo, nec eum obligat, vel illi se se submittit,
ergo non est, quod datur in tali destructione, vel
amotione intercedere implicitum pæctum cūm
dæmonē. vnde bene Caiet. opusculo 12. citato dis-
solutioner, & destructionem maleficij dicit non
esse opus malefici, vt maleficus est, sed hominis
scientis impedimentum proximi sui, quia nulla hæc
interuenit inuocatio dæmonis, sed sola dissolutio
signi, quo durante diabolus statuerat malum alte-
rius continuare.

Confirm. 2. si quis sciat etiam à maleficio signa
certo loco posita, & transeuntes per prædictum locum
vexando à diabolo, posset eum locum decli-
nare etiam ex intentione fanaticæ conservandæ, &
ne vexetur à dæmon, neque videretur id iure in du-
biū posse reuocari. quidni ergo in præsenti pos-
sit aliquis vtr confimili scientiæ, destruendo signa
quibus durantibus dæmon est nocitus?

Probatur 2. maleficium relinquendo ea signa per-
petuū nocet & perperuū peccat, non solum quā-
parte censetur habere commercium cum dæmo-
ne, sed etiam quā parte proximo infert iniuriam,
à quā tenetur desistere, ergo potest auferre signa,
vt definit nocere proximo, neque id est operari
ex priore pacto, sed illud destruere ex intentio-
ne cessa-

ne cessationis mali, seu ne proximus vterius vexetur.

Confirm. quemadmodum malum est nocere proximo, ita honestum est à tali documento defi-
stere, & proinde etiam sub illâ ratione maleficus
potest tendere ad destructionem signorum à se po-
sitorum.

Prob. 3.

Probatur 3. si maleficium sit notum iudici, is
potest etiam graibus pñnis propositis adigere
maleficium, vt definat proximo nocere, & ad hoc
tenetur maleficus; non potest autem definere no-
cere aliter, quâm ablatione & destructione signo-
rum, ergo potest auferre signa, vt cœset nocere
proximo, & iniuriam inferre, hanc conclusionem
fusius probatam videre licet apud Delrio suprà.

187.

Coroll. 1.

Ex his patet 1. ipsum maleficum posse licite &
meritorie auferre signa à se posita, sive illa posue-
rit intercedente dupliciti pacto, sive uno simplici,
quia etiam dum duplex pñctum intercessit, non
tenetur destruere signa adigendo dæmonem, vt
non noceat (quod est illicitum, & continet com-
merciū cun dæmonē) nec tenetur operari ex vi
posterioris pacti, sed potest solum operari ad de-
structionem prioris pacti cun dæmonē initi, quo
scilicet conuictum erat, vt diabolus noceret quan-
tudiu signa permanerent, vt scilicet non sit vterius
proximo iniurius, in quo nulla submissio erga dæ-
monem inuenitur, nec cœset vilus honos illi
deferti, nec cœset queri eius amicitia, sed poti-
tius dissolvi, cùm id tendat ad destructionem pacti
cum dæmonē.

Coroll. 2.

Patet 2. vnumquemque posse petere à malefi-
co, vt tollat hæc signa, quod definat proximo no-
cere, & vt proximus à maleficio liberetur. quod enim
maleficus potest licite facere, potest licite rogarī,
immò potest ad hoc excitari etiam proposita pecu-
niâ, quod etiam verum est, quamvis maleficus
putetur maleficio sublaturus; si enim maleficium
possit tolli medio licto (vt in præsenti posse sup-
pono) idque sit notum maleficio, potest ab eo pe-
tiri, vt tollat maleficio, quamvis putetur maleficio
vñtrus, quia sine peccato fieri potest, & de ca-
tero grauamen cogit ad talem actionem peten-
dam, & proinde petens non cœset cooperari
terius peccato. videri potest Lessius suprà, nu-
mero 46. Sanchez libr. 2. in decalogm cap. 41.
num. 13.

189.

Coroll. 3.

Patet 3. quemlibet alium scientem, vbi sint si-
gna, vel quâ ratione diabolus per ea noceat, posse
ea destruere, vel tollere, posse etiam nescientem
vbi sint, petere à maleficio, qui ea posuit, num no-
cumentum inferatur per signum, & vñnam sit;
quod etiam verum est, quamvis ex priori pacto
dæmonis cum maleficio imminet damnum ipsi
maleficio, si auferantur: cùm tertius auferens signa
nec damnum inferat, nec intendat, sed solum velit
sibi, vel alteri consulere.

190.

Obiectio. r.

Obiectetur 1. dæmon parum curat signa, unde
qui ea destruit sp. sanitatis, videtur ex pacto sani-
tatem ab illo expectare.

Resp. neg. posteriorē partem assumpti: nam
quamvis sciamus dæmonem non ita alligari signis,
quoniam Deo permittente possit multis modis ablique
illis humano generi nocere: constat tamen definere
nocere illis sublati, quod licet proueniat ex
priori pacto: is tamen, qui signa destruit isti pacto
non se immiscet, sed suâ notitiâ vtitur ad suum,
vel alterius damnum auertendum, quod ex dictis
patet non esse peccatum: quemadmodum nec est
peccatum sibi persuadere dæmonem sublati si-

gnis cessaturum ab inferendo damno: & quamvis
per se loquendo illa parum curerit, nimirum
eis sublati definit nocere, vt videatur fidelis, &
malefici illi adhærent, forte etiam Deus non per-
mittit illum hominibus quomodocumque no-
cere.

Nec verum est destruenter, vel tollentem si-
gna perinde se habere, ac si diabolo diceret: pa-
ctus es amoto signo te cessaturum à nōcumento,
igitur me signum amouente præsta, quod promisi-
sti: non, inquam ita se habet, sed sciens cœstatu-
rum, sp. cessationis tollit signum, potiusque cen-
setur ita se habere, ac si diceret: pactum à te cum
magno initium reficiō, & signa ad nocendum in-
stituta destruo, & proinde non est, quod amplius
noceas.

Obiectetur 2. effectus hic non potest aliunde ex-
pectari, quâm à diabolo.

Resp. non esse illicitum expectare à diabolo ef-
fectum priuatū, si absue pacto, & amicitia
cum illo.

Confirm. quia alioquin sequeretur hominem,
qui certo loco vexatur à diabolo, non posse ex eo
discedere, si sciret se alibi non vexandum, quod est
nimis durum.

Obiectetur 3. non solum res, quæ ponitur, est si-
gnū diaboli, sed etiam actio, & amicitia.

Resp. neg. assumptum, pro secundâ parte: inde reph.
enim sequeretur quod ne quidem in detestatio-
nem magica superstitionis licet signa magica
tollere, quod est contra veritatem, & communem
sensum.

Sequela probetur, quia etiam ex tali amitione
re ipsa sequitur, quod diabolus definat nocere, &
per consequē dicenda effet signum diaboli. amo-
tio ergo signi tui deum censenda est signum
diaboli, quando ex eâ necessitatur ab homine ad
non nocendum, quia id fieri non potest sine pacto,
alijs non est signum sed potius destrutio signi.

Obiectetur 4. si licet hæc signa amovere, ho-
mo ad hoc tenebitur ad sanitatem procurandam,
quando non suppetit aliud medium humanum:
immò tenebitur ad id implorare opem male-
fici.

Resp. id nullum absurdum continere, neque po-
test contrarium colligi ex eo quod iij, quinobis-
cum sentiunt, non meminerint huius obligationis,
sufficit quod eam aperte non negent; aliqui etiam
non posuerunt, quod tanquam manifestum relin-
querent.

Adde tamen posteriores aliquos id docere, vide
Lessium dubit. citatā, responsione ad 7. & Delrio
respon. ad 8. Certè si maleficus relinquit signa
semper peccat, & iniuriam continuat, sequitur
cum ex iustitia tenei illa auferre, vt nocere de-
finat, & ger potest ad id obligari ex charitate er-
ga se.

Obiectetur 5. ex nostrâ sententiâ sequi illos iu-
dices rectè facere, qui malefici ad questionem
adducti abradunt omnes corporis pilos, ne redi-
cantur insensibiles, quod id est superstitio-
sum.

Resp. neg. esse superstitionem, si fiat debitis cir-
cumstantijs, vt docet Delrio suprà respons. ad 9.
& ne lateat aliquod signum sub his occultatum.
Victor, qui citatur relectione 12. seu de magia nu-
mero 16. nihil facit ad præsens institutum, cum lo-
quatur de expulsiōne dæmonis ex energiōne per
gratiam gratis datum, ad quam expulsiōnem nihil
facit rasura pilorum.

Obiectetur

195.

Obiectio 6.

Obijcitur 6. can. vlt. 33. quæst. 1. nulla huius remedijs ad tollendum maleficium sit mentio, cùm tamen non debuisset præteriri.

Resp.

non est mirum si præteratur, cùm ibi solum agatur de remedijis diuinis, & Ecclesiasticis, non vero de humano, & naturali.

Adde veteres, qui hoc medium non damnarunt, videri tacite illud approbat, cùm summam diligentiam daramant superstitiones, & non potuerint ignorare huiusmodi signa posita à maleficiis, invenia consueuisse destrui, vel auferri.

196.

Obiectio 7.

ex Hieron.

Obijcitur 7. Hieron. in vitâ S. Hilarionis refert, quod cùm ad illum adduxta esset puella à demone obfessa, & dæmon clamaret se inuitum ad puellam obsidem venisse, utpote vi maleficiorum coactum, nec se posse eam relinqueret, nisi prius ablatis signis sub lumen positis, vertuit vir sanctus signa perquiri, & orationis virtute dæmonem expulit, additque Hieron. Ne aut solis inchantmentibus recebisse dæmon videtur, satis insinuare id ex se non esse superstitionem, alioquin planè dixisset id esse illicitum, & magicum.

Petes, an licet aliquam actionem positiuam adhibere, quâ posita scitur dæmonem cessaturum à documento?

Resp. licere, si actio sit saltem ex se indifferens. ita expressè Suarez suprà num. 16. Lessius num. 45. Sanchez in decalogum suprà num. 25. plerique alii id non distinctè afferentes, non negant.

Probatur, ex communi sententiâ licet signum amouere spe cessationis documentum, ergo etiam ponere aliquid, ex quo scitur documentum cessationum: quandoqñ deest pactum, quo dæmon obligetur ad non nocendum, id non est opus malefici, vt malefici, sed hominis ventis suâ scientiâ ad destructionem pacti diaboli, & vt sibi, vel proximo profit. vnde qui scit ligaturas non habituas vim, si quidpiam aliud iuxta illas ponatur, potest illuc ponere spe cessationis documenti. Certè qui sunt contraria sententia, immerito miferos in angustias redigunt, dum putant nullo modo in praxi licere vt his medijs ad damnum, & nocu- mentum auertendum.

Ex his patet quid dicendum ad questionem, cuius occasione hæc sunt tractata, quod scilicet, quando maleficium consistit non in nuda actione transeunte, vel ratus verbis, sed in quibusdam signis, quibus sublati tollatur maleficium, id non censeri perpetuam: cùm sine peccato arte humana tolli possit, & proinde impotentiam ad copulam inde ortam non censeri perpetuam, & quod est conseqneas, non dirimere matrimonium subsequens, vnde si cognosceretur maleficium consistere in ligaturis, vel similibus matrimonium non esse dissoluendum.

Si tamen ignoretur, quomodo sit illatum, post experimentum trienaliæ est dissoluendum, quia in foro Ecclesiæ iudicatur perpetuum iuxta cap. vlt.

de frigidis, quod est intelligendum, quando ab initio coniunctionis apparet tale maleficium.

D V B I V M XXIII.

De ijs, que iure requiruntur, ut matrimonium ratione impotentie inuallidum possit dissolui.

Q V I A dissolutio matrimonij est res grauissima, in quâ proinde summa debet adhiberi diligentia, ideo quando aliquâ ratione potest dubitari de impotentia perpetua, Ecclesia certas probationes requirit, ut possit iudicari, an matrimonium sit ratione impotentia irritum, & dissoluendum. vbi

Notandum, quod quando aperte constat de impotentia perpetua, non debet præfigi tempus ad experientiam: quia constat de nullitate matrimonij, & proinde, partes non possunt licite inter se commisceri, neque possunt respectu sui inuicem vlos actus veneros exercere, cùm neuter habeat dominium corporis alterius in ordine ad generationem.

Constatre vero potest de huiusmodi impotentia, si vir seclusus sit, qui non possit vas femininum penetrare, vel si membrum virile sit aridum, quod nullo modo possit ad copulam erigi; si ratione frigiditatis ab alio matrimonio sit separatus, & ex similibus signis evidentibus impotentia. Si una pars sit redditæ impotens ex maleficio, non idcirco statim potest matrimonium dissolui, & declarari nullum, cùm non possit facile iudicari maleficium esse perpetuum.

Aduerte si nullum sub sit incontinentia periculum, tales possunt cohabitare, sicut frater, & soror, ut patet ex cap. consultationi, de frigidis: si vero sub sit morale periculum incontinentia, debent separari.

Si signa non sunt planè evidentia, sunt tamen verisimiliter evidentia, requiritur saltem, vt si, qui dicitur impotens, inspiciatur à peritis, qui si iudicauerint vero impotentem, accidente iuramento ipsorum, coniugum iurantium se non posse coire, item iuramentum septimæ manus propinquorum, vel in eorum defectum vicinorum iurantium se credere prædictos coniuges verum fateri, matrimonium potest solvi, & declarari nullum, etiam ante triennium experientia, ut docent varijs auctores.

Si dubium sit de perpetuitate impotentia, datur triennium ad experientiam bonâ fide, circa quod

Occurrit difficultas, an illud triennium sit necessarium, quando utique coniux fatetur impotentiam, an vero solum, quando uno afferente alter negat?

Aliqui negant, afferentes sufficere tempus arbitriatum cum iuramento utriusque coniugis & resoluunt septimæ manus propinquorum, ita plures potius quidam, simum Canonistæ, quos citat Sanchez libr. 7. dif. 108. num. 3.

Alij plurimi tum Theologi, tum Canonistæ, Affim. alij. quos idem citat, & sequitur num. 5. tenent etiam Sanchez. hoc casu requiri experientiam triennij iuxta cap. laudabilem, de frigidis, vbi requiritur triennium, Cap. lauda. quando dubium est de frigiditate, neque quoad bilium.

199.

Indicacione
ta impotentie
perpetua.

Cap. Con-
sultationi.

200.

Difficultas.

vltra

202.
Affirmat
Auctor.vltra triennium, quæ non exigitur, quando uterque
affirmat.

Hæc sententia videtur verior, quia iucamen-
tum coniugum, & aliorum non facit signa veri-
militer evidens, sed relinquit dubia: vnde meri-
tò etiam in hoc casu intelligitur iuris decisio, ul-
tra triennalem verò experientiam requiritur præ-
dictum iuramentum coniugum, & aliorum, ut pa-
tet cap. *laudabilem*, citato, & tenet plurimi rela-
ti à Sanchez numer. 7. non tamen requiritur, ut
coniuges inspiciantur, quia id nullo iure exigitur.

Si una pars neget impotentiam, præter exper-
ientiam triennalem, ad dissoluendum matrimonio-
num requiritur, ut mulier per adspectum probet
se virginem accedente iuramento septimæ manus
propinquorum, ita varij intelligent quod habe-
tur cap. *laudabilem*, citato, quo clapsò si nec tunc
cohabitare voluerint, & iuxta decretum Gregorij
mulier per iustum iudicium de viro probare po-
tuerit, quod cum eam coire non possit, accipiat alium.
vbi per iustum iudicium intelligent hanc pro-
bationem cum prædicto iuramento. quod si mulier
ante initum matrimonium fuerit ab alio cognita,
eà afferente viri impotentiam, viro autem negan-
te, si veritas ex signis deprehendi non possit, potius
credendum viro, & in fauorem matrimonij iudi-
candum hæc, & similia, quæ potissimum ad for-
rum externum pertinent, videri possunt apud San-
chez disp. citatæ & sequentibus.

203.
Vnde sumi-
debet trien-
nium ex-
periens.

Cap *lauda-
bilem*.

204.

Notandum si matrimonio dissoluto pars, qui
putabatur impotens, exercuerit actum coniuga-
lem cum aliâ non multum dissimilis conditionis,
iudicari prius matrimonium subfictile, & partes
sibi inuicem restituendas. vide cap. *laudabilem*,
citatum, quod licet videatur loqui vniuersaliter:
tamen est intelligendum, quando non est nota-
bilis inæqualitas inter priorem, & posteriorem virum,
item inter feminam prius iunctam matrimonio, & eam, que postmodum est cognita.

His explicati de impedimentis dirimentibus
matrimonium, restat pauca annotemus de solum
impedientibus. itaque

Ex quibus patet, quod si excommunicatus pol-
lit obtinere absolutionem censuræ, quamvis nolit, potest alter
reipsa obtinere, & recedere à peccato, aliis pol-
lit sine peccato cum illo matrimonio inire: cum
possit.

D V B I V M XXIV.

De causis, que impediunt quod minus ma-
trimonium licet iniri possit, non tamen
diriment contractum.

E X dictis in hoc tractatu facile patet matrimo-
nium non posse licet iniri à Christians in
peccato mortali existentibus, cum sit Sacra-
mentum viuorum, quod per se loquendo, requirit sta-
tum gratia in recipiente.

2. non potest contrahi contra iustum prohibi-
tionem superioris, v. g. Episcopi, iudicis, vel etiam
pastoris, ut cùm rationabiliter dubitatur de impe-
dimento.

3. confat etiam sponsalia validè contracta cum
aliqùa obstarre quod minus patrimonium licet
contrahatur cum aliâ, antequam ea legitimè sol-
uantur.

4. qui voulit perpetuam castitatem, ingressum
religionis, susceptionem ordinis facti, non potest
matrimonium licet contrahere ante legitimam
voti relaxationem.

5. solemnitas nuptiarum certis temporibus pro-
hibetur, scilicet ab adventu usque ad diem Epiphaniæ, & à feria quartâ cinerum usque ad octauum Paschatis inclusuè, videri potest Trid. self.
24. cap. 10. de reformatione matrimonij, & dicta
quæst. 4. dñb 16. versus finem.

6. ligatus excommunicatione majori, vel mi-
nori non potest sicut matrimonium contrahere,
cùm ratione huius censuræ priuetur perceptione
Sacramentorum.

Difficultas verò oritur, num pectet is, qui cum
tali excommunicato contrahit, sciens eius excom-
municationem.

Suppono futurum peccatum, si ille sit denun-
tiatus, vel publicus clerici percussor, ed quod vnu-
quisque teneatur talem euitare: & quidem in hac
materiâ, ut pote grauissimâ, sub peccato mortali, sicut
quæstio est de excommunicato tolerato, plerique
censem etiam contrahentem cum illo mortaliter
peccare.

Notandum peccatum hoc posse prouenire vel
ex eo quod violetur censurâ, vel ex eo quod is, qui
contrahit cum excommunicato tolerato, cooper-
etur alterius peccato, cùm excommunicatus pec-
ceret contrahendo. Ex priore capite nullum incurrit
peccatum: quia vnuquisque potest absque
violatione censuræ communicare cum excom-
municato tolerato, ut post Concilium Constantiæ
communius tradunt Doctores.

Non videtur etiam committi peccatum pro-
pter cooperationem cum peccato excommunicati:
quamvis enim excommunicatus etiam existens in
statu gratia prohibeatur ratione censuræ Sacra-
mentum matrimonij suscipere, tamen pars, cui ex
varijs capitibus potest esse vtile matrimoniale
contractum cum tali celebrare, potest sine pecca-
to contrahere, nec est censenda cooperari peccato
alterius, si subsistente iusta causa ineat contra-
ctum, ad quem potest alter sine peccato concur-
rere, quamvis non sit reipsa sine peccato fa-
tus.

Ex quibus patet, quod si excommunicatus pol-
lit obtinere absolutionem censuræ, quamvis nolit, potest alter
reipsa obtinere, & recedere à peccato, aliis pol-
lit sine peccato cum illo matrimonio inire: cum
possit.

possit Sacramentum sine peccato recipere, & perficere contractum: immo si magni referat contractum matrimonij iniiri cum tali, potest adid induci, & inuitari.

Sed an peccet contra propriam censuram, qui inducitur?

Resp. peccare, quia alterius inducere nullam imponit necessitatē contrahendi & suscipiendo Sacramentum, sed liberē contrahit, & in sui gratiam Sacramentum suscipit, à quo ratione censurae arcetur.

Ex dictis potest patere resolutio quæstionis, num pastor possit interesse matrimonio sui paroeciani excommunicati tolerari, quem non potest inducere ad petendam absolutionem ab excommunicatione, vel ad recessum à statu, propter quem excommunicatur. Dicendum enim posse, si non sit denuntiatus, & interfit comparsis matrimonii iniiri: quia cùm sacerdos non sit minister huius Sacramenti, vt in superioribus cum communis sententiā docuimus, pastor non peccat ex eo capite quod Sacramentum indigne ministeret. 2. cum excommunicatus ex supposito sit toleratus, non peccat etiam contra censuram conuersando cum illo. 3. cùm verò iusta sub sit causa suam præsentiam exhibendi, scilicet in gratiam alterius, cuius interest matrimonium perfici, non peccat cooperando peccato illius, qui in excommunicatione matrimonium contrahit. Immò puto posse subesse tam gratem, & iustum causam ex parte alterius, vt pastor non possit absque peccato suam presentiam denegare.

Pet. 1. an pastor eo casu possit benedictionem nupcialē impendere?

Resp. non posse, quia talis benedictio fit nomine Ecclesie, & cum precibus ab ea institutis, quibus, earumque fructu Ecclesia intendit excommunicatum priuare.

Ex his facilē etiam patet resolutio quæstionis, num pastor possit assistere matrimonio sui paroeciani publici usurari (quem non potest ab eo statu reuocare) cuius matrimonium propter periculum infamia indicatur puerilla necessarium.

Resp. enim posse, immo & teneri, quia puerilla iustum habet causam contractus perficiendi, ad cuius valorem præsentia pastoris est necessaria.

Difficultas. Difficultas est, non interdictum obstat, quod minus matrimonium licet iniiri possit.

Negant plerique, quos refert & sequitur Sanchez lib. 7. disputat. 8. num. 2. Nuar. cap. 27. num. 17. 9. Henriquez lib. 11. cap. 16. num. 2. in commentario litigij S. & alibi, sa verbo interdictum num. 17. quæ sententia propter Doctorum authoritatem est probabilis, & in praxi secura, quam Sanchez num. sequentibus intelligit etiam de interdicto speciali personali, & locali.

Verum si rem secundum iuris dispositionem consideremus, probabilius videtur, quod docet Suarez tomo 5. in 3. partem disp. 33. sect. 1. num. 51. & sequentibus, scilicet non licere contrahere matrimonium personæ interdictæ, vel in loco specialiter, vel generaliter interdicto.

Probatur ex cap. responsu, de sententiâ excommunicationis, vbi dicitur tempore interdicti uniuersa Sacraenta Ecclesiastica interdicta, & cap. sefemtia, eodem titulo, in 6. dicitur: cum alicuius terra populus interdicto nodatur, singulares ex eo persona, quas interdictas esse constat, non

debent alicibi audire diuina, vel Ecclesiastica recipere Sacraenta.

Consimilia habentur cap. aliamater, ibidem. ex quibus patet, quod in interdicto etiam generali locali, vel personali nulla possint recipi Sacraenta, nisi exceptis, quæ ius excipit cap. citatis; nullibi autem excipiuntur Sacramentum matrimonij.

Dices non excipi in iure, quod tanquam notum supponatur.

Resp. neg. id supponi, & dico in illa generali prohibitione contineri etiam Sacramentum matrimonij, sicut omnium sententiæ continetur in generali prohibitione, quâ excommunicatus prohibetur Sacraenta recipere. cur enim hic potius sit exceptio sine iure, quâm ibi?

Dices, cap. capellanus, de ferijs, videtur decerni, quod matrimonia possint licet celebrari omni tempore præter tempora ibi enumera.

Resp. 1. si argumentum aliquid concludat, dicendum posse celebrari ab excommunicato: quod tam non conceditur.

Respondeo 2. Pontificem solum velle id lice-re, si nullum aliud canonicum impedimentum intercedat.

Aduerte, eriam posita priori sententiâ, nuptias non posse benedici in interdicto locali, vel personali, cùm hæc benedictio inter diuina officia computari debeat, quæ verantur celebrari tempore interdicti, exceptis festis, quibus per cap. aliamater, suspenditur interdictum: tunc enim benedici possunt, nisi aliud obster impedimentum.

7. Ex catechismo in baptismō oritur impedimentum impediens matrimonium inter certas perso-nas, patet ex cap. per catechismum, de cognitione spirituali, in 6. ex quo Doctores communiter colligunt impedimentum impediens contrahere inter easdem personas, inter quas contrahitur impedimentum dirimens ratione baptismi, de quibus suprà dub. 6. & quamvis aliqui sentiant illud impedimentum oriri ex solo catechismo præcedente baptismum; alij tamen probabilius censem etiam contrahi ex eo, qui interdum sequitur baptismum completum quoad substantia.

Aduerte probabile esse hoc impedimentum sublatum esse per Trident. sess. 24. cap. 2. de reformatione matrimonij, atque adeo illud non contrahi, vbi Trident. receptum est: alibi tamen contrahitur, nisi consuetudine sit sublatum.

Præter hæc varia crimina impediunt matrimonium licet iniiri.

1. est raptus sponsæ alienæ can. 27. quæst. 2. siue ea si corrupta, siue non, siue sponsa de præsenti, siue de futuro. eodem can. etiam statuit ut si illa consenserit, impediatur à nuptiis contrahendis cum quolibet alio, scilicet præterquam sponso.

2. est occisio sacerdotis cap. qui presbyterum, de penitentiis, & remissionibus. Notant verò aliqui Doctores, vt hoc crimen impediatur matrimonium contrahendum, requiri, vt occisor sit coniunctus de criminis, quod etiam patet ex textu, cùm verò coniunctum esse, designat coniunctum esse in iudicio, alia notitia non sufficiet ad hoc impedimentum inducendum. neque etiam inducetur, si quis solum diaconum occidit, quia cap. citato folius presbyteri fit mentio.

Cap. aliamater

212.

Obiectio.

Resp.

Replica ex cap. capellanus.

Resp.

213. Benedictio inter diuina officia computatur.

214. Cap. per catechismum.

215. Probabilitas hoc impedimentum sublatum est per Trid.

Can. 27.

Cap. qui presbyterum.

3. est matrimonium scienter cum moniali contraxisse, can. bi ergo, 27. quæst. 1.

4. est suscepitio proprii filii de fonte, animo insidiandi matrimonio, id est priuandi coniugem debito coniugali, can. de eo, 30. quæst. 1. vbi.

Notandum id non habere locum, quando solitus leuat proprium filium de fonte, quem forte ex fornicatione habuit, vel si vxor iam obierit, quia talis non potest dici suscipere in dissidio coniugij, seu, ut coniugem fraudet iure coniugali. 2. non habere locum quando is, qui suscipitur, non est etiam filius coniugis, quia constatne nullam inter coniuges oriri cognitionem spiritualem, ratione cuius posset aliquis nolle debitum comparati reddere. requiritur ergo, ut coniugatus communem prolem suscipiat eam intentione, ut dissidium coniugij fiat, & proinde si quis tali actu non velit insidiari matrimonio, non impeditur quod minus post mortem coniugis licet possit aliud matrimonium inire.

Quod dictum est de tenente, Doctores communiter intelligunt etiam de baptizante extra necessitatem, & de tenente in Confirmatione propter rationis identitatem, quamvis absque textu.

5. est vxoricidium can. interfectorum. can. quicunque, can. admonere, 33. quæst. 2. quod etiam plebique intelligunt de eo, qui deprehensam in adulterio propriæ autoritate occidit. Henriquez lib. 12. cap. 2. num. 1. Rebellius lib. 18. de vxoricidio, Sanchez lib. 7. disputat. 16. num. 2. qui plures citat, idque potest colligi ex can. quicunque, citato, vbi dicitur: qui absque certa probatione interficerit.

Petes, an idem sit dicendum de vxore virum occidente? Afferunt Henriquez, Rebellius supra, Nauart. cap. 22. num. 74. & alij. Negat Toletus lib. 7. cap. 15. num. 3. Sa de impedimentis matrimonij non dirimentibus num. 6. & alij quos citat & sequitur Sanchez disp. citata, num. 6. quæ sententia est probabilior. quia id neque iure disponitur, neque ratio legis ita locum habet in feminam, quæ non est ita prona ad virum interficiendum.

6. est incestus commissus cum consanguineam vxoris, cap. 1. & cap. transmissa, de eo qui cognoscit consanguineam vxoris suæ, vel sponsæ; idem etiam statuitur de incestu commissu cù consanguineam sponsæ, cap. veniens eodem titulo. itaque si quis copulam carnalē haberit cum sorore vxoris suæ, vxore defuncta non potest licet alius matrimonium inire, similiter si carnaliter cognoverit matrem, vel sororem sponsæ de futuro, imho Toletus lib. 5. cap. 12. num. 4. addit eum, qui cognoscit consanguineam eius, cum quæ est fornicatus, ex can. si quis cum duabus, & can. si quis cum matre, 34. q. 2. vbi

Notandum nos solùm prohiberi coniugi incestuoso inire aliud matrimonium, sed etiam consanguineis vxoris, cum quibus incestus est commissus, dicto can. si quis cum matre, & cap. 1. de eo, qui cognoscit &c.

Cum hoc impedimentum imponatur per modum penæ ratione iniurie in matrimonium commissu, si quis nesciat eam, quam cognoscit, esse consanguineam vxoris, si saltem inaduentia sit inculpabilis, non contrahet hoc impedimentum, quia non committit formaliter incestum, neque propterea ex iuris dispositione sit affinis vxori.

Præterea cum hoc impedimentum oritur ex affinitate contractâ cum vxore, ad quam requiritur copula apta ad consummandum matrimonium, si quis non feminauerit in vase naturali eius, quam cognovit, non contrahet hoc impedimentum.

Petitur 1. an contrahatur, si incestus sit occasio.

Resp. verius esse contrahi; quia textus non distinguunt, & constat etiam propter occultum incestum contrahi affinitatem cum vxore.

Petitur 2. an id solùm habeat locum in eo, qui viuâ vxore eius consanguineam cognoscit? Afferunt Henriquez supra, & Sa num. 7.

Resp. negatiuè: quia cap. transmissa, citato id decernitur de eo, qui vxore defunctâ incestum commiserat.

Petitur 3. an incestuosus matrimonium re ipsa contrahens possit debitum coniugalem compate petere?

Resp. non posse: decernitur eodem cap. transmissa.

Petitur 4. vsque ad quotum gradum incestus matrimonium impedit: textus allegat solius primi gradus mentione faciunt, immo solùm agunt de primo gradu in linea rectâ: Doctores tamen communiter censem hoc impedimentum oriri ex omni incestu pariente affinitatem vel publicam honestatem, dirimentem matrimonium inter hauiusmodi affines & idcirco oriri, si quis cognoscat carnaliter cognatâ vxoris suæ etiâ in 4. gradu, vel etiam sponsæ, vbi Trid. non est receptum, vbi vero receptum est, solùm oriri impedimentum, si cognoscatur consanguinea sponsæ in primo gradu: quia impedimentum publica honestatis per Trid. restringitur ad primum gradum, vel si cognoscatur consanguinea vxoris in secundo gradu: quia affinitas ex fornicatione orta per idem Trident. restringitur ad secundum gradum, & tener Sa num. 7. citato, Sanchez disput. 15. num. 4. quamvis aliqui quoad posteriori contrariunt teneant.

Petitur 5. vtrum hoc impedimentum oritur, si vir cognoscat propriam consanguineam? Afferunt multi, quos citat Sanchez disp. 15. citata num. 15. Sed negant plures, quos sequitur num. 16. Toletus lib. 5. cap. 12. num. 4. Sa num. 7. citato, Lessius lib. 4. cap. 3. dubius. num. 81. Rebellius supra num. 13. quod est probabilius: quia textus solùm agunt de eo, qui cognoscit consanguineam vxoris.

Confirmari potest ex ratione legis, quod vide licet hoc impedimentum imponatur in penam affinitatis orta cum vxore; nulla autem oritur affinitas respectu vxoris, quando quis cognoscit propriam consanguineam.

Dices stylum curia Romana habere, cum dispensatur cum consanguineis, ut inter se contrahant, ut apponatur clausula: altero eorum defuncto superstes aliud matrimonium non ineat.

Resp. aliquos sentire id in conscientia non obligare, cum sit clausula ordinaria: vide Lessium supra. Dici etiam potest, quod pontificis granum possit imponere, quamvis ex iure non oritur. Quod si olim cognoscens propriam consanguineam prohibebatur aliud matrimonium inire, id oriebatur ratione publica penitentia, quæ quādiu durabat, impeditiebat, quod mindi matrimonium licet iniretur, non verò præcisè ratione incestus.

Petitur 6. an dicta habeant etiam locu in uxore committente incestum cum consanguineis viri?

Resp. affirmatiuè, licet enim textus solam faciat.

faciant mentionem incestus virginum tamen ratio legis aequi locum habeat in feminâ, quæ aequi frequenter potest incestum committere, atque vir, quod disponitur de uno etiam intelligitur dispostum de alio. & ita expressè docent multi, neque illus videtur negare.

127. Aduerte, si quis matrimonium contrahat cum huismodi impedimentis, si quidem vim suam reteniant, peccatum mortale committere, ut patet ex gravitate materia: Episcopus tamen potest dispensare in impedimento orto ex catechismo, item ex criminibus enumeratis, ut Sa. supr. num. 11. Nau. cap. 22. num. 85. Caiet. verbo matrimonium cap. 1. num. 27. Henriquez cap. 2. citato num. 2. & plures alij. Immò confutudo videtur obtinuisse, ut ea dispensatio non sit necessaria. videri potest Sa. num. 51. citato, Lessius num. 82. citato in fine, Nauarr. cap. citato num. 75. Sanchez disp. 17. num. 8. & alij, atque adeò nullum erit peccatum cum istis impedimentis matrimonium inire.

QVÆSTIO VIII.

De dispensatione in impedimentis matrimonij.

D V B I V M I.

An summus Pontifex possit dispensare in impedimentis iure naturæ matrimonium dirimentibus?

1. TA videntur aliqui sentire, qui censem consanguinitatem in primo gradu collateralē obstat iure naturæ validitati matrimonij, & tamen Pontificem posse dispensare, ut frater & soror matrimonium simul contrahant.

2. Resp. neg.

Sed omnino dicendum Pontificem in nullo impedimento iuriis naturæ posse dispensare, excepto eo, quod ortum habet ex humanâ voluntate: quod addo quia etiam dicamus professionem iure naturæ matrimonium dirimere, adhuc probabiliter potest sustineri Pontificem etiam in eo dispensare posse, ut videlicet matrimonium ab eo, qui professus est possit contrahi. eo ergo excepto, ostenditur de reliquis.

Pontifex non potest efficere ut contractus validèneatur sine consensu.

3.

Impedimenta matrimonium dirimentia sunt error, quidam consanguinitatis gradus, ligamen, impotentia ad copulam, & quorundam sententiâ conditio, & primus gradus affinitatis in linea relatione; constat Pontificem non posse dispensare in impedimento erroris: is enim matrimonium dicitur, quia tollit consensum respectu personæ, cum quâ videtur iniri contractus; atque Pontifex non potest facere, ut contractus validè ineatur sine consensu, cùm ad eius essentiam pertineat. propter quam rationem nec potest dispensare in impedimento conditionis seruili, sive ex iure naturæ matrimonium dirimat: ideo enī dicitur dirimere iure naturæ, quod tollat consensum.

Idem ostenditur de impedimento impotentiae. ideo impotentia iure naturæ matrimonium dirimit, quod nullus possit dominum corporis sui tradere ad id, cuius est incapax, cùm eo casu sit defectus materiae circa quam contractus matri-

monialis, qui defectus non potest tolli per dispensationem Pontificiam. 3. Pontifex non potest propriâ autoritate dispensare, ut qui habet unam uxorem, eam videtur, & remanente uxore legitimâ, aliam ducat.

Certum etiam est id non posse potestate à Christo acceptâ, cum Ecclesia nunquam permiserit alii cui simili habere plures uxores.

Confir. etiam plures ethnici possent converti si eis permitteretur retinere plures uxores, idque videretur facere ad fideli dilatationem: haec tamen nunquam Ecclesia id tolerauit, sed semper curauit, ut conuersi vel retentâ primâ, cum qua legitimè contraxerant, vel saltum unam quam libet, alias dimitterent, ergo signum est Ecclesiæ iudicare non esse sibi concessionem à Christo potestatem dispensandi in pluralitate uxorum.

Idem sit iudicium de gradibus iure naturæ matrimonium dirimentibus.

Confir. ij gradus dirimunt matrimonium propter naturalem reverentiam, quam sibi mutuò debent personæ in iis coniunctæ; Pontifex autem non potest facere, ut haec reverentia tollatur, neque potest tollere ius unius respectu alterius, in quo fundatur hoc impedimentum, ergo non potest facere sibi dispensatione, ut tale mattinum subsistat, nec nullum est vestigium concessionis Christi factæ Pontifici circa hoc impedimentum.

Quod dico de impedimento iuriis naturæ, dico etiam de impedimento iuriis divini positioni si quod sit, quia non appetet Pontifici datum potestatem dispensandi in tali impedimento.

D V B I V M II.

Quis possit dispensare in impedimentis dirimentibus humano iure introductis?

Ex diis initio precedentis questionis constat nullum præter summum Pontificem, vel Concilium generale posse hæc impedimenta constitueri: quoniam enim olim aliquain Conciliis particularibus introducta sunt, tamen nunquam vix obtinuerunt pro vniuersâ Ecclesiâ, antequam à Concilio generali, vel Pontifice confirmarentur, & totius Ecclesiæ consuetudine reciperentur: postmodum verò huiusmodi impedimenta instituere referuntur est summo Pontifici, vel Concilio generali, tanquam aliquid gravissimum ad totius Ecclesiæ regimen spectans, & proinde Episcopi ne quidem pro sua diœcesi, vel Provincialia Concilia pro sua prouinciâ hæc impedimenta possunt constituere. hoc prænotato

Episcopi ne quidem pro sua diœcesi, nec Concilia Provincialia pro sua prouinciâ hæc impedimenta possunt constituere. Resp. solum summum Pontificem posse ordinariâ potestate in his impedimentis dispensare, quod is possit dispensare, patet ex eo quod is possit dispensare in lege, qui eam tulit, quidque tollere & mutare potest, quod autem solus possit ordinariâ potestate, patet ex eo quod inferior sua autoritate non possit dispensare in lege superioris.

Vnde infertur Episcopum in sua diœcesi non posse ordinariâ dispensare in iis impedimentis, nec etiam id possit legatum Apostolicum intra terminos sua legationis, nisi speciali priuilegio sit, ei à Pontifice concessum: quia recepta est Doctorum sententia legatum Apostolicum ex vi

Coroll.

Legatū A
politicus
vi sui mu
neris non
plus potest
in dispensa
tionibus in
terminis sui
legationis, quā
Episcopi in
sua diœcesi.

6.
Obiectio
ex Trid.

Resp.

7.

Potest Epis
copis com
petere fa
culta dispensandi cō
suetudine, vel p
rescriptione.

8.
Quibus ca
libus potest
Episcopus ex
dispensare.

sui muneris, & seclusis particularibus concessio
nibus ipsi factis, non plus posse circa dispensatio
nes in terminis sua legationis, quā Episcopos in
sua diœcesi. vnde citra priuilegia non tantum non
potest dispensare generaliter, sed nec in aliquo
impedimento.

Dices Episcopos in sua diœcesi, & legatos in ter
minis sua legationis videri posse dispensare in im
pedimento consanguinitatis, & affinitatis iuxta
Trid. sess. 24. cap. 5. de reformatione matrimonij,
vbi Conciliū permittit certis conditionibus dis
pensationem in gradibus prohibitis, non explicans
à quo hæc dispensatio fieri possit, atque ita censem
tur concedere facultatem Episcopo, cūm alioquin
permisso nihil operetur.

Conferim. Concilium etiam generale non po
test summo Pontifici prescribere, quibus condi
tionibus possit dispensare, cūm ergo predicto cap
ite id fiat, apparet per illud dari Episcopis po
tentiam dispensandi.

Resp. neg. assumptum. Ad probationem Resp.
neg. Episcopis competere facultatem, de quā ibi
est sermo, quod patet ex ipsa Ecclesiæ præcepto: nul
lus enim ordinarii recurrat ad Episcopos pro im
petrandâ dispensatione in gradibus prohibitis. vnde
dico Concil. eo loco non permettere dispensatio
nem, sed tacitè rogare summum Pontificem, ve
ijs, quæ in predicto cap. ponuntur, sese velut con
formare, non facile dispensando, nis conditiones
ibi requiri inueniantur in potentibus dispensa
tionem. Ex quibus patet responsio ad confirmationem,
quod scilicet Concilium nullas imponat
conditiones Pontifici, tanquam superior; & ta
men illud caput aliquid operetur, quia operatur
per modum supplicationis ipsi summo Pontifici
factæ.

Si cui Episcopo ex consuetudine, vel præscri
ptione competat dispensare substante iustâ cau
sâ, licet, & validè faciat: puto tamen in paucis
omnino esse consuetudinem, nec facile debent
Episcopi dispensare citra virginem necessitatem,
nisi illis constet hanc potestatē consuetudine, vel
priuilegio sibi competere.

Dixi Episcopum non posse ordinarii dispensa
re in his impedimentis, quia in casu valde raro
multorum sententiâ potest dispensare certis con
ditionibus concurrentibus.

1. est, si impedimentum sit occultum, quod
non potest sine notabili infamia, aut periculo gra
uioris mali propalari, verbi gratia si proueniat ex
eo quod vir matrem, vel sororem alius forni
cari cognovit, ex quo factus est illi affinis.

2. Si matrimonium in facie Ecclesiæ sit con
tractum, ita ut ab Ecclesiâ præsumatur validum.

3. Si separatio sit futura difficultis, vt quia vel
vnica pars nouit impedimentum, quod vel non
poterit probare in iudicio, vel saltē propter gra
uie periculum propriæ, vel aliena famæ non tene
tur extra confessionem reuelare, vel etiamsi vtra
que pars illud nouerit, non potest tamen pro
bare.

4. Si sit difficultis recursus ad Pontificem, vt si
Ioannes acceperit Annam in vxorem in facie Ec
clesiæ cum impedimento dirimente occulto,
quod non facile possit in aliorum notitiam ven
ire, politique difficulter matrimonium dissolui, ed
quod vel ille vnu sciat in impedimentum, quod pro
bare non poterit in iudicio, vel saltē non tene
tur extra confessionem propalare, & difficulter
possit diri Pontifex, verbi gratia ob paupertatem,

vel aliam causam. Episcopos potest dispensare, vi
partes validè contrahant, si saltē quedam alia
conditiones adsint, de quibus paulo pōst ita te
nent Sylvest. verbo dispensatio, quæst. 9. §. 15. Fu
num, codem verbo num. 20. Nauart. cap. 22. §. 15. Fu
num. 85. Henriquez lib. 12. cap. 3. num. 2. addens
vñ multorum Episcoporum confirmat, Sanchez
lib. 2. disp. 40. num. 3. Vasquez tomo 2. in 1. a.
disp. 17. 8. cap. 2. in fine, & alij.

Probatur, Episcopis ex causâ grauissimâ possunt
dispensare in lege Pontificiâ quando non est faci
lis recursus ad Pontificem, vt in variis materiis do
cent plures authores; quidni ergo poterunt in cir
cumstantiis relatis dispensare in impedimentoo di
rimente?

2. dispensatio in impedimentis dirimentibus
matrimonio non debet ita strictè referari Pon
tifici, vt inferiores circa illam nihil possint, etiam
quo casu sit ad salutē animæ cum summe necesse
ria, & ad impediendum scandalum, cūm in tali
circumstantiis sit magis ex bono publico Episcop
um posse dispensare, quām non posse, ergo di
cendum est posse ex tacitâ Pontificis licentia, qui
non videtur velle generari graui scandalum, vel
animas illaqueare perpetuâ fornicatione, vel in
curri notabilem infamiam; sequeretur autem ali
quod illorum, si Episcopus non posset in eo casu
dispensare: nam vel oritur graui populi per
turbatio, si matrimonio communis opinione val
idum nullâ allatâ causâ dissoluetur, vel par
tes non valentes probare impedimentum cog
noscunt, vel interdum in impedimentoo incontinentie
periculo, vel interdum in impedimentoo non posset
declarari absque infamia eius, cuius culpâ con
tractum est.

Ad augendam dispensationis causam accede
re potest, quod proles ex matrimonio suscep
tis, & quidem interdum magno numero, qui
bus non ita poterit prouideri matrimonio solu
to. potest etiam accedere graue periculum vita,
& discordiarum inter amplas familias, vt si iu
uenis valde illultris carnaliter cognovit filium ali
cuius Ducis, vel Comitis, & postmodum, crimi
ne remanente occulto, in vxorem acceperit so
rorem eius quam cognovit, nō taliter loquendo,
non potest dissolui matrimonio, si is in aper
tum vitæ discrimen coniiciatur.

Si enim crimen patefaciat, certò illi immi
net periculum; si non patefaciat, nunquam pa
rentes vxoris patientur matrimonio, si dissolui cau
sâ nullo modo cognita, potiusque virum è medio
tollent, quam patientur filie tam graueni iniuriam
irrogari.

Aduerte, quando dicitur, si si difficultis ad Pon
tificem recursus, videri omnino intelligendum feruā
famâ, vel similibus: quamus enim aliquis facilè
posset Pontificem adire, si tamen non posset ca
sum propondere sine notabili infamia, vel periculo
grauioris damni, Episcopus poterit dispensare, nec
censebitur facilis ad Pontificem recursus: quem
admodum enim aliquis non tenetur crimen sum
occultum, quod alioquin sufficiens posset in in
dicio probare, in codem detegere cum sua, alter
iusve infamia, vel cum graui aliquo damno, ita
nec cum simili periculo tenetur Pontificem adire,
quam ob causam raro tenebatur aliquis in Curiâ
Romana dispensationem per alios procurare, si
impedimentum oriatur ex peccato occulto, & cri
men ex placari nequeat, nisi etiam persona inno
tescat follicitator.

Peter

Quæst. 7. *De dispensatione in impedimentis matrimonij.* Dub. 2. & 3. 1025

11.
Petitio 1.
Henrig.
affirm.

Resp.neg.

12.

Petitio 2.
Henrig. negat.

Sanct. affir.

Confir. ex
Trid.

Resp. affir.

13.

Bona fides
hic potest
confidere
cum igno-
rantiæ cras-
sæ impedi-
mentum.

14.

Obiectio.

Resp.

15.

Coroll.

Petes 1. an Episcopus possit dispensare, si sit facilis recursus ad legatum Apostolicum? Henriquez cap. citato num. 1. & potissimum in commentario littera H. affirmat.

Sed omnino videtur non posse, si Legatus hac in parte priuilegium aliquod habeat à Pontifice: cùm enim Episcopus nihil possit in similibus impedimentis potestate ordinariæ, sed solum ex tacitâ Pontificis concessione propter vrgentem necessitatem, cui non potest aliter commodi occurri, non potest dici sublatâ hac necessitate, respe-ctu Episcopi Pontificem tacitâ facultatem concedere; haec autem auferitur, si adit alius, qui ex eiusdem Pontificis particulari concessione possit dispensare.

Petes 2. an requiratur, vt matrimonium saltem bonâ fide vnius sit contractum? negat Henriquez cap. citato num 2. littera O. cò quòd authores huius conditionis inentionem non faciant.

Affirmat Sanchez cum multis à se citatis disp. citatâ num. 4. quia malâ fide contrahens indignus est, cui fauor huiusmodi præstetur, ergo non potest præsumi tacite concessio Pontificis, vt Episcopus in eo casu dispensare.

Confirmari potest ex Trident. sess. 24. cap. 5. de reformatione matrimonij, vbi dicitur: si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumperit, separetur, & spe dispensationis con- quenda caret.

Hæc sententia videtur verior, communiter loquendo: sententia tamen Henriquez videtur probabilis in casu aliquo valde raro: nam quando valde magni referret ad bonum publicum conseruandum, vel ad impedientias discordias inter illustres familias matrimonium aliquod non solui, Episcopus posset dispensare in impedimento e- tiam cum iis, qui malâ fide cum illo contraherent.

Confir. ex eo quòd Sanchez disp. citatâ, num. 7. doceat Episcopum posse ex vrgentissimâ causâ dispensare etiam ante matrimonium Contrac- tūm.

Quāmuis ergo in nostro casu coniuges sint indigni dispensatione: quia tamen bonum communne id postulat, Pontifex videtur tacitè consentire, vt Episcopus possit dispensare.

Aduerte non videri malam fidem in ordine ad hunc effectum consequendum, si coniuges labo- rent ignorantiæ crasæ impedimenti: quia contra- hentes curiose tali ignorantia non possunt dici præsumere scienter matrimonium contrahere in gradibus prohibitis, atque adeo ex eo capite non possunt dici indigni benignitate Ecclesiæ.

Obiectio. Obiectio.

Resp. ita esse: inde tamen posse colligi Pontificem in aliis non conferi tacitè consentire in dis- pensationem factam ab inferiore, quando coniuges malâ fide contraxerunt spe futuræ dispensa- tionis.

Ex dictis ergo colligitur, vt Episcopus in impe- dimento dirimente posset dispensare, requiri vt matrimonium bonâ fide saltem vnius sit in facie Ecclesia contractum præmissis denuntiationibus (nisi super eis impetratur dispensatio ab Ordinario) & impedimentum sit occultum, sitque difficultis separatio, & Pontifex, vel alius specia- lem habens facultatem non possit commodi adi- ri, in quo eventu Episcopus dispensare potest

non tantum, quando vnicum est impedimentum, sed etiam plura concurrent propter rationes al- latas.

Quibus verò casibus potest Episcopus dispen- sare, non idè potest dispensare eius Vicarius Generalis, nisi specialiter ab Episcopo id ei com- mittatur, vt censem varij, quia tacita Ponti- fices concessio non videtur ad hoc extendi: po- test tamen Episcopus id alicui specialiter com- mittere.

His omnibus adde Sanchez num. 7. citato ex- stimare Episcopum posse ex causâ maximè vrgen- te dispensare in impedimento dirimente, etiam ante contractum matrimonij, si omnibus ten- tatis dispensatio iudicetur necessaria ad vitandam grauam infamiam, vel graue scâdalu[m], quia summa necessitas, cui aliter occurri non potest, eam facultatem tribuit Episcopo ex tacitâ summi Pon- tificis licentia.

D V B I V M III.

An summus Pontifex debeat habere ra- tionalem aliquam causam, vt dispen- set in impedimentis humano iure ma- trimonij dirimentibus?

Tacita Pô-
tificis con-
cessio pro
Episcopis
non vide-
tur extendi
ad eorum
vicarios ge-
nerales.

16.

Sententia
variorum
Iuristarum.

17.

Communis
sententia.

Eadem ad-
huc Auct.

Coroll.

Controver-
sia.

Palud.
Sylvest.

Communis
sententia.
nenda.
Sanchez.

18.

Probatur quod peccet, si cum aliquo sine causa dispenset, quia tollit vinculum legis in eo, in quo expedite remanere.

Confir. sine causa inducit inæqualitatem inter partes eommunitatis, ergo peccat.

Controuertunt vero authores de grauitate peccati. Aliqui centent, seposito scandalo vel notabili aliorum damno, solum esse veniale, tenet Nau. in summâ, cap. 12. num. 57. citari etiam potest Azor 1. parte moralium lib. 5. cap. 15. quæst. 3. Sanchez disp. citatâ, num. 7.

Alij vero centent ex suo genere esse mortale. tenet Vasquez disp. citatâ, cap. 2. in fine, Suarez lib. 6. de legibus cap. 18. num. 9. & sequentibus. Val. tomo. 2. disp. 7. quæst. 5. puncto 9. in fine, Fumus verbo dispensatio num. 13. inclinat Caier. in summâ verbo dispensatio in initio.

Quæ sententia, per se loquendo, videtur probabilior, eo quod legislator eo casu peccet contra iustitiam legalem, & aliquo modo contra distributiuam. vnde spectatâ grauitate legis, per se loquendo, & seposito scandalo, & præiudicio tertij, potest mortaliter peccare.

Probatur etiam ex eo quod legislator videatur mortaliter peccare, si legem iustum à se latam, & vsu receptam pro arbitrio tollat.

Hinc sequitur Pontificem peccare mortaliter si absque illâ causa dispenset in impedimentis matrimonij dirimentibus, eo quod leges statuentes huiusmodi impedimenta censeantur valde graues, & de re valde graui. Si tamen re examinata causa iudicetur legitima, non peccat dispensando, etiam si forte à parte rei non esset talis: cùm enim ipsam rei veritatem, vt in se est, raro possimus attingere, vel etiam proportionem cause ad dispensandum, vt dispensans excusatetur à peccato sufficit, quod premisso examine iuxta rei grauitatem, & exigentiam bonâ fide causa iudicetur legitima: immo etiam si non iudicetur planè legitima Pontifex facilè potest à mortali excusari, quia aliqualis causa potest saltem efficeri, vt non censeatur valde dissentaneæ rectæ rationi in ea dispensatione se gerere.

Aduerte contrariam sententiam afferentem legislatorem sine causa in sua lege dispensantem solum peccare venialiter, esse probabilem, & in praxi securam, iuxta quam etiam dicendum, cum qui sciens nullam causam subsistere inducit Pontificem ad dispensandum in impedimentis dirimentibus, solum peccare venialiter, si seponatur scandalum, ratio est, quod solum inducat ad peccatum veniale, eiisque cooperetur.

Quod si petens dispensationem, bonâ fide putet subesse iustum causam, non peccat, immo non peccat etiam si putet causam non esse sufficientem, si simplicitate rationes suas proponat, relinquens examen, & iudicium de sufficientia cause ipsi dispensanti, cùm enim non sit priuatorum nosse, quænam cause sufficient ad dispensationem, quæ vero non, possunt eâ in re superiorum iudicio sese submittere.

Vnde si Pontifex dispenset, petens erit tutus in conscientia, nec peccabit vtendo dispensationem, quamvis perseueret iudicium speculatum de cause insufficientia: quia contra illud potest operari ex iudicio practico, quod suas rationes, & motiva bonâ fide repræsentauerit Pontifici, qui hæc iudicauerit ad dispensandum sufficientia.

Cum inter authores conueniat inducentem

Pontificem ad dispensandum sine causa, peccare saltem venialiter, quod peccatum etiam contrahit acceptans talem dispensationem,

Quæritur, num peccet, qui cæ vivit: varijs centent non peccare. Nauart. Sylu. Azor. Sua. rez. lib. 6. citato cap. 19. numero 14. & alij, eo quod per validam dispensationem exemptus sit, lege.

Verum probabilius est, quod centent, vt tenet tali dispensatione peccare: quia est à ratione alienum, vt pars non conformet se toti in iis, in quibus eadem ratio invenitur in illa parte cum reliquis, ex quo patet solutio rationis in contrarium allatæ. quamvis enim in tali non remaneat vis legis, remanet tamen obligatio legis naturæ, quæ pars tenetur sese alis partibus conformare in iis, in quibus eadem ratio invenitur. talis tamen, per se loquendo, non peccabit mortaliter: non enim ex vi legis, cùm per validam dispensationem lex definit eum obligare, non etiam propter rationem à nobis allatam, cùm ea dissontia à reliquis partibus, seposita legis obligatio, non videatur arguere plusquam veniale peccatum.

Immò licet inducendo ad dispensandum sine causa, peccasset mortaliter iuxta sententiam, quam existimamus probabilem, vel ex alio capite extrinseco, vt propter scandalum, vtendo tamen dispensatione iam acceptata personæ non peccat plusquam venialiter, quia, vt dictum est, exemptus est à lege, cuius vim, & obligationem non potest suâ priuata autoritate in se inducere, sed ea obligatio debet prouenire à legislatore: non peccat etiam mortaliter ex eo quod non se conformet aliis partibus, vt iam diximus, neque grauiter peccat, eo quod non procuret huiusmodi dispensationem sine causa datum reuocari, quia ad id nullâ lege obligatur, cùm non incumbat ei procurare, vt reuocetur dispensatio minus benda data.

Ex quibus deducitur quod si sine peccari grauit, siue non, petens dispensationem absque illâ causa: eâ tamen impetratâ, per se loquendo, non peccat plusquam venialiter matrimonium contrahendo; eo autem legitimè contracto, non peccat actus coniugales exercendo.

Vt aliquo modo possit cognosci, quæ causa sufficiat, & videatur iusta ad dispensandum in impedimentis dirimentibus,

Notandum quod impedimentum maius est, vel quod plura concurrunt, eo causam debere esse præstantiorem. vnde maior causa exigitur, vt dispesetur in secundo gradu consanguinitatis, quam in tertio, & in eodem gradu affinitatis, vel tertio consanguinitatis, similiter maior causa requiritur, quando impedimento consanguinitatis aliud est adiumentum. vnde Trid. sess. 24. cap. 5. de reformatio- ne matrimonij hortatur Pontificem, vt in secundo gradu non dispesetur nisi inter principes, & ob publicam causam, quo loco per principes Henriquez lib. 12. cap. 3. num. 6. in commentario literâ X. intelligit principales personas, & num. 9. intelligit opulentos: sed omnino verius intelligi magnos dominos titulares, quales communis eâ voce solent designari, quorum coniunctiones cum consanguineis publicam pacem solent firmare.

In genere loquendo cause ad dispensandum legitimæ censentur extinctio magna litis, pars consanguineorum, quæ aliter, quam initio matrimoni

Quæst. Negat. Nauart. Sylu. Azor. Sua.

Sylu. Azor. Sua.

Par tem- tur se co- formans a illi, plus- bus in in quibus eadem non inveniuntur.

Coroll.

15.

Coroll.

16.

Vnde co- gnosco- hi cau- aliquam su- dispensatio-

Trident.

Horat.

Per prin- cipes Trid. quinam in collegiis.

27.

Cause ad dispe- sandum sufficiens referentes.

monio

monio non conciliabitur, evitatio scandali, quod alioquin merito timetur inter cognatos propter periculosa, & suspecta aliorum conuerfationem, vel quod nisi mulier matrimonium cum certo ineat, famæ iacturam sit passura, que causa cum valde rationabiles iudicentur, ut dispensetur quando matrimonium nondum fuit contractum, longe potiori iure censendæ sunt sufficietes, ut dispensetur, quando matrimonium bonâ fide contractum est cum impedimento dirimenter, ed quod in tali circumstantia faciliter debeat dispensari, quia communiter maiora damna merito possunt timeri, si haec matrimonia dissoluantur, quam si non inveniuntur que nunquam sunt contracta & presumpta legitima.

28. Sufficiens etiam causa censetur, si femina propter defecum doris non possit faciliter inuenire sibi æqualem, & quidem in loco domiciliij, quod colligi potest ex declaratione Cardinalium circa caput 5. Concil. Trid. citatum, quia nimis molestum esset femina, si cogeretur rubore extra locum proprium, & à parentibus, & consanguineis separari, quod rursum moraliter est intelligentum, ita ut non deficiat subesse haec causa, licet omnino pauci sint in eodem loco, quibus sine ampliori dote possit coniungi: cum non deceat libertatem matrimonij ita restringi.

Est etiam causa sufficiens dispensandi splendor generis & amplitudo, unde oriatur, quod alius in suis partibus non possit faciliter sibi æqualem inuenire. Item si matrimonium inter aliquos sit necessarium ad conseruandam illucem familiam in eodem sanguine.

Sufficiens etiam causa censeri debet excellentia merita eius, qui petit dispensationem, valde enim facit ad bonum Ecclesie augendum, si persona de republica, vel Ecclesiæ bene merita huiusmodi beneficia conferantur: inde enim fit, ut vel illa, vel similes magis excitentur ad præclarè pro Ecclesiæ se gerendum. quæ ratione potest censeri abunde sufficiens causa, quod Rex, vel magnus princeps etiam pro alio huiusmodi petat dispensationem, ex quibus patet, quod faciliter possit dispensari cum magnis, quam cum hominibus communibus, ex quorum coniunctione commune bonum non potest promoueri.

Notandum quod licet Pontifex validè possit sine causa rationabili dispensare, immò sine omnibus non censetur tamen velle dispensare, nisi aliqua subsit, unde

Coroll.

Subreputatio imperatio dispensationis quæ dicatur.

Causa impulsu salso narrata non irritat dispensationem.

D V B I V M IV.

Vtrum inferior, cui ex concessione Pontificis competit potestas dispensandi in impedimentis matrimonij dirimenteribus, validè dispensari sine causa?

CONCORS est Doctorum sententia non dispensare validè, nisi saltem bonâ fide causa putetur sufficiens, unde si Nunius Apostolicus habens potestatem dispensandi in tertio, vel quarto consanguinitatis, vel affinitatis gradu, dispenset cum aliquo sine causa, irrita est dispensatio, & is, cum quo ita est dispensatum, sciens nullam causam subfuisse, non est tutus in conscientia vendo tali dispensatione, & si virtute illius ineat matrimonium, inutiliter contrahit.

Probatur, superior concedens facultatem dispensandi non censetur aliter concedere, quam si causa subsistat, nec potest presumi aliter concessa potestas.

Conse. superior non potest presumi ita tribuere potestatem dispensandi, ut ipsemet peccet, nisi constet de contrario; atqui peccaret Pontifex, si concederet potestatem dispensandi etiam sine causa, cum ipsemet non possit licet absque causa dispensare.

Dixi, nisi saltem bonâ fide causa putetur sufficiens quia si premillio examine causa bona fide putetur sufficiens, subsistet dispensatio: id enim videtur necessarium ad tollendos scrupulos, nam si tali causa non videret, illaquearentur animæ, & timorata conscientia perpetuo scrupulis angerentur. unde qui bona fide petiit dispensationem, sincerè suas rationes proponens, si eam impetrat, potest tuto matrimonium contrahere, cum possit, & debeat supponere (nisi constet illi de contrario) quod dispensans etiam delegatus iudicauerit causas esse sufficietes ad dispensandum.

Porrò, ut valeat dispensatio, causa non solum debet in quibusdam inueniri, sed etiam in personis, cum quibus dispensatur.

Ex quo potest oriiri difficultas de dispensationibus quæ passim petuntur ex Belgio ex hac causa,

quod sit periculum, ne Catholici errore contrahant matrimonia cum haereticis occultis, & inferiores, quibus committitur dispensatio, passim ex

hac causa dispensare sine magno examine, cum tamen vere, & moraliter rem considerando illud periculum non subsit in iis partibus Belgicis, quæ idiomatic Gallico videntur: si enim in illis partibus quidam sint haereticij sunt omnino pauci, & facilè cognosci possunt: neque iure dici potest difficultas inueniri partes Catholicae, cum quantum est ex professione exteriori religionis Catholicae, non possit prudenter dubitari de quā plurimis, v.g. Duaci vbi passim frequens est exercitium religionis Catholicae & magna populi deuotio, non potest dici subesse difficultatem inueniendi compatrios Catholicos, & esse periculum (scilicet morale quod prudenti iudicio formari possit ex signis, & alijs, ex quibus hoc iudicium formari debet) contrahendi cum haeretico occulto, & proinde difficulter credi potest hanc causam esse sufficiemt ad dispensandum cum aliquo Duacensi, idem est iudicium de Cameraco, Atrebato, Insulis &c.

31.

prob.

Causa debet inveniri in iis, quibus dispensatur.

32.

Difficultas.

Resolutio
Auct.

33. Obiectio.

Dices verè inueniri hæreticos, vt constat ex ijs, qui in iudicio interdum condemnantur ab officiis.

Resp.

Resp. non obstat, quia vt dixi, sunt omnino pauci, & facile cognosci possunt: è contra alij, de quibus iure non potest oriiri suspicio vel iustus timor, sunt innumeri omnis conditionis.

Replica.

Dices, inferioribus solùm committitur executio.

Resp.

Resp. neg, quia censentur aliquo modo compiere, & consummare dispensationem.

Confir. Pontifex mandans inferioribus huiusmodi dispensationes: vult, vt examinet rei veritatem, quam ille, ut potest remotor, cognoscere non potest, & si preces veritate nitantur, dispensent? immò onerat conscientiam eorum, quibus committitur dispensatio, que omnia arguunt inferioribus non committi nudam executionem sine illo examine, arguunt etiam non esse intentionem Pontificis, vt dispensatio fiat, nisi hæc causa inueniatur respectu eorum, cum quibus dispensatur, alioquin ridiculè tanto verborum pondere vteretur.

34. Replica al-

tera.

Dices praxim obtinuisse contrarium.

Resp.

Resp. id factum initio, quod fortè tempore tumultuum Belgicorum ea ratio in pluribus partibus etiam Gallicanis bonâ fide putaretur locum haberet, tamen dici nequit in ijs partibus subesse morale illud periculum, & proinde, cum non possit presumi Pontificem peccare committendo huiusmodi dispensationem, sed debet censeri committere ab illo suo peccato, & iuxta regulas, que postulant causam, vt inferior censetur validè dispensare, ex praxi fidei parum solidum sumi fundamentum, præsternit cum Pontifex clausulas à nobis relatas in litteris apponat.

Hæc dicta sint rem examinando iuxta regulas Theologicas, & receptas Doctorum sententias, iudicium alij relinquentio.

Dubitatur, an quando dispensatio committitur inferiori, sufficiat causam subfuisse, cum res proponeretur Roma, vel Nuntio, vel cum litteræ ex parte eorum conficerentur? an vero insuper requiratur, vt causa persistat, dum dispensat is, cui committitur negotium? v. g. aliqua pœnit dispensationem, vt possit contrahere cum cognato in quarto gradu, eò quod propter defectum dotis non possit facile sibi e qualibet inuenire, petitur, nam dispensatio sit valitura, si antequam dispensauerit is, cui committitur, sufficientem dotem comparauerit?

Resp. videtur verius non valere, vt docet Sanchez lib. 8. disp. 30. num. 12. quia antequam inferior re ipsa dispensauerit, dispensatio nondum est perfecta, censeturque adhuc in fieri, atque cessante causa antequam perfecta sit dispensatio, cessat dispensatio, vt ex communi Doctorum tradit Sanchez supra.

Dubitari vero potest, an sufficiat causam subfuisse, cum dispensatur, an vero etiam requiratur, vt perseveret, dum initur matrimonium? Sanchez supra num. 14. censet requiri, vt perduret utroque tempore, sed non est improbabile sufficiat si subfuerit tempore dispensationis, quod etiam censet probabile Sanchez supra in fine num. 13. quia per hanc dispensationem homo legitime eximitur a lege, ergo potest validè matrimonium inire, quamvis censet causa, propter quam dispensatio est impetrata.

35. Dubium.

alij.

36. Dubium.

alij.

Affirmati-
uè quidam
resoluunt.

Negant
Tolet.
Henrig.
Sa.
Sanchez.

Solutio
ux ar-
gumentum
affirmatiue.

Coroll.

41.

Negativa
terior vi-
detur.

Stylus Cu-
tis contra-
ratus est pro-
foto, exter-
no.

42.

Petitio x.

Resp. ex
Trid.

quiorem explicare, dicendo eos esse coniungentes in secundo & tertio gradu; ita censent aliqui, docentes dispensationem futuram inualidam, si solum explicetur gradus remotior, quod etiam decernitur in quadam motu proprio Pij 4. qui refertur in lib. 4. septimi decretalium de consanguinitate, & affinitate cap. 1.

Verum id non requiri tenent Toletus lib. 7. nu. 5. in fine, Henriquez lib. 12. cap. nu. 3. 6. Sa de impedimento matrimonium dirimentibus nu. 4. Sanchez disp. 24. citata num. 25. ratio est, quod iuxta cap. vlt. de consanguinitate iij sint absolute dicendi consanguinei in tertio gradu, & non impedianter inter se contrahere, nisi in quantum in tertio gradu coniuncti.

Confir. si ita se haberent ut unus à communis sit pite duobus gradibus distaret, alter quinque, nullum inter eos esset impedimentum matrimonium dirimens, vt patet ex praedicto cap. vlt. quia videlicet censerentur distare in quinto gradu.

Ad motum Pij 4. Resp. eum esse reuocatum per similem motum Pij 5. vt refert Sanchez suprà.

Vnde sequitur quod quando aliqui conceduntur, ut dispensent in tertio gradu, virtute conceduntur ut dispensent in eo gradu etiam coniuncto cum propinquio ex altera parte, ut Toletus suprà.

D V B I V M VI.

*Vtrum ad valorem dispensationis in im-
pedimento consanguinitatis, vel affini-
tatis, neesse sit mentionem facere copu-
la, si ea inter consanguineos, vel affines
intercesserit?*

41. Ita censent aliqui, si copula præcesserit compleat dispensationem. Alij verò negant.

Quod videtur verius, quia talis incestus non est impedimentum etiam impediens, ut diximus vlt. superioris quæstionis.

Stylus Curia, qui videtur contrarius, fortè id tantum requirit pro foro externo, & proinde in foro conscientia valet dispensatio, etiam si taceatur incestus.

Quod etiam dicendum, quamus Pontifex in dispensatione ponat: *num modo copula non intercesserit quia, ut sa verbo, dispensatio, num. 10. dici potest id intelligi, modo in foro externo non constet de copula.* Idem dicendum de quadam declaratione Cardinalium circa caput 5. de reformatione matrimonij fest. 24. Concil. Trid. quod scilicet intelligatur de foro exteriori, in quo dispensatio dicta potest nulla, quando consanguinei, vel affines, qui se carnaliter cognoverunt, non meminerunt copulae.

Petitio 1. an facienda sit metio matrimonij scienter initi inter consanguineos ante dispensationem?

Resp. nono iure Trid. cap. 5. citato requiri, vbi dicitur: *si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere presumperit, separetur & spe dispensationis consequende careat, idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare auctor fuerit.* Idemque decernitur de eo, qui solemnitates requiras in contrahendo matrimonio neglexit, quantumuis in gradu prohibito ignoranter contraherit. Quia ergo ex iuriis dispensatione tribus illis casibus carere debeat

spe dispensationis obtinendæ, qui matrimonium inualidè contraxit intra gradus prohibitos, idcirco in petitione dispensationis hæc sunt exponenda, alioquin dispensatio erit nulla.

Ex quibus pater similiter explicandum, utrum matrimonium sit contractum vel consummatum spe dispensationis obtinendæ, quia Concilium siue dubio similem spem à fortiori vult punire.

Ex quo patet id, quod ante Trid. dispensationem reddebat faciliorem, eam impediens post Trid. scilicet inire matrimonium spe dispensationis, & consummare.

Adverte si matrimonium saltem ex parte vnius bonæ fide sit contractum, & solemnitates Ecclesiæ Trid. fint adhibitæ, non necessariò explicandum matrimonium præcessisse, quia eo casu matrimonium præcedens non nocet dispensationi. dummodo post notitiam impedimenti carnalis copula non intercesserit: immò probabili quorundam sententiæ non est necesse explicare matrimonium præcessisse, si id fuerit clandestinè initum contra formam Trid. quia cap. 5. citatum videtur agere de matrimonio secundum formam Ecclesiæ contracto.

Petitio 2. an dispositio cap. 5. citati habeat locum in impedimentoo publica honestatis?

Resp. non habere, eo quod sub gradibus prohibiti solùm intelligentur gradus consanguinitatis, & affinitatis, ut etiam indicat declaratio Cardinalem.

D V B I V M VII.

*Vtrum ad valorem dispensationis ma-
trimonij necessarium sit ut litteræ
sint confectæ?*

42. Constat, quod quando dispensatio com-
mittitur inferioribus, sive à summo Pontifi-
ce, sive à Penitentiariâ Româna, sive à Nuntio A-
postolico, eum, cum quo dispensatur, non posse
matrimonium inire, antequam inferior, cui com-
mittitur negotium, reipsa dispensatur: quia ante-
quam hic suo munere fungatur, dispensatio non
est perfecta.

Quæstio verò præsens intelligitur, si dispensatur Romæ, ita ut nullius intermedij opera requiriatur, an dispensatio perfecta sit, antequam scriptura conficiatur.

Resp. & 43. Dico 1. in foro externo non suffragati, litteris expeditis, ita decernitur regula 56. Cancellaria apud Rebussum.

Dico 2. in foro tamen conscientia valet dispen-
satio, etiam si nondum scripta sit, statim scilicet, ac
simplici verbo concessa est.

Deducitur ex sententiæ plurimorum Docto-
rum, qui docent ad valorem gratiæ in foro con-
scientia non requiri scripturam, quia ea neque re-
quiritur ex naturâ rei ad donationem, & fauorem
principis, neque conuinxitur requiri ex iuriis dispo-
sitione.

Hinc sequitur 1. quod si summus Pontifex moriatur, antequam expediantur litteræ dispensationis, is, cum quo dispensatum est, possit in foro con-
scientia illâ vti.

Sequitur 2. quod similiter ut possit dispensatione, & matrimonium contrahere is, cui à fide di-
gno est significatum Pontificem dispensasse, etiam
si litteræ nondum missæ, vel etiam expeditæ fue-
rint;

43.

44.

45.

46.

Conclus. 1.

47.

Conclus. 2.

48.

Corollaria.

rint, ut si quis bonâ fide inito matrimonio in gradu prohibito occulto obtineat dispensationem super impedimentum, & vt matrimonium reualidetur, potest illud in conscientia reualidare, quamvis litteræ nondum sint concessæ.

49.

Obiectio.

Dices videri obstatæ regulam Cancellariae Gregorij 13. quam refert Sanchez lib. 8. disp. 29. in qua dicitur: nulla talis dispensatio cuiquam in iudicio, vel extra suffragatur antequam super eam littera Apostolicae sint concessæ.

Resp.

Reg. neg. assumptum, quia Pontifex noluit recepta Doctorum sententia aduersari, sed solùm voluit, quod in foro extero, sive in iudicio, sive extra illud, nulla dispensatio suffragetur ante expeditionem litterarum, non verò agit de foro conscientia.

Simili modo intelligitur, quod tradit Trid. sess. 22. cap. 5. de reformatione dicens: ex verò (scilicet dispensatione) quæ gratiæ concedentur, suum non sorianum effectum nisi prius ab ipsiusdem (scilicet Ordinariis) tanquam delegatis Apostolicis summarie tantum & extra diuinaliter cognoscatur expressæ preces subventionis vel obceptionis virtio non subiacere, intelligitur, inquam, de dispensationibus, quæ etiam pro foro externo conceduntur: nam alioquin satis constat ex praxi concessas pro foro conscientia non fraudari suo fine, & effectu, quamvis non presententur Ordinariis.

50.

Obiectio.

Dices, ex his videtur sequi facta dispensatione verbo à Pontifice, vel alio legitimam habente potestatem, posse aliquem validè matrimonium contrahere, etiam antequam certus sit de dispensatione: quia iuxta dicta dispensatio est perfecta, cum primùm verbo sit, ergo per illud verbum aliquis est legitimè dispensatus, etiam antequam cognoscatur, ergo actus est validus etiam antequam cognoscatur dispensatio. Secunda consequentia probatur, valor actus solùm pendet à legitimâ dispensatione; hæc autem non pendet à cognitione.

Dicit fortè aliquis, requiri acceptationem, & proinde notitiam.

Sed contra facit 1. quod hæc acceptatio non videatur requiri ex natura rei: quamvis enim aliquis contendet ad valorem legis ex rei natura requiri populi acceptationem: non tamen id videtur dicendum, ut quis à legi eximatur, sed sufficit voluntas legislatoris eximentis, & relaxantis legem respectu aliquius in particulari. patet in excommunicatione latè pro furto, à quæ legislator potest aliquem infirmum eximere. 2. etiam si huiusmodi acceptatio, & consensus requereretur: posset tamen sufficienter censeris moraliter adesse, quando quis per se, vel per alium petiit dispensationem: nam saltem eo casu abunde censetur interpretatiæ consentire, & acceptare fauorem sibi concessum, nisi dissentiat.

Resp.

Reg. ex his videri patere, speciatâ rei natura non repugnare priuilegiū datum etiam ad aliquid contra legem validè operandum vim suam habere, antequam innoscatur ei, cui conceditur, ita ut si quantumvis incertus de priuilegio sibi dato, vel dispensatione secum factâ operetur, actus sit futurus validus: de facto tamen id non videri asserendum, sed ad valorem dispensationis ad aliquid operandum de facto requiri, ut is, cum quo dispensatur, vel cui confertur priuilegium, habeat illius notitiam, ita ut si operetur antequam illi innoscatur dispensatio, actus sit futurus irriter, quia ex nullis priuilegijs concessis ad aliquid operandum potest colligi, quod concedens velit illud operari, ante-

quam perueniat ad notitiam eius, cui confertur. 2. id est magis congruum, & conforme rationi: nam ex contrario possit in plurisque induci periculum animæ. pro quo.

Notandum actum contra legem irritantem, quæ simul est prohibens, exercitum, non solùm esse irritum, sed etiam peccare eum, qui contra huiusmodi legem operatur, quod posterior non tollitur in eo, qui operatur sine notitia dispensationis sibi factæ. vt ergo obvietur innumeris peccatis, est magis decens & rationi conforme, vt legislator non intendat dispensationem vim suam habere, antequam perueniat ad notitiam eius, cum quo dispensatur ad validè operandum.

Confit. dispensans non solùm intendit tollere vim legis, quæ est irritans, sed etiam, quæ est prohibens, & intendit vt is, cum quo dispensatur, possit facilius simul, & validè operari, igitur conformiter rationi, vt non intendat dispensationem prius vim suam obtinere, quam alius possit licet ex ea operari, & per consequens non prius, quam habeat notitiam dispensationis.

Vnde ad argumentum principale Resp. neg. assumptum, ad cuius probationem dico dispensationem verbo factam non censeris perfectam, & compleatam antequam venerit in notitiam illius, cum quo est dispensatum, ita ut requirat illam notitiam, tanquam conditionem sine qua non, propter rationes allatas. Suppono enim contrahentem matrimonium, antequam dispensationis habeat notitiam, sibi persuadendo fecum esse dispensatum, grauiter peccatum, ut quia ut minimū fere exponeat periculum contractus matrimonialis inuidi, ex quo vltreius dico inuiditè contrahere, etiam si foris Romæ facta sit dispensatio: quia non videtur esse mens Pontificis, vt dispensatio vim suam habeat, & effectum fortius possit, nisi quo cœli, per se loquendo, aliquis turba conscientia valeat contrahere, quod fieri non potest ante habitam dispensationis notitiam. & ita tenent Vasquez 1.2. tomo 1. disp. 156. cap. 4. §. ceterum, Suarez lib. 8. de legibus cap. 25. num. 25.

Q V A E S T I O I X.

De sponsalibus.

 V I A sponsalia communius solent precedere matrimoniale contractum, tanquam dispositio quædam ad illum, mea rito contractui matrimoniali quæstio de sponsalibus annexitur.

Notandum verò sponsalia tribus modis sumi. 1. pro donis, quæ à sposo conferti solent sponsa, quæ ratione 1. Regum cap. 18. dicitur: non habet REX tur. Sponsalia necesse, nisi tantum centum præ aptius libellis. 2. pro contractu matrimonii, antequam accedit consummatio, vel benedictio, à quæ acceptio coniuges solent interdum vocari sponsi, sic Iosephus viri cari sponsus B. Virginis, & Matth. 1. B. Virgo dicitur de sponsata Ioseph, scilicet per verbis de presenti. 3. pro contractu prævio matrimonio, & ordinato ad matrimonium, quæ significatio est maximè propria, & visitata, ita ut, nisi exadiut etis aliud colligatur, sponsalia sumuntur pro huiusmodi contractu, quæ vocantur sponsalia de futuro: in secundâ verò significatiōne vocantur sponsalia de presenti. De sponsalibus in hac tertia significatiōne præsens quæstio instituitur.

DVBIVM L.

Quid sint sponsalia?

R E s p. esse mutuam futurorum nuptiarum promissionem. ita communiter Doctores ex can. nofrates, 30. quæst. 5. seu esse mutuam promissionem viri, & feminæ de matrimonio ineundo. Dicitur, *mutua*, quia sponsalitius contractus est onerosus, & proinde requirit mutuam promissionem, seu conuentionem reciprocam, per quam contrahentes ex vi contractus sibi inuicem obligentur. vnde si uno promittente compars non vicissim repromittat, non sunt sponsalia, quamvis ea promissionem acceptet, & ex tali promissione nullam oritur impedimentum publicæ honestatis, quod solet ex sponsalibus oriri, & proindeis, qui alium promisit se illam in uxorem accepturum, non accedente reciprocâ alterius promissione, potest sine dispensatione eius matrem, vel sororem &c. accipere in uxorem.

An talis promissio pariat aliquam obligacionem controverti potest? Petrus Ledesma quæst. 43. de matrimonio art. 1. in primâ difficultate ad 6. Toletus lib. 7. cap. 16. num. 2. Sanchez lib. 1. de matrimonio disput. 5. num. 12. Rebellius 2. parte de obligationibus iustitiae lib. 4. quæst. 1. num. 7. affirmant. Negat Valsquez tomo 4. dis. p. 4. de matrimonio cap. 3.

Resp. 1. communius non censeri oriri obligacionem, si uno promittente alterius reprobmittat, quia communiter promissio, vnius videtur respectiva, & unusquisque videtur non alterius se obligare promissione futuri matrimonij, quam si pars vicissim reprobmittat, neque in hac materia homines censentur velle alteri gratis promittere, sed inire contractum onerosum.

Resp. 2. speciatâ rei naturâ priorem sententiam videri veriorem. Aliquis enim potest alium gratis promittere, & se obligare ad illam ducentam, quamvis ea vicissim se non obliget; iuxta quam sententiam intelligitur quod diximus quæstione 7. dub. 15. post medium, sufficere unum fidem præstare, vt ratione adulterij oritur inter aliquos impedimentum dirimens matrimonium.

Dices, matrimonium iniri nequit nisi utroque se obligante, & gradente comparti dominium corporis sui, ergo unus non potest se obligare alteri ad illam accipendam, nisi ea vicissim se obliget.

Resp. neg. consequentiam, quia aliud est matrimonium perficer, quod necessariò requirit mutuam corporis traditionem, aliud vero se obligare alicui ad illud ineundum, quando ea volet contrahere: neque ex eo quod matrimonialis contractus mutuam obligationem requirat, ostendit potest omnem promissionem matrimonij requirere consimilem obligationem in comparte, ad hoc, vt promittens obligetur.

Quamvis autem speculatiuè id verius videatur: prædictè tamen, quando uno promittente alter acceptat, ea acceptatio censenda est esse reprobmissio, & per huiusmodi formam perfici sponsalia.

Petes, quam gravior obliget huiusmodi simplex promissio? Huius questionis resolutio pendet ex generali, quâ petitur, quam gravior obliget simplex promissio legitimè acceptata? Aliqui censent solum inducere leuem obligationem, quod

in praesenti casu censet Henriquez lib. 11. cap. 13. num. 2.

Verius tamen videtur quod censent Sanchez supra num. 26. & Rebellius supra, obligare sub mortalitatem.

Dicitur, *futurorum nuptiarum*, per quam partem contractus sponsalitius ab omni alio distinguatur. cum vero hic contractus subordinetur matrimoniali, illius naturam in hoc imitatur, quod quemadmodum matrimonium solum est vnius cum una determinata, ita sponsalia requirant promissionem vnius determinata cum una determinata, ita vt si quis agens cum una communite puerularum dicat: promitto me unam ex vobis duxtrum in uxorem, ex quo reprobmittant, non incautus sponsalia, neque oritur impedimentum publicæ honestatis, & si accedat copula carnalis cum aliquo illarum, non censetur perfici matrimonium, etiam ubi Trid. non est receptum: eò quod talem copulam non præcesserint sponsalia: posteriori tam casu plures, quos sequitur Sanchez lib. 1. dis. p. 26. num. 8. censent matrimonium perfici. Si ita promittens si ad unam determinet, illam eligendo, perficiuntur sponsalia.

Cum ad valorem contractus requiratur interior consensus, isque liber libertate sufficiente ad peccatum mortale, constat talem consensum requiri ad valorem sponsalium, & proinde ebrium, amentem &c. non posse validè inire sponsalia, quo tempore non potest sufficiens vnu ad peccatum mortale, quod ex varijs signis vir prudens potest colligere, quod etiam verum est, licet aliquis ante ebrietatem voluerit sponsalia etiam in ebrietate contrahere: qui prior voluntas non potest efficere, vt actio in ebrietate exercita sit, & censetur moralis, & humana.

Inde sequitur proles non obligari ex contractu parentum, quo promittunt eas ubi mutuo iungendas matrimonio, non obligari, inquam, tanquam ex sponsalibus, nisi in hanc conuentionem parentum saltem tacite conenserint, vel eam ratificauerint, vt constat ex cap. vniaco 5. porro, de dispensatione impuberum, in 6. Dixi, tanquam ex sponsalibus: quia proles possunt interdum obligari ex alio capitulo, vt si valde conduceat bono communione coniugio.

Præter internum consensum requiruntur etiam externa signa consensus de futuro matrimonio, etiam expressiva, quæque ab utroque contractu sufficienter intelligantur, quod etiam patet ex naturâ contractus inter homines, sufficiunt vero qualibet signa expressiva consensus, etiam taciturnitas filij parente pro eo contrahente, vt patet ex 5. citato, quod etiam dicendum de qualibet curam alicuius gerente, id vero intelligendum est nisi aliunde colligi possit taciturnitas, tem potius esse signum dissensus, vel saltem non consensus, vt si magna sit inter partes inæqualitas, si filius non afficiatur ei, quam pater vult ei tradere in uxorem, si parentis sit valde austerus, cui filius non audeat exterius contradicere. ex his, & similibus colligi poterit taciturnitatem filij non inducere præsumptionem consensus, quod multo magis colligi potest, si quis taceat, dum pro eo contrahunt illi, qui nullam eius curam gerunt.

D V B I V M II.

Quænam ætas requiratur ad contrahenda sponsalia?

9.

EX dictis colligi potest nullam certam ætatem iure naturæ requiri, sed sufficere iudicium, & usum rationis necessarium ad inundos contrahens, & proinde sufficere, ut contrahentes sint dol capaces.

Cap. litteras.
Cap. accessus.
Ultimus dies sephen-
nij debet esse inchoatus.

10.

Controversia.

Prior sen-
tentia affir.
Couarr.
Ledesma.
Sanchez.

Posterior negat.
Sot.
Elliott.
Nauarr.
Tolet.

II.
Posterior
prefertur.
Prob.

Replya.

Resp.

Cap. accessus.

Iure positivo requiritur septennium, ut patet ex cap. litteras, & cap. accessus, de desponsatione impuberum, ex quibus textibus patet septennium debere esse completum, ita ut saltē ultimus dies septennij sit inchoatus: non vero sufficere moraliter accedere ad finem septennij, paucis scilicet diebus deficientibus, quod censem aliqui, quia quando lex requirit certum tempus completum, requiritur ut illud in rigore compleatur, non vero sufficere pone completi: sufficit tamen ultimum diem septennij inchoati in fauorem matrimonij, ut docent varijs.

Controversia vero est inter Doctores, num ita requiratur septennium completum, ut etiam prudenter suppleat ætatem sponsalia non valeant in conscientia, si ante illud tempus ab aliquo inean-

tratur. Prima sententia tenet valere, ita Couarr. epitome 4. decretalium 1. parte cap. 2. Petrus Ledesma quæst. 43. art. 1. Secunda difficultas, conclus. 1. Sanchez lib. 1. de matrimonio disp. 16. num. 9. & alij.

Secunda negat. Sotus dist. 27. quæst. 2. art. 2. Eiusdem eadem dist. §. 11. versu 1. Nau. cap. 22. num. 27. Toletus lib. 7. cap. 16. num. 5. Vinaldus de sponsalibus num. 45. & plures alij.

Hæc sententia videtur probabilior.

Probatur ex cap. litteras citato, vbi dicitur: se prestat vir matrem puellæ, antequam septimum compleaset, in uxorem accepit, matrimonium non dissolueat, igitur sponsalia ante annum septimum contracta sunt inualida.

Consequentia probatur, quia si essent valida, ex eis oriretur impedimentum publicæ honestatis dirimenti matrimonium inter virum, & matrem puellæ, & proinde tale matrimonium esset dissolueendum.

Dices en loco agi de quodam, qui puellam in cunabulis sibi desponsauerat, in quâ proinde prudenter non supplebat ætatem.

Resp. licet is casus Pontifici fuerit propositus, eius tamen responsionem non restringi ad illam circumstantiam, sed absolute intelligi, quod sponsalia ante septennium completum inita sint nulla, quantumvis contrahentes usum rationis polleant.

Idem clarius patet ex cap. accessus, eodem tit. vbi Pontifex dicit: si rili confiterit, quod puella non esset septennis quando cu. desponsata fuit, & postea in eum non confenserit &c. matrimonium inter eundem cu. & matrem puellæ celebratum, recipias inuidabiliter obseruari & quia desponsationis, & matrimonia ante septem annos fieri non possunt, si consensus postea non accedit, vbi Pontifex ad declaranda inualida sponsalia ante septennium inita non ponderat defectum usum rationis, sed solum defectum ætatis, ergo nullo casu valent, si ante septennium completum inean-

tratur. Idem patet ex §. 1. cap. vñici, de desponsatione impuberum, in 6. vbi dicitur: si infantes ab unicem, idem, vel unus maior septemno, & alter minor sponsalia contraxerint ipsi, vel parentes pro eis, nisi per coabitationem eorum mutuam, seu alias verbo, vel facto siforum liquide appareat eisdem in eadem voluntate factos maiores perdurare, sponsalia huiusmodi, quæ ab initio nullæ erant, per lapsum dicti temporis minimè conualescent &c. quibus verbis Bonifacius 8. clarè docet sponsalia ante septennium inita esse nulla, seu inu-

lida. Confir. ex eo quod ibidem doceat ea non inducere publica honestatis iustitiam.

Dices hæc iura determinare id, quod communiter contingit, atque adeo in eis intelligi exceptio- nem, nisi prudenter suppleat ætatem.

Resp. id nullo modo colligi ex modo loquendi Pontificis, sed contrarium, cum formulæ sint universales, vel illis æquualeant.

Confir. Pontifices decernentes sponsalia hec esse inualida, nunquam ponderant defectum usum rationis, sed defectum ætatis, ergo signum est eos velle decernere absolute sponsalia ante septennium completum non posse validè iniri: immo §. 1. cit. vbi dicitur: ipsi contraxerint, satis indicatur sponsalia esse nulla, etiam si contrahentes usum rationis polleant.

Confir. hæc iura non solum continent instruptionem, quâ solum doceantur sponsalia ante septennium inita, communiter presumenda esse inualida, contrâ vero, si post septennium ineantr: sed continent constitutionem, quâ decernitur, quod ante septennium sint nulla, ergo ex hac iuri constitutione dicendum est nullo casu esse valida, si ineantr ante septennium.

Consequentia probatur, si aliquo casu essent valida, nihil certi ex his iuribus haberetur.

Dices poni exceptionem in alio æquivalenti, scilicet in matrimonio, quod licet ex dispositio- ne iuris non possit validè iniri ante annos puertatis: valet tamen, si malitia suppleat ætatem.

Resp. neg. assumptum, & dico exceptionem positam respectu matrimonij, non esse exten- dam ad sponsalia, quia nunquam Pontifices id in- finiunt, neque suppetit solida ratio extendi, cum constitutiones positivæ aliquid decernentes respectu matrimonij non sint adaptatae sponsa- libus.

Certè si nulla esset dispositio, quâ decernere- tur, quâ ætate sponsalia essent ineunda, nullam certam deberemus praescribere et eo quod pro matrimonio praescribatur, cum ergo ius requiriens certam ætatem pro matrimonio ponat exceptionem, nisi malitia suppleat ætatem, quam exceptionem non insinuat respectu sponsalium, videtur omnino dicendum, quod ab eis illa excep- tione sponsalia ante septennium inita sint in- ualida, & quod ætas à iure requiri ad valorem sponsalium per iudicium suppleri non possit.

Aduo te ex §. 1. citato, hæc sponsalia, quæ ab initio inualida fuerunt, non conualecere per lapsum temporis: posse tamen conualecere ratione consensus, in quo partes censentur permanere. censentur vero in eo permanere exhibitione signorum, quæ communiter sponsi sibi inuicem exhibere solent, ut mutuâ coabitatione, similiter, si tanquam sponsi se mutuò oculentur, si mittant sibi inuicem munuscula sponsi miti- solita.

Ex his,

14

Censentur
minores &
censos ex-
hibitione
figentur.

Ex his, & similibus præsumi potest perseverantia consensus, si contrahentes habeant notitiam sponsalium in utorum tempore infanciæ; si defit hæc notitia, sponsalia non ratificantur per huiusmodi signa, cùm non censeantur exhiberatione prioris contractus, in quo partes censeantur velle perseverare, & quem velint ratificare, cùm scirent eum anteas fuisse inuidum.

Contra resolutionem obici potest cap. *Iuuenis*, de sponsalibus, vbi Pontifex decernit, quod iuuenis, qui pueram nondum septennem duxerat, non potuerit illius consobrinam in vxorem accipere, quod non contigit aliâ de causâ, quâm quia priora sponsalia fuerunt valida, ergo.

Resp. neg. secundam partem assumpti: quia Pontifex non decreuit, quod predictus iuuenis non potuerit permanere cum consobrinâ prioris propter nudum contractum, sed propter contractum cum attentatâ copulâ carnali, & insuper quia puerâ passim habebatur eius vxor, quæ patient ex textu, propter quas causa Pontifex censuit in honestum esse, vt iuuenis consobrinam puerâ in uxorem acciperet.

Petes an sit graue peccatum contrahere sponsalia ante septennium? iuxta nostram sententiam videtur omnino afferendum esse ex suo genere mortale, cùm semper ante illud tempus inuidum contrahantur; actus autem iure canonico iritatus semper videatur prohiberi: nam Doctores agentes de aliquo actu iure canonico irito passim censem esse illicium eum exercere. vnde debent censere actum, qui eo iure redditur nullus, eodem iure prohiberi.

Ex quo deducitur sponsalia ante septennium prohiberi; materia autem illius prohibitionis est graue, ergo, quantum est ex conditione actus, peccatum est graue: non appetit vero, quod legislator nolit suam legem obligare iuxta exigentiam materie.

Sed cùm variorum sententiâ, eaque probabilitate sponsalia sint valida, si prudentia suppleat ætatem, petitur quid iuxta eam probabilitus dici possit? Sanchez lib. 1. disput. 17. num. 4. censem nullum esse peccatum. Varij censem esse mortale. Ledesma suprà in 2. difficultate conclus. 1. addens si id fiat sine urgenti necessitate, & sine Episcopi licentiâ, Nauar. cap. 22. num. 30. Henriquez lib. 11. cap. 13. num. 13. & alij.

Hæc sententia videtur verior.

Probatur ex cap. 2. de desponsatione impuberum, vbi Nicolaus Pontifex dicit: *Distributus sumus, ne aliqui, quorum veterque, vel alter ad etatem legibus vel canonibus determinatam non peruererit, coniungantur.* Sanchez suprà, dicit hunc textum non intelligi de sponsalibus, cùm ea non sint coniunctio, sed coniunctionis promissio.

Sed de iis intelligi, videtur patere ex textu, vbi dicitur: *Nisi forè aliquâ urgentissimâ necessitate interuenient, ut pote pro loco paci, talis coniunctio celebretur, quæ verbâ non possunt matrimonio aptari, cùm illud ante legitimum etatem intus (nisi malitia suppleat etatem) nullâ ratione toleretur iure canonico, etiam grauissima causa subelle fingatur; ergo hæc particula declarat textum non esse capiendum de solo matrimonio, sed generaliter de contractu etiam prævio matrimonio, qui licet interdum ex causa valde urgenti iniit posset a parentibus pro prolibus: communiter tamen non possit vel ab iisdem, vel etiam ab ipsis prolibus iniit ante etatem à canonibus præfixam, atque*

ad eo ante illam etatem sponsalia sint illicita, idque sub mortali, cùm materia sit granis.

Præterea cùm sponsalia in ea etate contracta solui possint à partibus vbi ad etatem adultam peruerent, ex quâ dissolutione grauia incommoda frequenter sequi possunt, vt rixa, & inimicitia inter consanguineos, merito videtur graue peccatum sponsalia in illâ etate contrahere, nisi grauia causa tubit.

Ex quo patet grauiter peccare eos, qui infantes inducunt ad sponsalia contrahenda, vel ad id consilium præstant: similiter grauiter peccare parentes, qui absque urgentissimâ causa contrahant pro filiis impuberibus, quod peccatum longe grauius est, si apponant grauem penam, quæ incurrit resiliens, seu is, qui parentum contractum non steterit: cùm, vt constat ex cap. vñico de desponsatione impuberum, in 6. §. vñit. filij non obligantur ex sponsalibus contractis à parentibus pro illis.

Dices, cap. 1. de desponsatione impuberum dicuntur: *Potest autem filium nondum adultum (voluntas cuius discerni non potest) pater cui vult matrimonio tradere, & postquam filius peruererit ad perfectam etatem, omnino debet hoc adimplere.*

Resp. ex Gloffâ ibidem, filium id debere facere ex solo debito honestatis, non vero ex debito necessitatis, seu Pontificem velle honestum esse, vt filius impleat, quod pater promisit (si videlicet nulla iusta causa subsit resiliendi) non vero velle ad id obligari.

D V B I V M III.

De obligatione sponsalium.

COMMVNITER Doctores censem valida sponsalia ex suo genere grauiter obligare, quod patet ex grauitate materiae, vnde qui validè sponsalia contraxit, per se loquendo, tenetur sub graui peccato matrimonium suo tempore contrahere. vbi

Notandum quod si in contractu sponsalio sponsalia, tempus sit præfixum matrimonio ineundo, matrimonium intra illud tempus differri non possit, nisi peculiari circumstantia excusat, vel partes communis consensu in dilatatione conueniant; si nullum tempus præfixum sit, sponsalia censenda sunt obligata, matrimonium ineundum post aliquod tempus iuxta morem regionis, vel parte petente tanquam debitum: ita enim passim intelliguntur obligare contractus quorum executioni certum tempus non est præfixum, intelliguntur, inquam, solum obligare parte petente tanquam debitum, nisi aliud habeat patria consuetudo, si pars solum amicè petat, non vero exigat tanquam debitum, alter differens matrimonium non statim est censendum peccare.

Adiuerte tamen sufficere tacitam petitionem, vnde sponsus potest obligari ad matrimonium commido tempore ineundum, licet sponsa præ verecundia, vel metu non audeat expressè petere.

Porrò sponsalia non solum obligant ad matrimonium commido tempore ineundum, vel saltem parte petente, sed etiam obligant, vt partes sponsalia nihil faciant, quod corum executioni possit obstat. obligant ad re, quod patet in omnibus contractibus, in quibus nihil facient de aliquo in futurum conuenitur, item in votis, hec dum quod eorum executioni obstat.

enim non solum obligant ut faciamus id, de quo curationi ob-

conuenimus, vel quod promisimus, sed ex conse-

stet.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

82.

83.

84.

85.

86.

87.

88.

89.

90.

91.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

101.

102.

103.

104.

105.

106.

107.

108.

109.

110.

111.

112.

113.

114.

115.

116.

117.

118.

119.

120.

121.

122.

123.

124.

125.

126.

127.

128.

129.

130.

131.

132.

133.

134.

135.

136.

137.

138.

139.

140.

141.

142.

143.

144.

145.

146.

147.

148.

149.

150.

151.

152.

153.

154.

155.

156.

157.

158.

159.

160.

161.

162.

163.

164.

165.

166.

167.

168.

169.

170.

171.

172.

173.

174.

175.

176.

177.

178.

179.

180.

181.

182.

183.

184.

185.

186.

187.

188.

189.

190.

191.

192.

193.

194.

195.

196.

197.

198.

199.

200.

201.

202.

203.

204.

205.

206.

207.

208.

209.

210.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

218.

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

228.

229.

230.

231.

232.

233.

234.

235.

236.

quenti etiam obligant, ut nihil faciamus, quo im-
pediatur executio, vel reddatur impossibilis: immo
qui voluntarie reddidit executionem sponsalium
impossibilium, non solum peccat, sed etiam tenet
comparti tantum restituere, quanti intererat con-
tractum adimpleri.

23.
Cùm verò nullus possit obligari ad id, quod est
peccatum, constat ut sponsalia sint valida, & indu-
cant obligationem, debere contrahî à personis,
qua matrimonium absque peccato inter se inire
possint: cùm enim nullus validè possit promittere,
quod non potest exequi sine peccato, liquet per-
sonas, quæ non possunt matrimonium absque peccato
contrahere, non posse fibi inuicem illud pro-
mittere. vnde sit, ut sponsalia non solum sint in-
valida, quando inter personas est impedimentum
dirimens, sed etiam quando solum est impediens.
si tamen sponsalia referantur ad tempus quo ma-
trimonium absque peccato inire potest, obligant,
vt si is qui voulit easitatem ad annum contrahat
sponsalia cum aliquâ, ea sunt valida, & pariunt
obligationem matrimonij in eundi tempore habi-
li: quemadmodum impuberes validè contrahunt
sponsalia, quamvis ante annos pubertatis exactos
non possint matrimonium inire.

24.

Vnde oritur controvergia, an si habentes impedimentum canonicum ita contrahant: promitto me initurum tecum matrimonium, si Pontifex dispensaverit, subsistat contractus, & imprestatâ dispensatione sint sponsalia? Sanchez libr. 5. de matrimonio disp. 5. num. 5. & sequentibus tres hac de re refert sententias.

Prima sentit non subsistere, esseque integrum
partibus tam ante, quam post dispensationem resi-
lire. tenent plurimi Canonista & Theologi. Vi-
tium. 258. Henriquez libr. 12. cap. 10. num. 4. &
censem probabile Sanchez num. citato in fine, Sa-
verbo *ponsalia* §. dicere.

Secunda sententia tenet valere quidem contra-
dum, posse tamen alterutrum inuitâ comparte re-
filiare.

Tertia tenet subsistere, nec posse ab vnâ parte
reuocari, inuitâ compare. Sanez suprà num. 13.
qui pro eâ plures citat num. 12.

25. **H**æc sententia videtur probabilior, nam talis modus contrahendi non est iure naturæ inuidius, nec facile potest ostendti, quod iure positivo irritetur: ideo enim irritaretur, quod conditio censeatur impossibilis, utpote pendens à voluntate principis, & per consequens rejicienda, tanquam non apposita.

Verum id dici nequit, quia quod pendet à voluntate principis, qui id solitus est concedere, non est censendum impossibile, ut tradunt plurimi Iuristæ apud eundem Sanchez numer. 12. citato, ergo talis conditio non est censenda impossibilis, & proinde contractus ex eo capite non est iure invalidus; atqui ex nullo alio capite dici potest inutilitari, ergo.

Vnde omnino videtur, quod talis contractus fortior rationem contractus sponsalium conditionatum, & quod positâ conditione perfidie obligat, indeque oriatur impedimentum publica honestatis.

Ex quibus patet quod consanguinei in tertio, vel etiam in secundo gradu possint ita contraherere: prompto tibi matrimonium, si Pontificis dispensarit, & quod siue ante, siue post dispensationem neuter altero inuito resilire possit, item quod post dispensatione sponsalia sint pura,

ex quibus oriatur impedimentum publica honestatis.

Idem videtur dicendum de hac formulâ, pro-
mitto tibi matrimonium, si ad fidem conuer-
taris: infidelis enim conuerso, & baptizato con-
tractus sortietur rationem purorum sponsorum.

Petes 1. an sponsalia contracta sub conditio-
ne futuri turpi, vel impossibili, valeant & pa-
riant obligationem? Sanchez libr. 5. disp. 17. num. 1.
2. censem has conditiones rejiciendas, & proinde
sponsalia valere, in quod potissimum inclinat pro-
pter satis communem Doctorum sententiam ex
cap. vlt. de conditionibus appositis.

Verum plures Theologi Salmantenses, teste Petro Ledesma quast. 47. art. 5. in fine, censuerunt has conditions non esse reiciendas a sponsalibus, quod etiam tenet Rebello. 2. parte de obligationibus iustitiae libr. 2. quast. 10. sect. 5. quam sententiam censet probabilem Ledesma suprad. & indicat Sanchez loco citato, videtur omnino probabilem.

ture omnino probabilior.
Quia quomodocumque intelligatur cap. ultimum citatum (de quo in superioribus diximus) eius dispositio non est extendenda ad sponsalia, cum ergo huiusmodi conditiones non reijiciantur ex rei natura, non est quod dicamus reijici a sponsalitio contractu.

Vnde probabilius videtur sponsalia contracta sub conditione impossibili serio apposita nullam parere obligationem, non parere etiam impedimentum publicæ honestatis.

2. contracta sub conditione turpiori obligare
ante euentum conditionis, quod si partes ante hu-
iusti euentum non resisterint, adveniente con-
ditione oritur obligatio sponsalium, & impedi-
mentum publica honestatis. vbi

Notandum licet, quando conditio est turpis, neuter teneatur illius euentum procurare, vel eum expectare: eā tamen postā tam in his, quam in alijs conditionatis, absque nouo consenti perfici sponsalias: quemadmodum alijs contradicunt conditionati solent perfici, & compliciti aduentū conditionis, nullo nouo consenti interueniente, quando conditio est honesta, vel indifferens, partes ex vi contractus tenentur eam expectare, vel etiam procurare iuxta conditionis exigentiam.

Petes 2. vtrum aliquis obligetur ex sponsalibus, quando dubitatur de intentione scie obligandi?

Resp. obligari in vitroque foro, cum enim actio-
rem externam comitari soleat intentio interior
proportionata, in casu positer iudicandum etiam
in foro conscientia sponsalia obligare, cum con-
stet de promissione, qua proinde dicenda est elle
in possessione, & per consequens in dubio de in-
tentione, in illius fauorem sit iudicandum, non
verò pro libertate voluntatis, quam homo non
censetur amplius possidere: sicut communis
sententia quando constat aliquis emisisse volum, si
dubitum num intenderit se obligare, in vitroque fo-
ro censendum est obligari.

Petes 3. utrum aliquis possit sub folo veniam *petit*
obligari ad sponsalia implenda? Negat Vafquez *Vafq*
tomo 4. quast. 6. de matrimonio *cap. 3. num. 32.* *Reph*
sed videtur posse, si partes communi consenserit no-
luerint maiorem in le obligationem inducere. *l. 1. cap. 1.*

Ex dictis sequitur eum, qui post sponsalia legi-
timē contracta cum Mariā, etiam sine iuramento,
postmodum contrahit sponsalia iurata cum Ca-
therinā, obligari Mariā, & posteriora sponsalia esse
32. Capella

Quod ab inimico est inuidum, non conualefecit propter aliquid extrinseco superueniens.

Petites 4. vtrum pars, quæ non vult adimplere sponsalia legitimè contracta, possit cogi per iudicem ad illa implenda?

Resp. posse, etiam per censuras, ut patet ex cap. ex litteris Silvani, de sponsalibus, vbi licet agatur de sponsalibus iuratis; idem tamen fieri potest, quamvis sponsalia nullo instrumento sint firmata. vbi

Adverte, quod quia coactio difficilis exitus in matrimonio sèpè pareat soleat, quando gratia incommoda probabiliter timentur, pars que renuit sponsalia adimplere, potius sit suuiter monenda, quam censuris, vel aliter cogenda, etiam si sponsalia sint iurata, iuxta cap. regissim, codem titulo, quod hoc modo est intelligendum, ne alioquin priori repugnet; inimico si forte animo obstinato non obstante censurā aliquis nolit adimplere sponsalia, consultius est eum absoluere, quia eo casu censura nullo modo prodest.

Petites 5. an parentes interdum contrahentes pro filiis absentibus, vel parvulis ad aliquid obligentur?

Resp. obligari, scilicet ad procurandum bonâ fide ut proles matrimonium inter se contrahant, cui obligationi non satisfaciunt, si id perfundunt & agant, ita ut ex ipso modo satis ostendant se parum curare, ut matrimonium perficiatur. si serio agant, satisfaciunt, ne satisfentur etiam periculi si filii non int coniungi. quia in tali contractu, vel promissione solum satisfentur promittere se serio procuratores, ut proles impleat, quod promiserunt.

Addit parentes non debere, vel posse minis vel alio gravi metu prolem adiungere ad matrimonium ineundum, quod pro ea contrarerunt: quia tantum absit, ut haec ratione finem suum consequentur, ut potius eo fraudulentur, cum matrimonio graui metu iniuste incusso initum sit nullum.

Hinc sequitur parentem non obligari ad pacnam adiectam, si praestata tali diligentia proles nolit matrimonio coniungi: quia, ut dictum est, vacat omni culpa, ergo non incurrit ponam. Addit pœnam (nisi aliud ex adiunctis colligatur) non tam apponi, quo casu effectus non sequatur, quam quo casu parentis defit suo officio in procurando matrimonio, de quo contractum inicit.

D V B I V M. IV.

An factè promittens matrimonium teneatur ad illud ineundum ex obligatione sponsalium?

QUESTIONE intelligitur de eo, qui ita factè se habuit, ut quamvis exteriori videretur contrahere, intus tamen nollet se obligare ad matrimonium contrahendens: si enim volebat se obligare, certum est obligari, quamvis nollet exequi: quia vis sponsalium non penderit à voluntate exequendi.

Duplex est de praesenti questione sententia.

Prior censet obligari, & quidem obligatione sponsalium, tenet Petrus Ledesma quæst. 43. art. 1. difficultate 2. conclusione 4. Valsquez tomo 4. disp. 6. de matrimonio cap. 3. & alij.

Posterior negat. Molina tract. 2. de iustitia disp. 352. ante §. illud est obseruandum, Henriquez libr. 11.

cap. 13. num. 2. Sanchez libr. 1. disp. 9. numer. 5. Sanchez. Lessius libr. 2. de iustitia cap. 18. dubit. 8. in fine. Leg.

Hæc sententia videtur verior.

Probatur, talis verè non promittit, ergo ex eo actu non oritur obligatio sponsalium, inimico nec implicis promissio.

Consequentia probatur, quia obligatio sponsalium non potest inueniri, vbi non sunt vera sponsalia, nec similius obligatio promissionis oritur, quando nō intercedit vera promissio. Antecedens vero probatur, quia non est dicendum inueniri promissionem deficiente animo se obligandi. licet enim promissio non sit intrinsecè actus voluntatis, sed intellecitus practici, quo vnuus ad alium dicitur cum obligatione faciendo id, de quo est sermo: hic tamen actus ad sui valorem necessariò presupponit actum voluntatis, quo aliquis saltet confusè se velit ad id obligare, ergo quando deest animus se obligandi, non est vera promissio.

Confir. 1. obligatio, quæ oritur ex promissione, non oritur aliunde, sed ex ipsomet promittente, ergo in eo requirit voluntatem se obligandi, & proinde est deficiente, nulla oritur promissionis obligatio.

Dicces eo ipso inueniri hanc voluntatem, quo inuenitur ille actus intellectus practici ad alium directus.

Resp. neg. quia nisi externus sonus verborum informet interiori voluntate promittendi, & se obligandi, non adserit ex hac voluntatem.

Confirm. si eam adserret, nulla esset facta promissio, quod est contra commune iudicium, & contra suppositum.

Confirmatur 2. conclusio, promissio obligat tanquam lex priuata, quam aliquis sibi imponit; lex autem non obligat, nisi legislator velit obligari, & non sufficit locutio exterior practica, quia solum videatur velle obligare subditos, ergo ut aliquis obligetur verè ex promissione, requiritur ut verè interior voleverit se obligare, & non sufficit exterius proferte verba promissionem sonantia, ex quo est consequens in praesenti questione cum, qui ita exteriori contrahit sponsalia, ut interiori nolit se alteri obligare, verè non contrahere sponsalia, neque obligari ex sponsalibus: quod amplius ostenditur, sponsalia sunt contractus onerosus; talis autem contractus requirit concussum voluntatum ad se inuicem directarum, non necessariò eam, per quas contrahentes velint facere id, de quo contrahunt, ergo saltet earum, quibus velint se sibi mutuò obligare, quæ voluntates non sufficienter inueniuntur præcisè eo ipso, quo verba exteriora in alium diriguntur, præterea constat ex veris, & validis sponsalibus absoluens oritur impedimentum publica honestatis, atqui ex sponsalibus hæc contractus hoc impedimentum non oritur, ut indicatur cap. unico de sponsalibus, in 6. cum talibus sponsalibus defit consensus.

Obiectio 1. quisquis exteriori proferte verba de tractionis sciens, eo ipso vult detrahere, ergo quisquis sciens, & cognoscens verborum promissoriū vim, ea proferte, vult promittere.

Resp. neg. consequiam, quia ad detractio- nem sufficit, quod in aliorum animis ingeneretur mala opinio de aliquo, quam malam opinionem verba nata sunt ingenerare, quantumvis præferens nolit ingenerari, & proinde quisquis vult verba de tractionis eorum alij proferte, secundum communē vñum interpretatiō vult detrahere: ut verò promissio vim suam sortiatur, & sit obligatoria,

36. Vis sponsalium non penderit à voluntate exequendi.

Prior sent. affirm. Ledesma. Valsq. Posterior neg. Molina. Henrig.

40.

Obiectio 2.

Resp.

Promittens
duplicem
dici potest
subire obli-
gationem.

41.

Petitio 1.

Negat San-
chez.Resp. affir.
Caiet.
Covarr.

42.

Ex promis-
sione fidei
matrimonij
licet iurata
non oritur
obligatio
iustitiae.

43.

Petitio 2.

Affirm. sua-
detur.

non sufficiunt verba, sed requiritur interior affe-
ctus se obligandi, cum is ad rationem promissio-
nis requiratur, quem affectum potest aliquis se-
parare ab ipsis verbis exterius ad alium directis.

Obiectio 2. qui exterius promittit, tenetur ha-
bere voluntatem seruandi.

Resp. hinc sequi eum peccare, non tamen sequi
verè obligari, sicut obligaretur ex verâ promissio-
ne, propter tationes allatas, pro cuius rei vltiori
explicatione

Notandum promittentem vel cum alio exter-
iùs contrahentem posse dici duplicem subire obli-
gationem: vnam absolutam, alteram conditiona-
tam; prior est, quâ tenetur facere, vt mens respon-
deat verbis, & quâ tenetur velle se obligare alteri
in posterum, sicut verba sonant, & ex communi
vnu accipiuntur: secunda, quâ tenetur præstare,
quod promisit. quam dico esse conditionatam,
quia ad hoc, per se loquendo, non tenetur, nisi ve-
re se intenderit obligari, & compars non remis-
tit, quâ posterior obligatio propriè est fidelitatis:
prior vero potius est veritatis, quâ obligat, vt
mens respondeat verbis, & vt interius nos obligemus,
sicut exterius significamus. vnde si desit vol-
untas se obligandi, quando exterius verba promis-
sionis, vel contractus proferuntur, non oritur vlti-
or obligatio tâquam ex verâ promissione, quam-
uis, vt dixi, homo peccauerit.

Petes 1. vtrum si sponsalibus fidei iuramentum
apponatur, oriatur obligatio præstandi, quod pro-
missum est? Negat Sanchez disp. citata num. 9. si
adit expressus animus se non obligandi, pro quâ
sententia plures citat. Sed longè probabilius est
oriri obligationem, quod docent Caietan. 2. 2.
quæst. 89. art. 7. ad 4. Couar. de pacis 1. parte 6.
5. num. 2. & plures alij. quia obligatio iuramenti
non oritur ex eo quod aliquis se velit obligare, sed
ex eo quod reipâ voluntariè Deum assumat in te-
stem rei futuræ, nam reverentia Deo debita obli-
gat, vt id præstemos, quod sub diuinâ attestatio-
ne nos facturos promisimus, ne alioquin Deum
testem falsi accertere cœlum, igitur quanvis vi
promissione nulla oriatur obligatio erga compa-
tem, oritur tamen obligatio religionis erga Deum
faciendi id, quod iurauimus, cum res sine peccato
hieri possit, & legibus non prohibeatur.

Non tamen existimo inde oriri obligationem
iustitiae erga compatem, vel per talem promis-
sionem induci impedimentum publice honestatis:
quia in ratione sponsalium nulla est promissio de-
ficiens consensus.

Petes 2. an qui fidei promisit, tenetur interio-
rem consensus adhibere, seu interius velle se obli-
gare?

Suppono teneri, si scandalum, vel damnum com-
parti alioquin sequatur, cui non possit aliter oc-
curri, quam impando contractum exterius ini-
tum. quæstio verò est an, per se loquendo, & exclusis extrinsecis, ad id obligetur ex vi prioris contra-
ctus, quem fidei iniit? & videtur obligari: quia fidei contrahendo violat iustitiam cōmutatinam,
qua postulat, vt qui se applicat ad contractum
exterius inenundam, adferat proportionatam vol-
untatem se comparti obligandi, alioquin graui-
ter eam decipit, & est ei iniurias: violatio autem
iustitiae cōmutatinæ obligat ad reparationem eius,
quod omissum est, ratione cuius omissionis inue-
niebatur inæqualitas inter partes, ergo in præsenti
obligat, vt is, qui fidei promisit, tollat fictionem,
interius verè conlenuendo, & volendo se obli-
gare.

gare. Quamvis hoc argumentum videatur satis vi-
gere: ij tamen, Qui nostram sententiam sequun-
tur, non videntur agnoscere huiusmodi obligatio-
nem renouandi cōfusum, & in specie teneri. San-
chez disp. 10. num. 26. pro quâ plures citat, & in
simili de matrimonio fidei contracto tradidit pla-
res. Sanchez libr. 1. disp. 11. num. 5. & censet pro-
babile Viator. num. 252. & alij.

Vnde dico, per se loquendo, eum, qui fidei con-
traxit, non obligari interiore cōfusum adhibe-
bere, neque iustitiam cōmutatinam id exige, ea
enim solum requirit, vt si in reiplâ sit inæqualitas,
tollatur, seu ponatur æqualitas; vt scilicet vna pars
præ alia in quâ non grauetur: non verò exigit, vt si
defectu alicuius conditionis interius requiratur non
fuerit verus contractus, ea reponatur, & contra-
ctus ineat: qui enim fidei contraxis, verè noluit
contrahere, nec videtur obligandus ad contrahen-
dum eò quod signa contractus exterius ediderit.
nam licet in eo peccari, tamen ibi listendo nullam
in rebus ipsis posuit inæqualitatem, quam teneatur
reparare.

Ex his patet responsio ad argumentum. Dico
enim eum, qui exterius se applicat ad contrahen-
dum, per se loquendo, & seclusus extrinsecis, v.g.
metu &c. teneri adferre voluntatem proportionata-
tam se obligandi, alias peccare etiam aliquâ ratio-
ne contra iustitiam: ibi tamen listendo partem mul-
lam subire inæqualitatem in rebus ipsis, & proinde
nullam oriri obligationem adhibendi cōfusum,
quo velit se obligare, & verè contrahere.

Petes 3. an satem is, qui fidei promisit mat-
rimonium, & sub ea spe comparet cognovit, eam
teneatur accipere, seu stare promissi: communi-
nius affirmant Doctores. Nauar. cap. 16. num. 18.
Vasquez tomo 4. disp. 6. de matrimonio cap. 4.
Lessius libr. 2. de iustitia, cap. 10. dubit. 3. & cap.
18. dubit. 8. num. 60. & plures quos citat, & sequi-
tur Sanchez libr. 1. disp. 10. num. 3. quia compars,
qua contractum ex sua parte impletuit, ins acqui-
situs, vt etiam impletatur ex parte alterius, quan-
tumvis fidei se habuerit promittendo, ergo fidei
promittens tenetur eo casu contractum complere,
alioquin erit grauior iniurias in comparte.

Notant tamen authores fidei promittentem in
hoc casu quibusdam eventis non teneri accipere
in vxorem.

1. si promisit matrimonium sub conditione co-
pulæ afferente se virginem, quæ in copulâ depre-
hendatur non fuisse virgo: tunc enim licet decepit
fidei promittendo, ita vicius deceptus est, & pro-
inde ad nihil tenetur.

2. si putabat virginem, cum non esset: quia eo
casu non teneretur ducere, quamvis serio promi-
sisset, ergo neque tenebitur, si fidei.

3. si mulier ex indicijs facilè poterat aduertere
alterius non serio agere, vt si sit notabilis dispartis
natalium, conditionis, diuiniarum, si vir veris am-
biguis vtratur, vel magnis exaggerationibus, nam
is circumstantijs facilè poterat aduertere alterum
fidei agere, & proinde non tam ab alio censetur de-
cipi, quam seipsum decipere, nimis facilè acqui-
sito: immo verisimile est his circumstantijs vi-
tum fidei promittentem ad nullam aliam relatu-
tionem obligari, quia mulier sua levitatem debet tri-
buere quod damnum aliquod passa sit.

4. non teneretur accipere, si grauia mala, vel can-
dala timeantur ex matrimonio, quia eo casu non
teneretur, quamvis serio promisisset.

s. non

46. s. non tenetur ducere varijs alijs casibus, quibus possit legitima sponsalia dissolvi.

Notandum dicta de promissione futuri matrimonij ineundi cum copula, etiam intelligi de matrimonio factè contrafacto, quod scilicet factè contrahens tenetur verè contrahere, nisi fuerit similiter deceptus, vel ex eo matrimonio grauia mala, vel scandala timeantur, & similibus eventus.

Sententia communis patitor difficiatatem.

Vasq.

Sanchez.

Hanc communem sententiam iudico in praxi sequendam: speculatiè tamen rem examinando non caret difficultate, nam videntur minus conformiter procedere, qui docent factè promittentem non teneri ratione promissionis, etiam quando ea est reciproca, & tamen in predicto casu ex ratione promissionis oriri obligationem; vt etiam bene obseruauit Vasquez cap. 4. citato numero 39.

Confirm. Sanchez disp. cit. numer. 21. censet quod quando is, qui factè promisit matrimonium ei, quam sub eâ spe deflorauit, multò dignioris est conditionis, non tenetur eam ducere, sed solum restituere damna instar eius, qui vi, vel fraude deflorauit, quia non tenetur, inquit, ratione promissionis, sicut enim facta, & inualida, nec ratione iustitiae, & iniuriae illata, quia iustitia non obligat ad restituendum damnum, plusquam restitutatur.

Idem censet probabile Lessius dubit. 3. citata num. 23. videri etiam potest num. 31. vbi censet verius esse eum, qui sub spe copulae carnalis promisit factè matrimonium ei, quam scigbat non esse virginem, obtentâ copulâ non teneri eam in vxorem accipere, quia corrupta origendo matrimonium pro vñtrâ corporis nimium exigit; vnde cùm alter non tenetur ad matrimonium ratione promissionis, vtpote quæ nulla fuerit, nec ratione damni, cùm nullum securum sit, vt supponitur, solum tenetur iudicio prudentis compensare copulam obtentam, quod etiam docet Sanchez disp. 10. citata num. 23. & plures alij.

Ex quibus manifestè deduci videtur, quod etiam is, qui sub spe copulae alieui factè matrimonium promisit, etiam obtentâ copulâ non tenetur illam ducere seposito scandalo, & damno, quod aliter compensatio non possit.

Probatur, non tenetur ratione promissionis, vtpote quæ fuit nulla, nec ratione damni, cùm illud aliter possit compensari, quam per matrimonium, vt supponitur, & pater in eâ, quæ vi est cognita, quam non tenetur in vxorem accipere is, qui vim intulit, sed pater aliter damnum sarcire.

Vnde dico probabile esse quod in casu petitio- nis is, qui factè promisit, per selenquendo, & seposito scandalo, & damno, quod aliter non possit compensari, non tenetur accipere in vxorem eam, quam cognouit, sed sufficiet ei dare, quantum moraliter requiritur, vt non censeatur damnum pati, & vt censeatur dari æquale rei ablata.

Probatur, quod peccauerit decipiendo, non infert damnum aliter irreparabile quam per matrimonium, ergo non tenetur matrimonium inire ad illud reparandum, sed potest illud damnum iniu- stè per factam promissionem illatum aliter compen- sate.

D V B I V M V.

Vtrum ad valorem sponsalium requiratur ut celebrentur in presentia parochi, & testium?

49.

Resp. neg. Es s. breuiter non requiri, ita communiter Doctores, & patet quod iure antiquo valent celebrata sine presentia parochi, iure autem novo Trid. ea non requiratur ad valorem sponsalium: nam, vt patet ex cap. i. de reformatione matrimonij, sess. 24. & ex responsis Cardinalium circa illud caput, decretum illius cap. nullo modo tan- git contratum sponsalium.

Petitio. Pet. 1. nullum videri peccatum sponsalia inire sine presentia parochi, quia neque ex iure naturæ ostendit potest desiderari presentiam parochi, vt sponsalia factè celebrentur, neque ex vlo iure positiuo exigitur, sicuti tamen sit consuetudo obli- gans sub peccato, vt non nisi in presentia parochi celebrentur, erit peccatum eo loco sponsalia inire sine parochi.

Resp. 1. videtur peccatum ea ita clandestinè celebriare, ut nullus testis inter sit. Resp. 2. Probatur, ex talibus sponsalibus multa, eaque gravis mala sequi possunt. 1. quod cùm ratione sponsalium oriatur impedimentum publicæ honestatis dirimere matrimonium inter sponsum, & certas consanguineas sponsæ, si quis cum consanguineâ sponsæ sua matrimonium inire velit, non possit hoc impedimentum detegi, atque adeo Ecclesia non possit inceptum hanc, & inualidam coniunctionem, & perpetuum concubinatum impedi- re. 2. cùm de huiusmodi sponsalibus non possit constare Ecclesia, si pars comparti fidem frangere velit, ea non possit per iudicem compelli ad fidem seruandam, propter quæ incommoda videtur mortale sponsalia absque vlo teste celebrare.

D V B I V M VI.

Vtrum contractui sponsalium possit apponi pena, quam tenetur soluere is, qui eorum fidem frangit?

50.

A Directio hæc non est iure naturæ illicita, vel irrita, vnde nisi lex, vel consuetudo obstat apud ethnicos, ab illis licite, & validè pena posse apponi contractui sponsalio.

Quæritur, quid sit dicendum iure positiuo in quo communis, & recepta Theologorum & In- risperitorum sententia est irritare esse hanc penam adiectionem, nullamque parere in conscientia, vel etiam in foro exteriori obligationem penam for- uendi. vnde

Responsio communis negauia.

Resp. penam nequit apponi sponsalio contra- ctui, & appositam in neutrō foro tenetur solue- re, qui culpabiliter sponsalium fidem frangerit.

Probatur ex cap. Gemma, de desponsatione im- puberum, vbi decernitur adiectionem penam in sponsalibus merito improbadam, & is, qui pe-

Resp. Anci- cum senten- tia commu- ni.

Prob. Cap. Gem- ma.

8ff 3 nam

nam conuentam exigit, inbetur etiam per censuras Ecclesiasticas compelli, ut desistat ab extorsione pœna. congruentia canonis est libertas matrimonij, cui aliquo modo officeretur, si quis pœnam sponsalitio contractui appositam soluere tenetur. Idem statuitur L. vlt. Cod. de sponsalibus. vbi

52. Notandum hanc pœna adiectionem non solum esse improbandam, quando statuitur persoluenda ab ipsis sponsis, sed etiam quando ab eorum parentibus. nam cap. cit. *Gemma*, agitur de pœna adiectioni à parentibus sponorum: immo quodcumque ester persoluenda ab ijs, qui ita coniuncti sunt sponsis, ut si iij teneantur soluere, matrimonia censerentur minus libera. ut si tutores deberent pœnam soluere nisi matrimonium perficiatur.

Item si domini temporales, quibus sponsi subiecti sunt, ita ut nisi ipsi matrimonium contrahant, molestias à suis dominis sint passuri.

Si pœna adieciatur ab externis, per eos soluenda, ita ut nullo modo libertati matrimonij propterea detraictum censeatur, contractus non est irritus, & in conscientia orientur obligatio pœnam soluendi, si matrimonium non perficiatur, quia canon non videtur agere de tali contractu, utpote respectu sponorum omnino impertinenter habeant, nec vlo modo imminente matrimonij libertatem, quam ob causam potest validè etiam adieci pœna à parentibus, si per eam libertas matrimonij non impediatur. ut si solum stipulerint sub certa pœna se curatur, ut filii matrimonium inter se ineant quia solum obligantur, quo casu non curauerint bonâ fide matrimonium perfici. quod si fecerint, ad nihil obligantur, quamvis matrimonium non sequatur, atque ita per huiusmodi adiectionem pœna libertas matrimonij non minitur.

53. Notandum 2. licet stipulatio pœna sit irrita: multorum tam sententia, si frangens fidem sponsalia pœnam persoluat, alter potest recipere, & retinere, donec per judicem compellatur restituere: quia ea stipulatio solum hoc sensu dicitur improbanda, & irrita, quod nullam in conscientia pariat obligationem soluendi, non verò quod prohibeat solutionem, & impedit translationem dominij rei solutæ, quod indicatur cap. *Gemma* citato, vbi dicitur: *Mandamus quatenus si ita est, evidenti B. ut ab extorsione predicta pœna desistat, Ecclesiastica censurâ compellas, quibus verbis datur intelligi solum prohiberi exactiōnem vi pœci: non autem retentionem eius, quod solutum fuerit, unde recipiens potest retinere, donec per judicem reddere compellatur.*

54. Petatio 1. Pet. 1. an si instrumentum accedit stipulatio pœna, oriatur obligatio pœnam persoluenti: ut si duo contrahentes sponsalia, iurent se centum aureos solutus, non perficiatur matrimonium.

Quæstio hæc potest intelligi 1. an contractus, quatenus continens adiectionem pœna alias irritus modo explicato, firmetur iuramento, ita ut ius parti acquiratur ad pœnam exigendam. 2. an solum iurans teneat pœnam ex religione iuramenti soluere, quamvis per tale iuramentum nullum ius parti accedit.

Resp. 1. contractus per tale iuramentum non firmatur, nec ullum ius strictum comparti competit. ratio est, quod iuramentum non confirmet contractum, qui propter bonum commune irritatur; atque in præsenti contractus, quo sponsalibus apponitur pœna, est irritus propter bonum com-

mune, scilicet propter matrimonij libertatem, que tali adiectione valde minitur, ergo.

55. Resp. 2. probabile etiam est, quod is, qui ita iuratur, ne quidem ex religione iuramenti obligetur promissam pœnam soluere, atque adeò quod tale iuramentum sit nullum.

Probatur, lex non solum irritat stipulationem pœna, sed etiam prohibet, ut centent. *Caiet. verbo, sponsalia, & Fumus eodem verbo num. 14. & com- munis censetur peccatum adiace sponspibus stipulationem*, quæ velit aliquis se obligare ad solutionem pœnae, quo casu matrimonium non perficiatur, idque propter cap. *Gemma*, citatum: ergo non potest aliquis iuramento se ad id obligare: quia nullus potest contra legem prohibentem in se inducere obligationem ex iuramento, cum iuramentum non possit quemquam contra legem ligare, & quia lex aliquid prohibens intruit boni communis impedit, ne quis præiato iuramento ad id ipsum se possit validè obligare; cap. autem *Gemma*, stipulatio prohibetur propter bonum commune.

Pet. 2. an sponsalibus possint apponi arras?

Resp. posse patet ex L. vlt. Cod. de sponsalibus, quod non reprobat iure canonico, motu legum forte est, quod arras matuori consilio in præsenti dari soleant, & in minori quantitate, quam soleat adiici pœna in futurum soluenda.

Addi tamen arras in quamvis magna quantitate dari posse: quia lex indistinctè eas permitit, non restringens ad parvas.

Aduerte huiusmodi arras perdi ab eo, cuius culpâ matrimonium non perficitur, vnde si sponsus tradat arras sponsis, & hic culpabiliter reficiat à sponsalibus, illas amittit, & sponsa eas lucratur: si vero sine eius culpâ matrimonium non perficitur, sunt ei restituenda, ut si habeat iustum causam soluendi sponsalia, si subiicit impedimentum quod ignoravit, dum sponsalia contraxit.

Si is, qui arras accepit, iniuste reficiat, debet eas restituere, ex quo sequitur quod cum iverque dedit, is, qui iniuste reficit, perdat eas, quas dedit, & teneatur restituere eas, quas accepit: preter amissionem vero arras vel restitucionem, ex predicta lege iniuste reficiens tenerit tantumdem reddere, quantum nomine arras accepit, nisi sit minor, qui solum tenerit ad restitucionem arrarum, videtur autem teneri etiam ante iudicis sententiam saltem parte exigente.

D V B I V M VII.

Quibus signis contrahantur sponsalia?

CONSTAT ex natura contractus matrimonialis, ad quem dirigitur sponsalitus, tamen præiatio dispositio, ad sponsalia contrahenda nullum certum genus signorum in particulari requiri, sed ea sufficere, quibus ex eius sufficiens potest exprimi consensus, & reciprocum promissio matrimonij futuri. ita communis Doctores, & proinde non requiri verba in particulari, neque natus, vel scriptura in particulari, sed sufficere quilibet signa, quæ quomodocumque hunc consensum exprimunt. vbi

Notandum 1. si sponsalia verbis incautus, quamvis in foro conscientia sit standum dictis contrahentium afferentium se certo sensu verba intellexisse: tamen in foro externo iudicetur secundum communem verborum acceptiōnem, spectat curia quælibet

dum com-
mune ver-
borum ac-
ceptionem.

Cateris pa-
ribus fau-
dum formu-
nis.

58.

Coroll. ali-
quorum.

qualitate materiæ, de quâ agitur, nisi videlicet in eo foro constet vel conjecturi vehementibus præsumatur contrarium. in quo foro in dubio etiam iudicatur contra eum, qui potuit clarius menteem explicare, nec tamen explicuit. præterea verba secundi sunt accipienda iuxta intellectum prioris. tertio cateris paribus fauendum est feminis, quæ simpliciùs solent procedere.

Notandum 2. si de quibusdam signis dubitetur, num sufficiant ad sponsalia, ut iudicetur num per hac sponsalia contrahantur, patriæ consuetudo est attendera: si enim in aliquâ patriâ communiter sponsalia iniri soleant per hæc signa, dicendum est esse sufficiens signa ad sponsalia in eunda; si nihil ex eo capite possit colligi, recurrendum est ad circumstantias, ex quibus colligi possit, num hæc & nunc, spectatis circumstantiis ea signa sufficienter declarant consensum sponsalium, necne.

Ex hac regulâ aliqui tradunt, quod si una pars præmisiter verba, vel alia signa, que significant eam, quantum est ex parte suâ, contrahere sponsalia, & altera remittat annulum, qui à priori acceptetur, huiusmodi missio sufficienter declarat consensum secundum partis in sponsalia: immò iuxta exigentiam præcedentem signorum possit esse signum consensus matrimonialis, atque adeò, vbi Trident, non est receptum, hoc modo validè matrimonium possit contrahi. quod si nihil præcesserit, sola subarratio non videatur sufficiens signum sponsalium, cum arrhae alii variis de causis mitti soleant, v. g. ex amore turpi. intelligi, nisi ex consuetudine alicuius loci missio annuli, vel arrha sit signum sponsalium.

Notandum 3. quamvis aliqua formulæ loquendi, spectata grammaticaliter significatione, solùm videantur significare quid futurum sit, seu enuntiare id, quod aliquis est fakturus, vel etiam animi propositum: sū tamen communis sumuntur tanquam signa consensus expressiua, & quibus contractus iniri possit. ut accipiant te in meam, ducam te in vxorem, habebo te in uxorem, communiter significant promissionem futuri matrimonij, & proinde nisi in aliquo casu constet de contrariâ intentione, si qui hæc formulæ erga se inuicem vñ sint, in utroque foro censendi sunt sponsalia contraxisse.

Immò si dicant, ex nunc te habebo in virum, vel uxorem, vel deinceps te habebo in virum &c. vel semper, vel omnibus diebus vita mea, si adhuc requista ad contractum matrimoniale, iudicandum est matrimonium perfici: quia istis formulis declaratur consensus de presenti.

Similiter his formulis: volo teducere in uxorem, accipere, habere, multorum sententiâ contrahuntur sponsalia; similiter per hanc formulam: volo tecum contrahere, nisi videlicet ex aliud colligatur: si enim præcessisset tractatus de matrimonio, est sufficiens signum consensus de presenti.

Controvèrtunt Doctores de hac formulâ: non ducam aliam, nisi, vel præter, te. Multi, quos citat Sanchez lib. 1. disput. 19. num. 3. censera per eam contrahi sponsalia, quibus asseruntur Rebellius 2. parte de obligationibus iustitiae lib. 4. quæst. 3. num. 8. quia ea est vis particulae exceptiæ ut affirmet quod eam sequitur, & communis vñ non videtur efficiere sensum conditionatum, sed exceptuum.

Nauar. cap. 22. num. 27. Henriquez lib. 11.

cap. 13. num. 4. Vinaldus de sponsalibus num. 27. *Vinald.*
& alij, quos sequitur Sanchez disput. citata num. *Sanchez.*
5. censent hac formulâ nec matrimonium, nec sponsalia contrahi, nisi scilicet contrarium ex adiunctis colligatur: quia etiam in simplicibus Particulae enuntiationibus particula exceptiæ habeat vñ exceptiæ afficiandi id, quod eam sequitur: in contractibus in contrarium solùm reddit sensum conditionatum, & æquivalens huic propositioni: si quam ducam, non ducam aliam, quām te, ex quā solùm oritur obligatio eam ducendi supposito, quod is, qui ita promisit, velit matrimonium inire. Quæ posterior sententia est probabilior.

Resolutio
Auctoris.

D V B I V M VIII.

Quomodo sponsalia transcant in
matrimonium?

NO T A N D V M iis locis, quibus Trident, receptum est, nulla signa sufficere, ut sponsalia censeantur transire in matrimonium, nisi exhibantur in præsentia parochi, & duorum testium, qui aduertant quid agatur, ut suprà quæst. 4. est explicatum.

Vbi vero Trident, quod matrimonia clandestina non est receptum, quævis signa ex affectu maritali inter puberes sufficiunt, ut sponsalia transcant in matrimonium, siue sicut verba, siue quæcumque alia signa. vnde copula carnalis exercita utriusque consensu est sufficiens signum, quo sponsalia transcant in matrimonium: cum suppositis sponsalibus copula censeatur exerceri affectu maritali, & sponsi per eam censeantur se sibi inuicem tradere, decernitur cap. 19. *qui fidem, de sponsalibus, & cap. vñico §. 2. de defensione impubrum, in 6.*

De osculis, & quibusdam amplexibus videretur posse dubitari. sed dicendum si hac exerceantur ad iis, qui post pubertatem contraxerunt sponsalia, non sunt sufficiens signum quod sponsalia transcant in matrimonium, quia solùm videntur declarare persenerantiam in affectu promissionis de futura.

Si ij qui per etatem non poterant matrimonium inire, contraxerint de præsenti, & postquam ad annos pubertatis peruerenterint, huiusmodi signa sibi exhiberint, sufficiunt ad matrimonium præsumendum: quia præsumuntur exerceri ex præcedenti affectu, qui licet ex dispositione iuris non sufficeret ad matrimonium priori tempore: acceditibus tamen annis pubertatis sufficit, & proinde signa illius affectus exercita post annos pubertatis sunt sufficiens signa, ex quibus matrimonium inter prædictas personas præsumi possit. videri potest §. 2. citatus.

In utriusque est sufficiens signum matrimonij traductio sponsæ in domum sponsi.

Potes, an sit sufficiens signum nisi ad copulam, *petitio.* quando ea perfici non potest: videretur enim quod Negariua non ex cap. vñ. de sponsalibus. *negatur.*

Resp. copulam utriusque consensu tentatam videri signum sufficiens, cum sponsi non debeat præsumi ad se inuicem velle accedere animo fornicatio.

Confir. ius ex huiusmodi præsumptione docet per copulam perfectam sponsalia transire in matrimonium.

Ad cap. vñ. citatum Resp. illud intelligi de *Soluitur ratio negatiua.*

S l f f 4

sponsa,

61.

62.

63.

60.

Cōtrouer-
sia.

Rebell.

Nauar.
Henriq.

sponsa, qui tentauit carnaliter cognoscere sponsam, quæ in copulam non consensit expresse, quem simplicem conatum docet non sufficienter declarare consensum alterius in matrimonio.

D V B I V M I X.

De varijs modis, quibus Sponsalia solui possunt, vel saltē altera pars potest ab eorum obligatione liberari.

64.

S P O N S A L I A varijs modis solui posse communis est & vera Doctorum sententia, ex quā conflat interdum posse contingere, quod una pars liberetur ab obligatione sponsalium, alterā remanente obligatā.

Solui possunt.
Prīmū.

Prīmū igitur sponsalia valida etiam pura mutuo contrahentium consensu solui possunt. patet ex cap. 2. de sponsalibus. ratio est, quod omnis contractus naturā suā dissolubilis mutuo contrahentium consensu solui & rescindi possit, cū obli-gatio per eisdem causis tolli possit, per quas inducitur, & obligatio ortā ex contractu intelligatur permanere, nisi partes mutuo consensu eam sibi remittant: contractū vero sponsalium esse solubilem conflat apud omnes.

Etiam firmata iuramento.

Non solum vero possunt solui sponsalia non iurata, sed etiam firmata iuramento, ita ut mutuo contrahentium consensu tolli etiam possit obli-gatio religionis: nam iuramentum promissorium firmans contractū non censetur obligare, parte, in cuius gratiam est praesitum, obligationem remittente, quam non minus potest remittere, quando iuramentum contractū est appositum, quam si appositum non fuisset.

Confirm. iuramentum appositum contractū tanquam accessorium sequitur illius naturam, ergo sublatā per mutuum contrahentium consensum obligatione ortā ex contractu, auctoritate etiam ea, quae est ex iuramento, & priori innibatur, eratque illius confirmatina. 2. adiectione iuramenti partes non censentur velle sibi praetendicare, ut nullo euentu possint sibi mutuo obligationem remittere & contractū rescindere, ut patet in aliis contractibus, vbi etiam

Aduerte, quod de instrumento dictum est, habere etiam locum quamvis iuramentum præcipue in-tuitu Dei esset appositum, & propter eius amorem: quia nihilominus præstaretur in gratiam alii- cuius personæ, quæ quoad executionem posset saltem indirectè elidere obligationem ortam in sui gratiam, nolendo matrimonium cum tali persona inire.

Quod dictum est sponsalia communi consensu contrahentium solui posse, intelligitur, si sponsi annos pubertatis compleverint: nam sponsalia impuberum non possunt ab eis etiam ex mutuo consensu solui ante annos pubertatis, ut patet ex cap. de illis 1. de sponsalibus, vbi agitur de sponsalibus, & cap. à nobis, eodem titulo, vbi agitur de matrimonio (quod iuris dispositio nō solum for-tit rationem sponsalium modo in superioribus explicato.) quod à iure factum est, ut levitatem puerorum occurratur. vbi

Norandum impuberis posse etiam pro lubitu sponsalia dissoluere, cū ad annos pubertatis peruenient, ut patet ex cap. à nobis, & cap. de illis, citato, ita ut vnius possit etiam ab alterius consensu alterius sponsalia soluere.

Debet autem moraliter loquendo statim reclamare postquam ad annos pubertatis peruenient, alioquin censentur tacitè consentire, quod si impubes dissentiat, & usque ad annos pubertatis peruerent in eo dissensu, sufficit ad dissolutionem sponsalium, cū eo casu censetur dissentire iam pubes factus.

Præterea cū vnius prior peruenit ad annos pubertatis secundū quodam non potest reclamare, antequam alter ad eodem annos peruerit, sed debet alterum expectare, ut sponsalia validè dissoluat. Verum id non videtur ex aliquo textu solidè deduci, & proinde verius est posse refilare, etiam si alter sit adhuc impubes, ita Vitalius de sponsalibus num. 44. Rebellius lib. 4. quæst. 8. sect. 8. num. 63.

3. Cū pubes contractū sponsalia cum im-puberis, non potest contractū rescindere, sed hoc beneficium soli im-puberi conceditur, & proinde contractus in hoc tertio casu est insirmus ex vincula parte, patet ex cap. de illis citato.

Petes 1. an dicta intelligentur, si im-puberis sponsalibus adiecerint iuramentum?

Resp. 1. ita posse resilire, ut resolutio contractus sit valida: cū enim contractus eorum propter commune bonum, & ob fauorem publicum redditur debilis per canones, quia scilicet interest boni communis ut sponsalia puerorum non sint ita firma, sicut sponsalia puerum, illi fauori im-puberis non possunt renuntiare priuato iuramento, & ita iuramentum non potest eorum contra-ctum pro tempore illius aetatis firmare.

Resp. 2. videretiam probabile, quod possint resilire salutē religione iuramenta: quia can. citati videntur oblati, quod minus pueri intra annos pubertatis possint sese firmiter obligare ad matrimonium cum aliquā ineundum, ergo eorum iuramentum non inducit firmam obligationem, sed eo non obstante poterunt resilire, cū ad annos pubertatis peruerent, ita tenent aliqui, quos citat Sanchez lib. 1. disp. 51. num. 21.

Dices, cap. ex illis 2. de sponsalibus quidam qui intra annos pubertatis constitutis iurant se aliquam in uxorem ductrum, iubetur compelli ad eandem accipendam: quia, ut ibidem dicitur, ei periculorum est contra suum iuramentum venire. Propter hoc cap. aliqui probabiliter censent non posse salutē religione iuramenta resilire: sed probabilitate dici potest eum, qui intraverat, non reclamasse cū peruenisset ad annos pubertatis, atque ita sponsalia sortita fuisset obligatio nō sponsalium initorum à maioribus, & accessibile robur iuramenti.

Petes 2. an im-puberis possint resilire ante annos pubertatis, si eorum parentes pro illis contraxerint?

Resp. non teneri consentire contractū parentum, & si nunquam censent, posse etiam in eā aetate dissentire: si tamen semel censent, etiam tacitè, non posse resilire ante annos pubertatis: quia per consensum eorum, etiam tacitum oitum obligatio sponsalium, quam non possunt tollere ante annos pubertatis.

Petes 3. an in annis pubertatis possint propriā autoritate sponsalia dissoluere?

Ex cap. de illis citato videtur quod non, quia Negatius dicitur: Indicio Ecclesiæ poterunt ab inuicem separari, sacerdoti, vnde videtur quod hæc dissolutio debeat fieri à iudeo Ecclesiastico.

Verum dico id posse habere locum in foro extenso,

71.

Secondo
solutio
nem spon
salia.

Nauar.

Tolet.

Sa.

Cap. cum in
tua.

72.

Tertio.

73.

Difficultas

Sor.

Sa.

Resolutio

Auct.

Rebell.

Quarto.

Cap. sicut ex
litteris.Cap. si inter
virum.

74.

Petitio 1.

Affirmati
verespon
dent quidaResp. Auct.
neg.

terno, quando sponsalia sunt publica: in foro tam
conscientie impuberem posse validè sponsalia
dissoluere suè autoritate, postquam ad annos
pubertatis peruererit.

Secundò soluuntur sponsalia, si inter sponsos
oriatur aliquid impedimentum, ratione cuius redi-
cuntur inhabiles ad matrimonium validè ineun-
dum, vt si sponsus carnaliter cognoverit fororem
sponsæ, unde oritur affinitas matrimonium diri-
mens inter illum, & sponsam: immò ad ea dissolu-
enda sufficit publica fama impedimenti, vt Nauar.
cap. 22. rum. 27. Toletus libr. 7. cap. 17. nu-
7. Sa verbo *sponsalia* num. 4. & alij. patet ex cap.
cùm in tua, de sponsalibus, in quo etiam decernitur
quod sufficiat famam probati per grauem aliquam
personam.

Tertiò, si sponsus suscipiat ordinem sacrum,
non solum pars ab obligatione sponsalium libera-
tur, sed etiam ipseget sponsus. vide Nauar. suprà,
Sa verbo *sponsalia* num. 2. & alios, quia ordo sa-
cer dirimunt matrimonium contrahendum, ergo
dissoluunt utrumque sponsalia etiam iurata.

Difficultas est, an sponsus recipiens ordinem sa-
cram sine consensu sponsæ peccet, partem negan-
tem indicat Sotus dist. 27. quæst. 2. art. 5. Sa suprà,
dicens tunc non solum pœnam artharum. Sed
opposita sententia videtur verior, pro quâ plures
citat Rebellius suprà sçct. 5. quos lequuntur num.
29. quia privilegium dimittendi sponsam nullibi
conceditur receptione ordinis sacri, sed religioni,
ergo aliquis non potest sine gravi iuraria sponsæ
absque eius consensu sacris ordinibus initiari. Di-
cō, *sacris*, quia potest initiari cùm oribus, neque
propereat præbetur sufficiens causa dissoluendi
sponsalia.

Quartò sponsalia etiam soluuntur per matri-
monium cum aliâ validè contractum, patet cap.
sicut ex litteris, & cap. si inter virum, de sponsalibus.
Dixi, validè: quia si matrimonium sit inuidum,
illud contrahens non videtur vlo modo liberari
ab obligatione sponsalium, quamvis pars libera-
tur: tum qui alterè conando, quantum in se est,
matrimonium cum aliquâ contrahere, ex suâ parte
tacitè renuntiatu contrachendum: tum quia
tentando matrimonium fregit datum alteri fidem.
Dixi etiam, matrimonium, quia per sponsalia secunda
etiam iurata non soluuntur priora, quamvis
parti innocentis libera sit potestas recedendi, prior
pars probatur, eo quod posteriora sponsalia etiam
iurata sunt inuidula, cùm nemo possit validè rem
quampiam alicui proumittere, quam alteri validè
obligarat: obligat enim se ad peccatum, cùm
priori promissione non remissâ non possit rem il-
lam absque peccato secundò tradere.

Petes 1. an saltem non dissoluantur, si pueris
ignara priorum sponsalium simul cum contractu
sponsalium permittat usurpar corporis sui, quod
damnum non possit aliter compensari, quâm per
matrimonium cùm eadem contrahendum: Alse-
runt aliqui, quorum sententia est probabilis, &
præsertim quo tæc prior ex dissolutione sponsa-
lium nullum, vel omnino parum damnum incur-
rat, altera autem magnum damnum si passura, nisi
matrimonium cùm eadem perficiatur, non propter
sponsalia posteriora que fuerunt inuidula, sed ra-
tione damni. Nihilominus videtur probabilius
non solui: quia ius prioris, que vicissim obligatur,
non videtur tolli ratione iniurie alteri illata.

Aduerte tamen priorem in casu posito ex chari-
tate saltem obligari, vt consentiat in dissolutione

inem sponsalium, & iudicem posse ea dissoluere:
quia prior tenetur graui alterius damno occurere,
si absque suo incommodo possit.

Petes 2. an si contingat aliquo casu priora spon-
salia dissolui, is, qui iniij secunda, præsertim iura-
ta, teneatur ea adimplere, accipiendo in uxorem
eam, cui iurauerat?

Resp. non teheri, quia ea sponsalia erant inuali-
da, cùm inirentur, similiter iuramentum illis acce-
dens: quod autem ab initio fuit inuidum, non
validatur temporis successu.

Petes 3. an per subsequens matrimonium om-
nino extinguitur obligatio priorum sponsalium,
an vero solum suspendatur, ita vt si pars, cum quâ
matrimonium cōtractum est, moriat ante spon-
sam de futuro, cum quâ prius inita erant sponsalia,
nec superuenerit noua circumstātia, propter quam
is, qui matrimonium contraxerat, non teneatur

sponsam ducere, an, inquam, virtute priorū spon-
saliū remaneat obligatio eam ducendi, si velit?

Palud. dist. 28. quæst. 1. art. 1. conclus. 4. Henri-
que lib. 11. cap. 14. num. 1. Sanchez libr. 1. dis. 4. Pet. 48. num. 3. & plures alij censem extingui. Petrus

verò Ledesma quæst. 23. de matrimonio art. 3. dub. 2. ad 2. & alij censem solum suspendi, que senten-
tia videtur probabilior, quia neque videntur dissolu-
ti ex rei naturâ, cùm obligatio semel validè indu-
cta non extinguitur, eò quod aliquo tempore il-
lius executio reddatur impossibilis, neque dissolu-
untur iure positivo: nam cap. citata, que tra-
dunt matrimonium initum valere non obstantibus

sponsalibus cum aliquâ alia prius initis, non
doceant, vel decernant ipsa sponsalia extingui, ne-
que id decernitur cap. 1. de sponsâ duorum.

Quintò sponsalia soluuntur per professionem in
religione approbatam.

Probatur ex eo quod professio subsequens sol-
uat vinculum ortum ex matrimonio rato, soluun-
tur autem eo casu sponsalia etiam iurata, & qui-
dem ita, vt si quis ex dispensatione Pontificiæ libe-
retur à votis, non obligetur prioribus sponsalibus:
quemadmodum in fauorem religionis per profes-
sionem soluitur vinculum matrimonij rati.

Porro, licet aliquis sponsalia etiam iurata infe-
rit, potest absque peccato religionem ingredi, &
probare, nisi pecularis aliqua circumstātia ob-
stet: quia tam obligatio sponsalium, quam ipsa
menti annexi habet hanc tacitam conditionem,
nisi status religiosus suscipiatur.

Difficultas est an recipia soluantur sponsalia per
ingressum Nouitiatu.

Supponit partem in sæculo remanentem libera-
ri ab obligatione. 1. quod pars religionem ingre-
dientis probationis causâ tacitè renuntiet promis-
sionem, suscipiendo statum ita disparatum. 2. quod
hæc probatio inducat notabilem mutationem, ergo
pars in sæculo remanens liberatur obligatione,
vt patebit ex infra dicendis.

Confirm. censemur dedecorūsum parti, si tene-
reter egredientem ex religione in maritum acci-
pere. Difficultas est, num etiam liberetur is, qui
Nouitiatum ingressus est, si forte egreditur, plus
quos citat, & lequitur Sanchez lib. 1. dis. 4. 2. Sanchez.
num. 5. affirman, quando sine fraude egreditur.
Sed verius est non liberari ante actualē profes-
sionem, vt tenet Ledesma suprà, Henrique cap.
14. cit. num. 3. cùm prior sententia non videatur
iure probari.

Ex his sequitur 1. multo minus solui sponsalia
ex parte videntis, si quis post ea contracto votum

emittat

75.

76.

77.

78.

79.

Orat. 1.

emittat de ingressu religionis. est contra Rebello-
lum quæst. 8. citata secl. 7. num. 46. & quos-
dam alios.

Coroll. 1.

Nauarr.
Leff.

Sequitur 2. multò minus solui simplici voto
castitatis in sèculo, quod tenet Nauar. cap. 22.
num. 27. Lessius lib. 2. de iustitiâ, cap. 41. dubit.
6. num. 54. & plures alij.

Probat, hoc votum, in quantum præjudicat
sponsæ, non solum est illicitum, sed etiam inuali-
dum, cùm sit de re obligatâ, nec possit ostendi,
quod is casus excipiatur, quando initur contraetus
sponsalium. 2. Ecclesia cognitâ veritate cogit vo-
uentem, vel ingredi religionem, vel implere spon-
salia, ergo censet votum castitatis in sèculo super-
ueniens sponsalibus, ea non dissoluere, quamuis
pars sine cuius consensu votum est emissum, ma-
neat libera propter notabilem mutationem in
comparte.

Coroll. 3.

80.

Henrig.

Sexto.

Cap. de illis

81.

Septimò.
Cap. quem-
admodum.

82.

Petitio 1.

Resp. affir.

Nauarr.

Henrig.

83.

Petitio 2.

Resp.

Sequitur 3. votum ordinis sacri recipiendi non
solvare sponsalia, cùm illud inuitâ sponsâ emitti
non possit validè, nec Ecclesia soleat admittere ad
facios ordines eos, qui contraxerunt sponsalia, nisi
accedit consensu partis, vel saltē sponsalia sint
soluta, vel solui possint ab eo, qui ordines vult sus-
cipere.

Contrarium sentit Henriquez in duobus poste-
rioribus casibus, scilicet etiam solui ex parte vo-
tantis, quod etiam censent alij.

Sexto si vnu proficiscatur in aliam regionem
sine licentia comparti, liberum est remanent solu-
vere sponsalia, cap. de illis, de sponsalibus, vbi nul-
lum præfigitur tempus, quo absens debeat expe-
ctari: si tamen sublit iusta causa, iudex potest illud
præscribere.

Septimò, si sponsa fornicetur post sponsalia,
sponsus potest resilire. patet ex cap. quemadmodum,
de iure iurando, ex quo patet id licere, etiam si
sponsalia effent iuramento firmata: quia in eo sub-
intelligi debet conditio, si illa contra regulam des-
ponsationis non venerit, vt cap. citato. ex quo pa-
ter Pontificem censere sponsalia non solum con-
tinere promissionem futuri matrimonij, sed etiam
quod sponsa non misceret carnaliter cum alio
corpus sponso promissum, contra quam promis-
sionem, & fidem implicitè datam facit sponsa, quæ
post sponsalia fornicatur.

Adde per superuenientem fornicationem indu-
ci notabilem mutationem in comparte, & eam
notabile vitium contrahere, propter quam ratio-
nem sponsus non tenetur accipere in eorum et-
iam eam, quæ sine suo peccato ab alio est corrup-
ta, vt tradunt plurimi. Idem censent aliqui, si spon-
sa permittat circa se exerceri ab alio actus impu-
dicosi.

Petes 1. an sponsa possit etiam resilire à sponsa-
libus, etiam iuratis, propter superuenientem spon-
sa fornicationem?

Resp. posse, vt communiter Doctores. quia
sponsus fornicando frangit etiam fidem implicitè
in contractu sponsalium datam.

Adde Nauar. num. 27. citato, post Glossam
tenere præberi sufficientem causam dissoluendi
sponsalia, etiam si vir in iustus cognoscatur, cui con-
sentit Henriquez cap. citato num. 5. quod tamen
aliqui negant.

Petes 2. an fiat compensatio, si vterque forni-
cetur?

Negat Henriquez suprà, Sanchez lib. 1. disput.
55. num. 10. & alij, quamvis contrarium non sit
improbabile.

Petes 3. an dicta locum habeant, si fornicatio
præcedens sponsalia, fuerit ignota: videtur quod
non ex cap. quemadmodum, citato, vbi dicitur, quod
sponsus non possit sponsæ opponere fornicatio-
nem præcedentem, sed subsequentem.

Verum Doctores communiter censem contra-
rium, ratio est, quod talis fornicatio notabile
defectum adferat in feminâ, cuius ignorantia suf-
ficit ad rescissionem contractus. ad cap. citatum
resp. illud intelligendum, quando præcedens for-
nicatio fuit cognita, quo casu certum est ponsum
non posse resilire.

Immò sponsus non tenetur accipere eam, quæ
etiam sine fâ culpâ fuit corrupta.

Vna, vel altera fornicatio præcedens in sponso
non sufficit, vt sponsa possit à sponsalibus resilire:
quia in vitro vna, vel altera fornicatio non censetur
notabile vitium: frequenter tamen reporta suffi-
ceret, cùm prudenter engraveret suspicionem,
quod is fidem coniugalem non sit seruata.

Quod dictum est de fornicatione corporali,
Doctores communiter intelligunt etiam de spiri-
tuali per apostolam à fide, vel heresim; quia hæc
inducunt graue vitium in comparte, propter quod
innocens licet potest contractum rescindere.

Octauo quodcumque graue vitium superue-
niens contra etui sponsalium in vna parte præbet
alteri facultatem sponsalia dissoluendi, vt indicatur
cap. quemadmodum, citato, & patet, quia alij
contractus possunt rescindiri propter notabilem re-
rum mutationem superuenientem. Idque etiam
verum est in sponsalibus iuratis. hinc lepra super-
ueniens, paralytis, morbus caducus, Gallicus, mor-
bus incurabilis, notabilis corporis deformitas, notabili-
lis morum asperitas, & similia præbent suffi-
cientem causam dissoluendi sponsalia, ratio est,
quod nullus per contractum, qui potest rescindiri,
censetur se velle ita obligare, vt nullo euentu pro-
pter notabilem rerum mutationem possit à con-
tractu resilire, sed communis hominis vnu contra-
ctus intelliguntur ita obligare, vt licet parta resilire,
si notabilis defectus, vel mutatio superueniat
in materia, alioquin homo nimium graueretur ex
contractibus.

Confirm. aliqua eorum superuenientia matri-
monio sufficerent ad diuorum.

Quod dicitur de notabili defectu superueniente,
intelligendum etiam est de præexistente, proba-
biliter tamen ignorato, vt in simili diximus præ-
dicti puncto, vt docent communiter Doctores.

Vnde colligo esse sufficiemt casum resilien-
di à sponsalibus, quod sponsus fuerit alius gra-
uioris criminis condemnatus, hinc id præcedat
contractum, fuerit tamen ignoratum à comparte,
sicut subsequatur. item quod sit additus gravibus
criminibus. Idem dico de notabili paupertate su-
perueniente, quia inducit notabilem rerum muta-
tionem, & notabilem defectum in comparte. 3.
cùm dos communiter requiratur ad sublevanda
matrimonij onera, graue onus debet sponsus
subire, si teneretur ducere inde tam. 4. dico po-
test eo cū deficere conditionem, sub quâ spon-
salia sunt inita. Et hoc quidem certum est, si dos sit
promissa, verius tamen etiam est, si sponsalia sunt
inita cum diuine fine mentione dos, quia etiam
eo casu sponsalia intelliguntur tacita contracta
sub conditione dos, & saltē, si ea, quæ tempore
sponsalium fuerat diues, postea fiat pauper, nota-
bilem defectum patitur. ita sentit Nauar. num. 17.
citato, Toletus lib. 7. cap. 17. num. 7. Henriquez

cap.

Sanchez.

cap. citato num. 6. Sanchez lib. 1. disp. 59. num. 4. quod dicitur de sponsa, etiam intelligitur de sponso. Idem potiori iure dicendum, si altera pars pauper finxit se diuitem tempore sponsalium, similiter si finxit se nobilem, & ita partem decepit.

87.

Nonò.

Nonò sufficiens est causa dissolendi sponsalia, si ex futuro matrimonio grauia scanda merito timeantur, si graues inimicitiae inter sponsos, vel grauia, & diuturna odia inter consanguineos, si parentes nullo modo velint in matrimonium consentire.

Denique quælibet grauia causa, quam viri prudentes sufficiemt iudicauerint. Item conditionem sponsalibus appositam non adimplere, vel non contrahere termino praefixo.

88.

Petitio.

Resp.

Quædam ex conditionibus enumeratis ipso facto sponsalia dissoluunt, vt patet ex dictis: aliae saltem innocentia: obiunt facultatem resilendi, ita tamen ut pars nocens teneatur stare contractu, si velit innocens.

Potes, an requiratur authoritas iudicis, vt sponsalia dissoluantur, vel saltem declarantur soluta?

Resp. 1. non requiri, si causa sit manifesta, ex quæ manifeste posse constare sponsalia esse soluta, sed partem etiam sine peccato posse cum alio contrahere.

Resp. 2. similiter non requiri, quando manife-

stè constat subesse causam, propter quam alicui parti tribuatur facultas soluendi sponsalia, sed eam partem posse suā autoritate resilire.

Resp. 3. neque requiri, quando sponsalia sunt clandestina, licet causa sit occulta.

Resp. 4. si tamen causa sit dubia, debet intervenire authoritas iudicis, vel declarantis sponsalia per huiusmodi causam solui, vel ea soluentis.

Resp. 5. quamvis causa sit certa, si tamen sit occulta, & sponsalia publica, eadem authoritas requiritur, nisi forte aliquis nequeat probare in iudicio occultam causam, vel scandalum generetur, si ea ducatur in iudicium. tunc enim potest suā autoritate ea soluere, modò evitetur scandalum. Hæ sunt ex mente plurium Doctorum, quos palam in hoc dubio citauimus.

Ex quo patet, seposito scando, causa existente certâ tam de iure, quam de facto, aliquem non pecare mortaliter, qui suā autoritate soluit sponsalia, quia conditions à nobis assignatae vel ex rei naturâ soluunt sponsalia, vel tribuant ius parti ab illis resilendi; ergo, per se loquendo, potest quis propriâ authoritate resilire, tantumque per accidens potest requiri sententia iudicis ad vitandum scandalum.

Adde, si constet de causâ, dubitetur verò de sufficientiâ, posse aliquem viri docti, & prudentis sequi iudicium.

89.

Omnia S. Romana Ecclesia censura submitto.

F I N I S.

PRAEPOSITI
DE
Institutione Saracena
in Cittadella
DIVI